

ناوی کتیب:

رېکخراوی فرینې شارستانی نیوده ولته تی

(رېکخوتنامې شیکاغو و پاشکوکانی)

نه نندازیار

ظاهر عبدالله قادر

به ریوه به ری گشتی فروکه خانہ ی نیوده ولته تی سلیمانی

نه به ریوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیبه کان ژماره ی سپاردن (۱۶۲۱ ی سالی (۲۰۱۵ ی پیدراوه .

پيشه كى

گومان له وهدا نيه كه فرين و فرۆكهوانى له سه ره تاي دروست بوونيانه وه به كار هپنانيان به شيويه يكي گشتى تا ئيستاش رولتيكى گرنگ و دياريان بينويه له ئاسانكارى كارى رۆژانه ي و ژيانى مرؤف و پيشكهوتنى كۆمه لگاي ئاده ميزاد وه به تايبه تى فرۆكهوانى شارستانى (الطيران المدنى) كه په يوه سته به بوارى خزمه تگوزارى گواستنه وه بو مرؤف و كۆمه لگا بوته لايه نتيكى گرنگ و ديار له م رۆژگارهدا .

له بهر نه وه ي پيوستنه كانى ژيانى رۆژانه ي مرؤف و رهوتى پيشكهوتن به رده و اميان هه يه بويه فرۆكهوانى شارستانيش شان به شانى نه و پيشكهوتنه پيوستى به دانانى رپگا و سيستمى وا هه يه كه بتوانيت ئه ركه كانى مرؤف له و بواردا چي به چي بكات و ده سته به رى سه لامه تى بو بكات .

فرۆكهوانى و فرينى شارستانى به سروشتى خوى پيوستى به رپكخستن و ديزاين كردنى كايه ي ئاسمانى وولات (الفضاء الجوى) هه يه وه به دانانى بنه ما و رپساي توكمه و رپك و پيك به هه مان شيوازى نه و رپكخستنه ي كه بو سيستمه كانى فرۆكه خانه كان له سه ر زهوى و ده ور به رى فرۆكه خانه كان نه كريت .

دواى كۆتايى هينانى جه نجه جيهانيه كان و ده ركهوتنى ده رهاويشته كانى نه و جه نگانه ژينگه يه كى واين هينايه كايه وه كه پيوستى كرده رپكخراو و ليژنه و ده سته و ئازانسه كان دروست بكرين بو رپكخستن و ديزاين كردنه وه ي سه ره له نو ي نامرازه كانى بوارى فرۆكهوانى و فرين تا كار گه يشته نه وه ي رپكخراوه يك دروست بكريت له ژير چه ترى نه ته وه يه كگرتوه كان له ئاكامى كار كردنى خه باتى وولاتان به تايبه تى وولاتانى به شداربوو له رپكهوتننامه ي شيكاغو سالى (1944) و پاشكوى رپكهوتننامه كه به ناوى رپكخراوى فرينى نيوده وه له تى شارستانى (International Civil Aviation Organization ICAO) بو گرنكى دان به كاروچالاكى بوارى فرين و فرۆكهوانى شارستانى كه بوون به بنه ما و بناغه ي دارشتنى ياساي فرۆكهوانى و فرين بو وولاتانى ژيرسايه ي UN .

وه ك پيوستيه كى راده به ده رى نه م قوناغه ي بوارى فرۆكهوانى و رۆشن كردنه وه ي بىر و هزرى نه و به ريزانه ي كه په رۆشن بو فير بوون و زانينى بنه ماكانى كار كردن له فرۆكه خانه و نه و رپنمايه به رپه تيانه ي كه بوارى فرۆكهوانى له سه ر دروست بووه هه روه ها سه ره تاكانى ميژوى دروست بوونى

ليژنه و رېځخراوه نيودهوله تي يه كان بۇ رېځخستن و ناماده سازى و رېځخستنى گه شته كان ئەم كتيبه بيبته سه چاوه يه ك بۇ خوينه ران .

هه لبه ته ئەم جوړه نوسينانه وه ك كلاو رۆژنه يه كيشن بۇ رۆشنكر دنه وهى ئەو رېگا دوورهى كه له پيشمانه و كه ئايندهى كوردستان چاوه ريمانه بۇ بنياتناني ته لارى فرۆكه وانى كه هاوتاي وولاتانى تر بتوانين كاروانى پيشكه وتن بخه ينه رې .

ئەگه ر فرۆكه وانى و فرۆكه خانه دوو برالهى ته واو كه رى يه كترين ئەوا ياساى فرۆكه وانى و رېنمايى يه په يوه ندى داره كان كه له دووتويى ئەم كتيبه دا نوسراوه ده بنه هه ويئى ئاويته كردن و لكاندن و بهرجه سته بوونى كار كردن بۇ خو شگوزهرانى مرؤف .

كوردستان به سروشتى جوگرافياى بووه به سه رچاوهى چهندين هاوكيشه ي گرنكى سه رده م و ناتوانرېت به ده ريبت له ره وتى پيشكه وتنى جيهان گه ر ئيمه خو مان فرىاي نه كه وين دوور نيه لافاوى ته كنه لوژيا و جيهانگيرى رامان بماليت و كه سپيش به فريامان ناكه ويٽ نوباله كه شى له ئەستوى خو مانه .

نامانچ له ناماده كردن و پيشكه شكر دنى ئەم كتيبه كه پوخته يه كه له دۆكۆم نيت و به لگه نامه كانى رېځخراوى فرېنى نيودهوله تي شارستانى تا بيبته هه نگاويكى تر بۇ رېځخوشكر دن له به رده م ئەو به رېژانه ي كه په رۆشن بؤفېر بوون و كار كردن له بوارى فرۆكه وانى هه روها دياريه كيش بيت بۇ ده وله مندكر دنى كتيبخانه ي كوردى به م جوړه سه رچاوانه به هيواي ئەوهى سه ره تاي كاروانىكى پر زانست و سوود به خش بيت بۇ بوارى فرين و فرۆكه وانى له كوردستاندا .

گه شيبينم به وهى ئەم كاروانه بى ووچان به رېځكه وتوه تا قوناعى كوتايى

دروود بۇ ئەو كه سانه ش كه ماندوون له پيناو نازادكر دنى بىرى مرؤف

سوپاس //

سوپاس بۆ ئەم بەرپىزانه كە ھاوکارم بوون لەجى بەجى كىردنى ئەم كارە پىرۆزە .

۱. بەرپىز فاخر فرج محمد ڤاويژكارى فرۆكەوانى كە ئەركى كۆكردنەوهى تىكستەكانى گرتە ئەستۆ بە زمانى عەرەبى .

۲. بەرپىز كازم على مبارك ڤاويژكارى چاودىرى ئاسمانى لە ئامادەكەرنى وپنه كان .

۳. خاتوو مېدىيا نافع كە نووسىنى ڤەشنوسى كىتېبەى گرتە ئەستۆ .

۴. بەرپىزان دانا محمد سەعید و سامان صالح قاضى بۆ پىداچونەوه و راست كىردنەوهى ھەلەكان .

۵. بەرپىز كاروان عبدالكريم بۆ دىزايىنى ناو كىتېبە كە .

سوپاسى (ناسك) ى خىزانم ئەكەم كە يارمەتى دەرم بوو بۆ ئەم نووسىنە .

پىشكەش

ئەم كىتېبە پىشكەشە //

بەو كەسەى سەرقافلەى كاروانىكى نوى يە بەرەو ئاسۆ
خو يارو ياوەرمان بىت

ئەندازىارى شارستانى ڤاويژكار

طاھر عبدالله قادر

بەرپىوہبەرى گشتى فرۆكەخانە

۱ ى نەورۆز ۲۷۱۵

۲۰۱۵ / ۳ / ۲۱

رېځخراوی فرینی شارستانی نیوده ولته تی

INTERNATIONAL CIVIL AVIATION ORGANIZATION

سهره لدان و دروست بوونی ICAO

کاریگه ری پیشکوه تنی نامرازه کانی گواستنه وه له سهره تای سده دی بیسته م و پیوستی جهنگه کانی جیهانی و دهره اویشته کانیان له سهر گواستنه وه دی ناسمانی ﴿به فرۆکه﴾ به تایبته بوو به هوئی دروست بوونی کیشه یه کی نیوده ولته تی به شیوازیك ته نها یه ک وولات نهیده توانی چاره سهری کیشه که له نهستۆ بگریت ، پیویستی ناسایش و سهلامه تی و ریك و پیکی له گواستنه وه دی ناسمانی وای ده خواست که فرۆکه خانه کان دروست بکرین و نامیره کانی که شتیه وانی (میلاحی) دا بمه زرین و ویستگه ی که شناسی دابین و فراوان بکرین و بخرینه گهر .

بو بهرگرتن له روودانی گرفت و کیشه و لیك تی نه گه یشتن ههروه ها هه ولدان بو یه کخستنی ریگا و ریکاره کان که گرنگیه کی بنه ره تی هه بوو بو بواری فرۆکه وانی پیویست به دانانی یاسایه ک

ئەگر بەناۋى ﴿Air Law﴾ ياسايى ھەۋايى ئەۋىش بە مەبەستى دايىنكردى سەلامەتى فرۇكەۋانى بۇ رېكخستنى جموجۇلى ھەۋايى و مۇلەتى فرۇكەۋانى و دىزايىنى فرۇكەخانەكان يان ھەر وردەكارىھكى ترى پىۋويست بۇ بوارەكە لە بەر ئەۋەى فرۇكەۋانى رۋوبەرىكى فراوان و بى سنورە .

يەكەم ھەول كە درا لەو بوارەدا ھەۋلى ۱۹ دەۋلەتى ئەۋروپى بوو دۋاى ﴿۷﴾ سال لە بەكارھىنانى يەكەم فرۇكەى بارھەلگرى قورس بەلام ئەم ھەۋلە سەرکەۋتى بەدەست نەھىنا بۇ دانانى رېكار و رېسا بۇ بوارى فرۇكەۋانى ، ھەۋلى دوۋەم لە سالى ۱۹۱۹ درا لە كۇنفرانسى فەرەنسا بۇ ئاشتى ئەۋكاتەى كە جەنگى جىھانى يەكەم بوو بە ھۋى زياد بوون و پېشكەۋتن لە بەكارھىنانى فرۇكە بەشېۋەيەكى كارىگەر و لەبەر چاۋ .

لەو كۇنفراسەدا ئەو وولاتانە لە ئەنجام دا گەيشتنە دانانى رېكەۋتنىكى جىھانى بۇ كەشتىەۋانى (ملاحى ھەۋايى) ﴿الميثاق الدولي للملاحة الجوية﴾ كە لە بنەرەتدا گرنگى ئەدا بە وردەكارى ھونەرى بۇ فرۇكەۋانى شارستانى ، لە ئەنجامدا رېكخراۋىك دروست بوو بە ناۋى ﴿ليژنەى جىھانى بۇ فرۇكەۋانى (ايكان) ICAN﴾ ، رېكەۋتنەكە مۇركرا بەپىى مادەى ﴿۳۴﴾ رېكەۋتنى پارسى لە ۱۳ اکتوبرى ۱۹۱۹، نامانجى ئەم رېكخراۋە ھاندان بوو بۇ پېشكەۋتن لە بوارى كەشتىەۋانى ھەۋايى ﴿الملاحة الجوية﴾ لە كاتىكدا رېكەۋتنى جىھانى بۇ كەشتىەۋانى ھەۋايى كەلەۋەۋپېش دروست بوو بوو خۇى لە خۇيدا رېكەۋتنىكى سنوردار بوو لە ھەمان كاتىشدا جىبەجىكردىشى بە ھەمان شېۋە لەسنورىكى دىارى كراۋدا بوو .

تا ئەو ساتە ۋەختەش ھىچ رېكەۋتنىك نەبوو بۇ رېكخستنى فرۇكەۋانى بازىرگانى ﴿ا لطيران التجارى﴾ بۇيە ئەم بابەتە بو بەھۋى ئەۋەى پال بەچەند ۋلاتىكەۋە بنىت تا رېكەۋتنىك لە بوارى فرۇكەۋانى بازىرگانىدا مۇر بىرېت لە شارى ھافانا لە Feb ۲۸ ۱۹۲۸ ز لە ساپەى ئەم رېكەۋتنامەيەدا ليژنەى ئەمريكى ھەمىشەيى بۇ فرۇكەۋانى دروست بوو بەپىى كۇبونەۋەى ﴿ليما﴾ سالى ۱۹۳۷ ز . لە سالى ۱۹۳۰ز تا سالى ۱۹۳۹ ز كارى فرۇكەكان تەنھا گواستەۋەى ناۋجەيى (ناۋخۇيى) بوو زياتر لەۋەى كە گواستەۋەى نۆدەۋلەتى بىت و جەنگى جىھانى دوۋەم كارىگەرەيەكى گەۋرەى دروست كىرەبوو لەسەر پېشكەۋتنى تەكنىكى فرۇكەكان ، سالى ۱۹۳۹ ز كە جەنگ دەستى پىكرى

گواستنه‌وهی ئاسمانی ﴿رېئو﴾ گهشتیار و شمهك زۆر باو نه‌بوو له سنوریکي ته‌سکدا بوو و ته‌نھا له چەند ناوچه‌یه‌کی جیهاندا نه‌بیټ که ئامرازی گواستنه‌وهی نوێ تیدا به‌کارده‌هینرا.

هه‌لگیرسانی جه‌نگ له ماوه‌ی شه‌ش ساڵدا بوو به‌ هۆی پیشکه‌وتنیکی له‌به‌ر چا و بۆ فرۆکه‌وانی که له کاتی ئاسایدا نه‌ده‌توانرا ئه‌و پیشکه‌وتنه‌ به‌دی به‌یڕیټ که که‌متر له چاره‌که سه‌ده‌یه‌ک بوو وولاتانی به‌شداربوو له جه‌نگدا توڕیکی فراوانیان دروست کرد بۆ گواستنه‌وهی (رېئو) و شمهك ، چونکه سروشتی جه‌نگ هیچ نرخیکی بۆ لایه‌نی ئابوری ئه‌م جۆره گواستنه‌وهیه دانه ئه‌نا هه‌روه‌ها ئاسته‌نگی سیاسی نه‌بوو به‌ گرفت له‌و بواره‌دا له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا سه‌رجه‌م ئه‌و ئاسته‌نگ و کیشانه له‌گه‌ڵ کیشه‌ ته‌کنیکیه‌کان چاره‌سه‌ری خیرایی پئویست بوو تاب‌توانریټ ئه‌و پیشکه‌وتنه به‌ده‌ست به‌یئریټ که له‌کاتی جه‌نگدا رووی دا به‌ جۆریک که جیهان سوودی ئی وهر‌بگریټ و پالپشت بیټ بۆ ناشتی هه‌روه‌ها کیشه‌ی مافی بازرگانی و ریکه‌وتن به‌شیوه‌یه‌ک بیټ تا فرۆکه‌ی ئه‌و وولاتانه بتوانن له وولاتیکه‌وه بۆ وولاتیکی تر رېئو و شمهك بگوازنه‌وه یان راگوزه‌ر بکه‌ن به ئاسمانی وولاته‌که‌دا.

چەند کیشه‌یه‌کی تری رېگر هه‌بوون به‌لام چون چاره‌سه‌ری لایه‌نی یاسایی و ئابوری کرا له ئه‌نجامی تێپه‌رپوونی فرۆکه‌کان به‌سه‌ر وولاته‌کاندا له‌کاتی ئاسایی دا به‌هه‌مان شیوه‌ش پارێزگاری

لەئامراز و ئاسنكارىيە فرۆكەوانىيەكان ﴿التسهيلات الملاحية﴾ بىكرىت كە لە كاتى جەنگدا دامەزىبوون و زۆربەيان لە شوپىنە دوورە دەستەكان دانرابوون لەگەل چەندىن كىشەى تىرىش. بەو ھۆيانەى سەرەوھە حكومەتى وولايەتەيەگگرتوھەكانى ئەمىرىكا سەرھەتاي سالى ۱۹۴۴ ز ھەستا بە گەفتوگۆيەكى سەرھەتاي لەگەل وولاتانى ھاوپەيمانى بۆ گەيشتن بەرپىكەوتن نامەيەك كەتاييدا بتوانرىت پىويستىيەكانى فرۆكەوانى دابىن بىكرىت .

كۆبونەوھى شىكاغۆ ﴿مۆتمەر شىكاغۆ﴾ سالى ۱۹۴۴ ز

لە سالى ۱۹۴۴ و لەسەر بنەماى ئەو گەفتوگۆيانە كە حكومەتى ئەمىرىكا بە ئەنجامى گەياندا لەگەل ھاوپەيمانى سەرۆكى ئەمىرىكا بانگەيشتى ئەو وولاتانەى كرد كە پەرۆش بوون بۆ ئاشتى بۆ بەشدارى كردن لە دروستكردىن رېكخراوېك لەسەر ئاستى نۆدوھولەتى كە ئامانجەكەى پىشخستنى بنەما و لايەنە ھونەريەكانى پەيوەست بە فرۆكەوانى نۆدوھولەتى يەوھە بىت و پالپشت بىت بۆ نەخشە و پىشخستنى گواستەنەوھى ئاسمانى نۆدوھولەتى و بانگەيشتى ۵۵ وولاتى كرد لە وولاتانى ھاوپەيمانى و بىلايەن بۆ كۆبونەوھە لەشارى شىكاغۆ لە سەرھەتاي كانونى يەكەمى ۱۹۴۴ ز و پىش كۆتايى ھىنان بەجەنگ بە ۶ مانگ ۵۲ وولات لەو وولاتانە بەشدار بوون لە كۆبونەوھەكاندا كە لە ماوھى ۵ ھەفتەدا نوپنەرەكانىان گەفتوگۆيان لەسەر كىشەكانى فرىنى شارستانى نۆدوھولەتى كرد. يەكپىتى سۆفەتى پىشوو لەگەل وولاتەدژەكان ئامادەيى كۆبونەوھەكە نەبوون ، ئەنجامى كۆبونەوھەكان ھاندەريكى زۆر باش بوو ھەروھە سەرگەوتنىكى باشى بەدەست ھىنا لەلايەنى تەكنىكەوھە بەلام نەتوانرا بەو شپۆھە جىبەجى بىكرىت كە نەخشەى بۆ كىشرا بوو لەبەر دروست بوونى كىشە و گرفت و دابەش بوونى كۆبونەوھەكە بەسەر دوو ئاراستەدا.

ئاراستەى يەكەم : ئەمىرىكا سەرۆكايەتى دەكرد لەگەل كۆمەلەكەى لە دەولەتەكانى ئەمىرىكاى لاتىنى كە پەيوەندى تۆكمەيان ھەبوو لەگەل ئەمىرىكا و چەند وولاتىكى رۆژئاوايى ئەوروپا وەك سوېد و ھۆلندا ، ئەم گروپە بانگەوازي سىياسەتىكى ئازادانەى دەكرد بۆ ئەوھى سەرچەم وولاتەكان جىبەجى بىكەن لەبوارى گواستەنەوھى ئاسمانى نۆدوھولەتى و ناويان نا Free For Approach ، مەبەستى ئەم سىياسەتە ئەوھبوو كە لەسەر بنەماى كىبرىكى ئازاد بەرجەستەبىكرىت و جەختيان

لەسەر ئەو ھەڵبەستە دەپتە ھۆی پێش کەوتنی گواستەوێ ئاسمانی نیۆدەولتە و گەشەسەندنی وە بە دەرکەوتنی ئەنجام و سوودی ئەم سیاسەتە یارمەتی دەرپیت تا وولاتە بەھیزەکان بەھۆیەو بەتوانن خزمەتی خۆیان بکەن و یارمەتی پێش خستنی وولاتانی تری خواھن توانایی سنورداریش بکەن.

ئاراستەى دووھم: ئەم ئاراستەىھە کۆمەڵەى دەولتەى کۆمۆن ویلث بانگەوازیان بۆ کرد لەپێشەوھیان بریتانیا کە بە دژ وەستانەو لەگەڵ ئاراستەى یەكەم و بانگەوازی سیاسەتییكى تریان دەکرد کە ناویان نا (ریك خستن لە ئاسماندا) ORDER IN THE AIR کە تیایدا چەند بناغەىھە بۆ ریکخستنی ھیلە ئاسمانیە نیۆدەولتەتیهکان دابنریت و دیاری کردنی ژمارەى ئەو جارنەھى کە تیایدا ھیلەکان بەکارئەھێنرین ھەروەھا دیاری کردنی ئەو کیش و شەمەکانەى کە ھەن بۆ جموجۆلى ئاسمانی نیۆدەولتەتى.

دروست بوونی ئەو دوو ئاراستەىھە دەگەرپایەو بۆ دژایەتى کردنی بەرژەوھندى یەکانى یەكتر بە تايبەت لە نیوان ئەمریکا و بریتانیادا لەبوارى گواستەوێ ئاسمانى و بنەمای ئەو دژایەتیهش دەگەرپایەو بۆ جیاوازی ئەو ریکارنەھى کە لە نیوان دەولتەتانی ھاوپەیمان دانرابوون لە کاتى چەنگدا.

بریتانیا فرۆکە جەنگەىھەکانى وا دروست کردبوو کە تەنھا بۆ مەودای کورت بتوانیت چالاکى یەکان بە ئەنجام بگەىھەنیت کە دواى جەنگ نەیان ئەتوانى بۆکارى بازرگانى شارستانى بەکاربەھێنرین وەك گواستەوێ (رێوان) و پۆستە و شەمەك .

وولاتە یەكگرتوھەکانى ئەمریکا کاروانیک لە فرۆکەى بۆ ماپۆ وە دواى جەنگى جیھانى دووھم دەیویست بە کاریان بەینى بە ئازادى بۆ گواستەوێ ئاسمانى لە ھەموو جیھاندا بەلام بریتانیا بە پێداگرى لەسەر ئاراستەكەى خۆى دەیویست خۆى بپاریزیت لەو سیاسەتەى کە ئەمریکا ھەولى بۆ جی بەجی کردنى ئەدا.

ئەو جیاوازی و دژایەتى یە لە نیوان ھەردوو کۆمەڵەكەدا خەرىك بوو ببیتە ھۆى سەرنەكەوتنى كۆنفرانسەكە ، ئەگەر كەنەدا نەبواىھە کە ھەستا بە نیوان گىریەك و بوو ھۆى ریکەوتنىك لە نیوان ھەردوو ئاراستەكەدا .

رېځه و تنامه ی شیکاغۆ:

له ئەنجامی ئەو رېځه و تنه ی که باس کرا پېشکە و تنیکی گه و ره هاته کایه وه له پرووی تهکنیکیه وه و له رۆژی ۷ نوڤه مبهری ۱۹۴۴ له شاری شیکاغۆی ئەمریکا رېځه و تنی ﴿فرۆکه وانی شارستانی نیوده و له تی﴾ مۆرکرا به زمانه کانی ﴿ئینگلیزی ، فهره نسی ، ئیسپانی﴾ و رېځه و تنه که له رۆژی ۴ ی نیسانی ۱۹۴۷ که و ته بواری جی به جی کردنه وه دوای په سه ندردی نیوه ی ژماره ی وولاتانی به شداربوو له کونفرانسه که دا .

جی به جی کردنی ئەو رېځه و تنه کاریگه ریه کی زۆری هه بوو له سه ر رېځه و تنه نیوده و له تی هه کانی تر که له وه پېشتر به سترابوون بو هه مان مه به ست ، گرنگترینیان رېځه و تنی پاریس و هاڤانا بوو که له به ندی ۸۰ له رېځه و تنه که دا هاتبوو که هه ر وولاتیکی به شدار له و رېځه و تنه به لئین بدات له کاتی ده ستردن به جی به جی کردنی به نده کانی رېځه و تنه که پېویسته ئەو وولاته ی پابه نده به ﴿دوو رېځه و تنی پاریس له ۱۳ اکتوبری ۱۹۱۹ و رېځه و تنی هاڤانا Feb ۲۰ ۱۹۲۸ ز﴾ پابه ندبوونیان هه لبو هه شیننه وه و رېځه و تنی شیکاغۆ جیگایان بگریته وه و په پیره ی به نده کانی بکه ن .

له ئەنجامی جی به جی کردنی ئەو رېځه و تنه دروست کردنی (رېځخراوی فرپینی شارستانی نیوده و له تی) هاته کایه وه و ئەم دامه زراوانه هه لوه شاننه وه :

۱. لیژنەى نیۆدەولتەى بۆ فرۆکەوانى (ICAN) که به پى ى بەندى ۲۴ ى رېکەوتنى پارىس سالى ۱۹۱۹ ز دروست بوبوو .

۲. لیژنەى شارەزايانى ياساى فرۆکەوانى نیۆدەولتەى که له رېکەوتنى پارىس دروست بوو بوو بۆ نامادەکردنى پرۆژە ياساکانى پەيوەست به ياساى فرۆکەوانى نیۆدەولتەى .

۳. لیژنەى ئەمرىكى هەميشەى بۆ فرۆکەوانى که دروست بوو بوو له کۆبوونەوهى لىما سالى ۱۹۲۷ ز له جىياتى رېکەوتنى هافانا سالى ۱۹۲۸ ز بەسترا .

۴. رېکخراوهکانى فرۆکەوانى نیۆدەولتەى پىکاو (PICAO) که له کۆنفراسى شيكاغو سالى ۱۹۴۴ ز دروست بوو بوو که بەکاتى هەستىت به کاروبارهکانى رېکخراوى فرىنى شارستانى نیۆ دوهولتەى (ICAO) تا دروست بوون و پىکهيئانى (رېکخراوى فرىنى شارستانى نیۆدەولتەى International Civil Aviation Organization) (ICAO) له ۷ April ۱۹۴۴ .

بنه‌ما بنه‌رته‌يه‌کانى رېکەوتنى شيكاغو ى ۱۹۴۴ ز ئەم خالانه له‌خۆ ده‌گریت :

۱. سەرودەرى (Soverignity):

به پى ى بەندى يەك هەموو وولاتىكى بەشدار له واژووکردنى رېکەوتنامەکه خاوهن سەرودەرى رەهايه له‌سەر کايەى ناسمانى Region Space سەر ناوچه‌کهى .

۲. فرۆکەى شارستانى و فرۆکەى دوهولت :

ئەحکامى ئەم رېکەوتنامەيه تەنها له‌سەر فرۆکە شارستانيه‌کان جى به‌جى ئەگریت بى ئەوهى فرۆکەکانى دوهولت (STATE AIRCRAFT) بگریتەوه ، فرۆکەى دوهولت ئەو فرۆکانه‌يه که بۆ مەبه‌ستى سەربازى بەکارده‌هێنرین و فرۆکەى گمرگ و فریاکەوتنى تەندروستى (ئەمبولانس) و پۆلیس ده‌گریتەوه (بەندى ۳)

۳. به‌کارهێنانى زۆره‌ ملّى (الاجبارى) فرۆکەى شارستانى :

سەرجه‌م دوهولتە‌ته‌کان که واژوووان کردوووه رازين له‌سەر به‌کارنه‌هێنانى فرۆکەوانى شارستانى بۆ ئەو مەبه‌ستانەى که ناگونجیت له‌گەڵ رېکەوتنامەکه که له‌بەندى (۴) دا هاتوووه :

أ- پيشکەوتنى فرۆکەوانى شارستانى (تطور الطيران المدني) .

ب- هەولدان بۆ هيشتنه‌وهى دۆستايه‌تى وليک تيگه‌يشتنى له نيوان ميلله‌تان و گهلانى جيهان.

رېكخراوى (ICAO) له وېشوه په خش بکړیت به سهر هموو وولاته کانی تری به شداردا (بهندی ۱۰) به واتا رېگه نه دریت نهو فرۆکانه ی ده چنه ناسمانی وولاتیکى به شدار بوو له فرۆکه خانه یه کی گمرگی یان نیوده ولته تی بنیشیته وه و به لآم ناکریت نهو فرۆکه یه له فرۆکه خانه یه کی نیوخویى بنیشیته وه ته نها له حالته پیوستیه کاندان نه بیت وهک کتوپری یان کیشه ی هونه ری له گه ل ودرگرتنی هموو رېکار و ههنگاویکی پیش وهختی پیویست بو نهو نیشتنه وه یه ودرگرتنی نه م ههنگاوانه بو پاریزگاری کردنی سهلامه تی فرۆکه که و فرۆکه وانیه .

۸. پشکنینی فرۆکه کان :

دهسه لاتی تایبه تی ههر وولاتیکى به شداربووی رېکه وتننامه که نه توانیت هه ستیت به پشکنینی نهو فرۆکانه ی که له وولاتانی به شداربووی تره وه دیت و تیايدا دهنیشتنه وه بی نه وه ی بیته هو ی دواکه وتنی فرۆکه که ههروه ها نهو دهسه لاته بو ی هه یه ته وای دۆکۆمینت و به لگه کانی فرۆکه پشکنیت ، نهو به لگه و دۆکۆمینتانه ش به پی ی بهندی (۱۶) ناماژه ی پیکراوه نه مانه ی لای خواره ون :

ا- بړوانامه ی تۆماری فرۆکه که (Air Craft Certificate).

ب- بړوانامه ی دروستی فرۆکه که (الصلاحيه للطيران) (Air Worthiness Certificate)

ج- مؤله تی سه رجه م تاقمی فرۆکه که (Crew License).

- د- تۆماری گەشتەکانی فرۆکەکە (Flight Recorder) .
- ه- مۆلەتی ئامپیرە پەيوەندیەکانی بى تەل (ئەگەر بوونيان هەبوو) (Avionic Certificate) .
- و- لیستی ناوی ئەو کەسانەى کە گەشت ئەکەن و ویستگەى رۆشتیان لەگەڵ ئەو شوپنەى کە بۆى دەچن ئەگەر فرۆکەکە (رپوای) هەلگرتبوو (Passenger Manifest) .
- ز- لیستی ئەو شەمەك و دۆکیومیئتانەى کە پەيوەستن بە شەمەك و کالاکانى ناو فرۆکەکە ئەگەر فرۆکەکە کالائى هەلگرتبوو (Cargo Manifest) .

۹. ئەو کۆتانەى کە لەسەر کالاکان دانراون بە پى بەندى (۲۳) ی رپکەوتنامەکە :

- أ- نابیت تەقەمەنى یان کەرەستەى جەنگى بەفرۆکە بگۆیزریتەو بە ناو وولاتەکە یان گوزەر بکات بەسەر ئاسمانى وولاتەکەدا بى وەرگرتنى مۆلەتى پيش وەختى ئەو وولاتە .
- ب- هەموو وولاتیى بەشداربوو مافی هەیه بە هۆکارى ناسایشى گشتى یان سەربازى گۆیزانەوہى شەمەك کە پپچەوانەى بەندى (أ) ی رپکەوتنامەکەیه رپک بخت یان قەدەغە بکات .

۱۰. ھەموو وولاتىيىكى بەشداربوو بۇى ھەيە رېنمىيى دەرىكات بە بەكارھېننى كامىراى جىگىركراو لەسەر فرۇكەكان يان قەدەغەى فرۇكەكە بكات كە لەسەر ئاسمانى وولاتەكەى ئەفرىت ، مادەى (۳۶) .

۱۱. بەپىى مەتنى بەندى ﴿۹﴾ لە رېكەوتن نامەكە:

أ- ھەموو وولاتىيىكى بەشداربوو لە رېكەوتنامەكەدا مافى ھەيە بەتاك لايەنە فرىنى فرۇكەكانى وولاتەكانى تر بەسەر ئاسمانى وولاتەكەيدا قەدەغەبكات يان سنوردارى بكات بەھۆكارى پىويستىەكانى سەربازى يان ئاسايشى گشتى وولات بەمەرچى ھىچ جياوازيەك نەكرىت لەنيوان فرۇكەكانى وولاتەكەى خۇى كە كاردەكات لە ھىلە ئاسمانىەكاندا و فرۇكەى وولاتانى بەشداربووى تر كە لە ھەمان ھىلدا كە كارئەكەن بۇ گواستەنەو، پىويستە ناوچە قەدەغەكراوھكان و مەوداكانيان شياويپت لەبەردەم فرۇكەوانىدا و پىويستە لەم كاتەدا ئاگادارى وولاتانى ترى بەشداربوو بكرىت و رېكخراوى فرىنى شارستانى نيودەولەتیش (ICAO) ئاگاداربكرىتەو بەو ناوچانەى كە فرىنى فرۇكەكانى لەسەر قەدەغەكراوھ يان ھەرگۇرانكارىيەك كە ئەكرىت .

ب- ھەموو وولاتىيىكى بەشداربوو پارىزگارى مافەكانى خۇى دەكات بۇ قەدەغەكردن يان سنورداركردنى كتوپرى فرۇكەوانى لەسەر بەشيك يان ھەموو ھەرىمەكەى بەھۆى بارودۇخى نالەبار و كتوپرىەوھ يان لەكاتى رپودانى قەيرانىك يان بەھۆكارى ئاسايشى گشتى بەمەرچىك ئەم حالەتە بى جياوازي بەسەر ھەموو فرۇكەكاندا بسەپىنرىت .

ج- بۇ ھەر وولاتىيىكى بەشداربوو مافى ھەيە بەپىى ئەو مەرجانەى كە دای ئەنىت لەھەر بارودۇخىكى نالەباردا رېگە بدات بە نىشتنەوھى ئەو فرۇكانەى كە لە خالى ﴿أ ، ب﴾ نامازەيان بىدراوھ بەنىشتنەوھىكى خىرا لە يەكك لە فرۇكەخانەكانى.

ئەم خالانەى سەرەوھ بناغەى رېكەوتنامەى شىكاغۇن كە چوارچىوھى رېكەوتنى دووقۇلى نيوان وولاتانە بۇ رېكخستنى رېكەوتنامەى دوولايەنە بۇ رېكخستنى فرۇكەوانى لەنيوان ھەردوو لادا .

رېكهوتنی تی په ربوونی هیله ناسمانیه نیوده ولته تیه کان IASTA ﴿اتفاق العبور﴾
INTERNATIONAL AIR SERVICES TRANSIT AGREEMENT

نهم رېكهوتننامه يه له رږژي ۷ ديسمر ۱۹۴۴ ز برياري له سهر درا و له رږژي ۳۰ Feb سالي ۱۹۴۵ ز دهست كرا به جی به جی كړدنی و به رېكهوتنی دوولايه نه ﴿اتفاق الحریتین﴾ ناو دهبریت ، سهربهستی يه كه م ﴿رېگادان به تی په ربوون﴾ ﴿حرية العبور﴾ و سهربهستی دووهم ﴿رېگادان به نيشتنه وه﴾ ﴿حرية الهبوط﴾ به مه بهستی بازرگانی STOP FOR NON TRAFFIC (PURPOSES) رېكهوتننامه كه لای هه موو وولاتانی به شداربوو په سهندكرا .

رېكهوتنی گواستننه وه ی ناسمانی نیوده ولته تی ﴿رېكهوتنی پینج سهربهستی كه﴾ ﴿اتفاقية الحریات الخمسه﴾ (IATA INTERNATIONAL AIR TRASPOT AGREEMENT)

نهم رېكهوتننامه يه له رږژي ۷ ديسمری سالي ۱۹۴۴ ز واژوگرا و له Feb ۸ سالي ۱۹۴۵ ز چوه بواری جی به جی كړدنه وه به پی ی نهم رېكهوتننامه يه نالوگوړی پینج سهربهستی كه رېكده خریت بو بواری گواستننه وه ی ناسمانی به و دوو سهربهستی ه وه كه باس كرا له سهره وه ، نهم رېكهوتن نامه يه سهركهوتنی به دهست نه هینا وه تنها نوزده وولات چوونه ناو رېكهوتننامه كه وه و تا نیستاش حهوت له و وولاتانه لی ی دهرچوون ته نانهت وولاته يه كگرتوه كانی نهمريكاش كه خو ی بانگه وازی بو رېكهوتننامه كه نه كړد له July ۲۵ ۱۹۴۶ ز خو ی لی كیشایه وه .

رېځخراوی فرپنی شارستانی نیودهولته کاتی PICAO :

نوینه رانی وولاتانی به شدار بوو له کونفراسی شیکاغو سالی ۱۹۴۴ز برپاریاندا به دروست کردنی رېځخراویکی کاتی (PICAO) (بیکاو) که تنها دهسه لاتی راویژکاریان پېداو رېځگایان پېدا کاربکات وهک رېځخراویکی کاتی تا کاتی دروست کردنی رېځخراوی فرپنی نیودهولته هی همیشیه یی له ماوه ی نیوان ۷ ی Dec سالی ۱۹۴۴ز تا ۴ April سالی ۱۹۴۷ز تا نهو کاته ی به فره می ایکاو (ICAO) راگه یه نرا ، لهو ماوه یه دا رېځخراوه کاتیه که هستا به چه سپاندنی بناغه ی رېځخراویکی نیودهولته ی بو جی به جی کردنی پېداویستیه کانی فرۆکه وانی و نه دمانی رېځخراوه که ش به کاری خوین ههستان به پیشکه ش کردنی راسپارده و دیباجه ی مه تنه کانی په یوه ست به دانانی رېگا و رېکار و رپسا و نامراه کانی تایبته بو دابین کردنی سه لامه تی و رېځخستنی گواستنه وه ی ناسمانی ، هه موو وولاته کان ناچار کران که پابه ندبن بهو راسپاردانه وه به شیوه یه کی کاتی تا دانانی رپسا و رپنماییه نیو دهولته تیه کان و رپکاره کان له لایه ن رېځخراوی همیشیه یی به پی ی پیوستیه کانی نه حکامی رېکه و تنامه ی فرپنی شارستانی نیودهولته ی به هاریکاری وولاته نه دنامه کان و سکرتریه تی رېځخراوه که رېکار و نمونه و مؤدیلی سه رجه م خزمه ت گوزاریه کانی پیویست بو

سەلامەتى فرۆكەۋانى شارستانى دانرا وەك: خزمەت گوزارى كەشناسى ، رېكخستنى جموجۋلى
ھەۋايىي ﴿AIR TRAFFIC MANAGEMENT ATM﴾ پەيوەندىيە بى تەلەكان ﴿Aeronautic
Communications﴾ ، وىستگەكانى داپۋشىن ﴿Coverage Stations﴾ ، رېساكانى گەران و
قوتاركردن ﴿Save & Rescue instructions﴾ و چەندىن خزمەت گوزارى ترى پىۋىست .

رېكخراۋە كاتىيەكە گۆى زەۋى كرد بە (۱۰) سىكتەرەۋە بە شىۋەيەك ھەر سىكتەرە و رېكخستنى
كۈنفراسىك لە ئەستۋ بگرېت يەكېك لەو سىكتەرەنە رۇژھەلاتى ناوەرەست بوو كۈنفرانسى سالى
۱۹۶۶ لە شارى قاهىرە بەسترا لەسەر چەند راسپاردەيەكى كۈنفراسەكە رەزامەندى دراو پاشان
نېردرا بۇ مەلبەندى سەرەكى رېكخراۋى فرېنى شارستانى بۇ برپاردان ، گرنگرېن ئەو راسپاردانە
دەمەزراندنى سەنتەرىك بوو بۇ چاۋدېرى ئاسايش و دامەزراندنى لقېك لە رېكخراۋى فرېنى
شارستانى و سەنتەرىك بۇ ۋەرگرتنى داتا و بلاۋ كردنەۋەى زانىارى و رېكلامەكان لە شارى قاهرە.
ھەرۋەھا دانانى قاهرە وەك سەنتەرىك بۇ رزگاركدنى فرۆكەكان لە ناۋچەكانى برقە ، مصر ،
رۇژھەلاتى ئەردەن ، توركيا ، حجاز ھەرۋەھا قاهىرە ھەستېت بەگرنگى پېدانى ناۋچەكە و بە
نەخشەكانى بارودۇخى كەشناسى .

بەو جۆرەى سەرۋە رېكخراۋى فرېنى شارستانى نېۋدەۋلەتى بەرەبەرە ھەنگاۋەكانى دەنا بەرەو
پېشەۋە تا گەيشتۋتە ئەمپۇ كە چەندىن سەنتەر و مەلبەندى لىكۈلېنەۋە و دۇكۈمېنت و رېكار و
پاشكۈى گرنگى بلاۋكردۋتەۋە بە بەردەۋامى پېشكەۋتەنەكان و گۇرانكارىيە خىراكانى بوارى فرېنى
شارستانى لەخۇ دەگرېت .

ھەرېمى كوردستان وەك بەشېك لە سىستەمى فرېنى جىھانى لەم بارودۇخەى ئىستادا پىۋىستە
ھەۋلەكانى چر بكاتەۋە بۇ بەھىز كردنى پەيوەندىيەكان لە بوارى فرۆكەۋانى و گواستەۋەى
ئاسمانى كەلە خزمەتى بەھىزكدنى پىگەى ھەرېمى كوردستاندا بېت لەسەر ئاستى جىھان ،
گومانى تيا نىيە بى گواستەۋەى ئاسمانى ھىزى ھەرېمى كوردستان لەنگ دەبېت لەسەر ئاستى
ناۋچەكە و جىھان .

لهبهشی سهرهوهی ئەم باسهدا وه له ژیرناوی (ICAO) که کورتکراوهی دهستهواژهی (International Civil Aviation Organization) کورتهیهک له میژووی دروست بوونی ریکخراوهکهمان باس کرد لهگهڵ چەند بەند و بابەتیکی پهیوهست به ئامانجی ریکخراوهکه لهگهڵ ریکهوتن نامهی شیکاغۆ و بنه‌مای کارکردنی وولاتانی به‌شداربوو ئەندام لهو ریکخراوهدا .

گومانی تیدا نیه (ICAO) لهو کاتهوه که دامه‌زراوه بو ریکخستن و جی‌به‌جی‌کردنی پیوستیه‌کانی فرۆکه‌وانی و فرۆکه‌خانه‌کان پیوستی کردوو چەندین رپسا و رپنمایی و دوکۆمپنت دهریکات به‌شیوهی پاشکۆ ، ژمارهی پاشکۆکان تا ئیستا گه‌شوتۆته ۱۹ پاشکۆ ههر پاشکۆیهک (Annex) ێک که له سهر یه‌گیک له بنه‌ما و ئامرازه‌کانی کارکردن و ریکخستنی سیکته‌ریک له سیکته‌ره‌کانی بواری فرۆکه‌وانی باس ده‌کات ، ههر کارمه‌ندیک که له‌بواری فرۆکه‌وانیدا کاربکات یان ههر ئامراز و ئامپریک که به‌کاربه‌یئریت بو فرین و دابینکردنی سه‌لامه‌تی فرۆکه‌وانی و په‌یوه‌ندی‌یه‌کان و ئەو بابەتانه‌ی راسته‌وخۆ یان ناراسته‌وخۆ په‌یوه‌ستن به فرۆکه‌وانیه‌وه له یه‌گیک لهو پاشکۆیانه ته‌واوی هیله‌ بنه‌رته‌ی و سه‌ره‌کیه‌کان باس کراوه له‌گه‌ڵیشیاندا چەند دوکۆمپنتیکی تری پیوست هه‌یه وهک سه‌رچاوه‌ی زانیاری زیاتر .

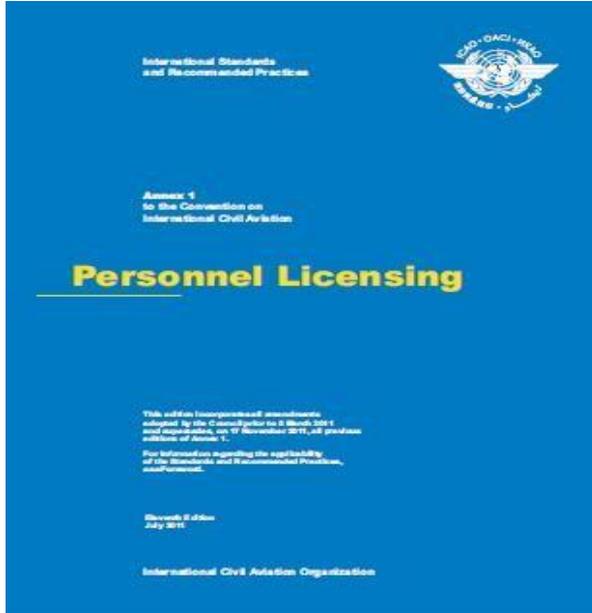
له‌م چەند به‌شه‌دا به‌هیوا‌ی ئەوه‌ی ده‌روازه‌یه‌ک له‌سه‌ر بنه‌ماکانی فرۆکه‌وانی بو خوینه‌ری به‌رپز بکه‌مه‌وه پیم باشه له‌سه‌ر ههر پاشکۆیه‌ک کورته‌یه‌ک بنوسم بو زیاتر شاره‌زایی و به‌رچاو روونی له‌سه‌ر ئەو بواره گ‌رنگ و هه‌ستیاره که له‌م قۆناغه‌دا بو داها‌تووی ژیا‌نمان له کوردستاندا ناتوانریت لی‌ی به‌ده‌ربین و ده‌کریت ههر به‌رپزیک ئاره‌زووی زیاتری هه‌بی‌ت بو وه‌گرتنی زانیاری زیاتر یان رۆش‌نکردنه‌وه‌ی بیر و هزری له‌وبواره‌دا ده‌توانیت بگه‌ریت‌هوه بو سه‌رچاوه زۆر و زه‌وه‌نده‌کانی (ICAO) .

Annex 1	Personnel Licensing	Annex 10	Aeronautical Telecommunications
Annex 2	Rules of the Air	Annex 11	Air Traffic Services
Annex 3	Meteorological Service for International Air Navigation	Annex 12	Search and Rescue
Annex 4	Aeronautical Charts	Annex 13	Aircraft Accident and Incident Investigation
Annex 5	Units of Measurement to be Used in Air and Ground Operation	Annex 14	Aerodromes
Annex 6	Operation of Aircraft	Annex 15	Aeronautical Information Services
Annex 7	Aircraft Nationality and Registration Marks	Annex 16	Environmental Protection
Annex 8	Airworthiness of Aircraft	Annex 17	Security: Safeguarding International Civil Aviation Against Acts of Unlawful Interference
Annex 9	Facilitation	Annex 18	The Safe Transport of Dangerous Goods by Air

Annex 19 Safety(Management system)

باشكۆى ژماره يەك

مۆلەتى كارمەندىن و پيؤهره جيهانيهكان ﴿Personal Licensing﴾

لهكاتيكدى فرۆكهوانى و گواستنهوهى ئاسمانى ناتوانرئيت بئ بوونى فرۆكهوان و كارمەندانى ترى بوارهكه كه پيؤيستىن جئبهجئ بكرئيت و خزمهتگوزارىهكان به ئهنجام بگهئيرئيت و له كاتيكدى بوونى ئادهميزاد پيؤيستى رادهبهدهرى ئه و بوارهيه بؤيه ئهبينين شارهزايى و پسپورى و راهئنان و ئامادهكردنى مرؤف ئه و بنهمايانهه كه دهستهبهرى جئبهجئ كردنى پرؤسهى فرۆكهوانين بهرئيك و پيكي و سهلامهتى ، ههروهها راهئنانى كارمەندىن و دروستى قؤناغ و ههنگاوهكان بؤ دهرکردنى مؤلەتى باوهرپيكر او بؤ ئه و كارمەندانه دهستهبهرى زيادكردنى متمانهه له نيوان وولاتاندا كه دهبيته هؤى دان پيئانانى شارهزايى و دئنيايى جوورى كارمەندىن و مؤلەتهكانيان لهسهه ئاستى نيؤدهولەتى ههروهها زياد بوونى دئنيايى نيوان رپوان ﴿Passengers﴾ .

پاشکوی یه کهم له ریکه و تننامه ی شیکاگو ﴿فرۆکه وانی شارستانی نیوده و له تی﴾ چەند بئەمایه کی بئەرته تی له خو دەگریت که تیایدا چەند راسپاردیه کی تایبەت به مۆلته تی کارمەندان ی بواره جیاوازه کانی بواری فرۆکه وانی دهگریته خو که راسته و خو یان ناراسته و خو په یوه ندیان به سه لامه تی فرۆکه خانه و رپوان ﴿Passengers﴾ هوه هه یه و چەند مه رجیک و رینماییه کی پزشکی و زانستی دانراوه که پیویسته له و کارمەنداندا هه بیته ، پوخته ی مۆلته تی ئه و پیشانه ی که له بواری فرۆکه وانییدا پیویستن ئه مانه ن :

۱. مۆلته ت و دروستی فرۆکه وانه کان : له مانه ی خواره وه پیک هاتووه :

ا- مۆلته تی فرۆکه وانی خویندکار (Student Pilot)

فرۆکه وانیکی خویندکار له کتی راهینان

Copy of Medical Certificate
Form 8420-2 Medical Student
Pilot Certificate

MEDICAL CERTIFICATE 3RD CLASS
AND STUDENT PILOT CERTIFICATE

This certifies that (Full name and address) :

.....
.....

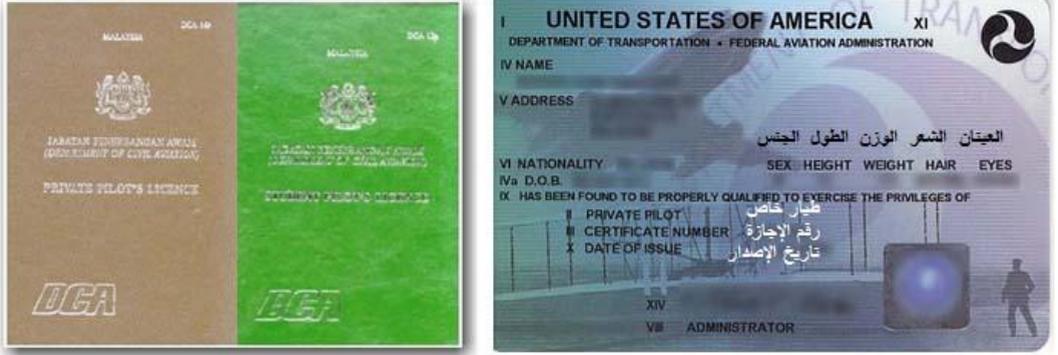
Date of birth	Height	Weight	Hair	Eyes
---------------	--------	--------	------	------

Sex

Has met the medical standards prescribed for this Class of Medical Certificate.

مۆلته تی فرۆکه وانی خویندکار

ب - مؤلھتی فرۆكھوانی فرۆكهی تایبەت ﴿PPL﴾ (Private Pilot Licenses) .

مۆلھتی فرۆكھوانی فرۆكهیکی تایبەت

ت - مؤلھتی فرۆكھوانی فرۆكهی بازرگانی ﴿CPL﴾ (Commercial Pilot Licenses)

مۆلھتی فرۆكھوانی فرۆكهیکی بازرگانی

پ - مؤلھتی فرۆكھوان لەگەڵ دەستەبەك كارمەند كە بگۆنچیت لەگەڵ جوړی فرۆكەكە .
(Multi- crew Pilot) Licenses appropriate to the area plane
(Category

ج - مؤلھتی فرۆكھوانی هێلی ئاسمانی (Airline Transport Pilot Licenses)

فرۆكهوانى ھياڭكى ئاسمانى

- ح- پلەدارى فرۆكهوانى بە ئامىر (Instrument Rating)
- خ- پلەدارى مامۇستايانى فرۆكهوانى (Flight Instructor Rating)
- د- مۆلھتى فرۆكهوانى چارۆكهدار (Glider Pilot Licenses)

فرۆكهوانى چارۆكهدار

- ژ- مۆلھتى فرۆكهوانى بالۆنى (Free Balloon Pilot Licenses)

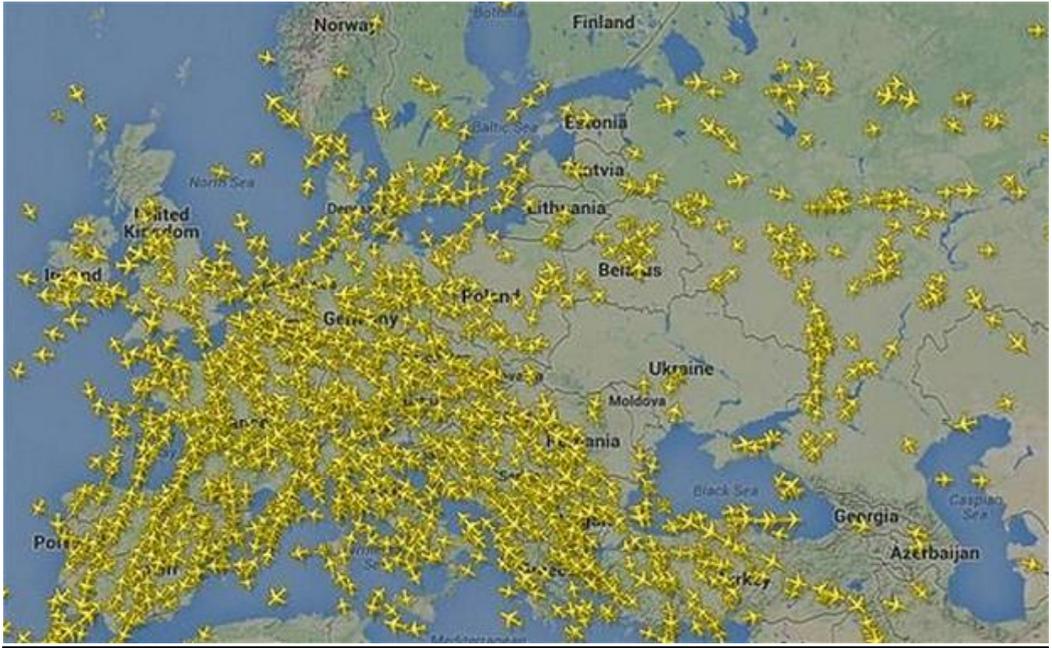

پالونىك

۲. مؤلەت و دروستى دەستەى فرۆكەى بى فرۆكەوان ﴿طاقم الطائرة من غير طيارين﴾ كە لەمانە پىك ھاتووہ :

- أ- مؤلەتى ئەندازىارى ھەوايى (Flight Engineer Licenses)
 - ب- مؤلەتى كەشتىەوانى ھەوايى (Flight Navigator Licenses)
 - ت- مؤلەتى ھەوالدەرى بىتەلى ھەوايى (Flight Radiotelephone operator)
۳. مؤلەتى پلەدارى كارمەندانى بەدەر لە دەستەى فرۆكەكە .

- أ- مؤلەتى ﴿تەكنىكى / ئەندازىار / ميكانىكى﴾ چاكسازى فرۆكە. (Air Craft Maintenance, technician,engineer, mechani)
- ب- مؤلەتى خويندكارى چاودىرى جموجۆلى ئاسمانى Student Air traffic (Controller)
- ت- مؤلەتى چاودىرى جموجۆلى ئاسمانى (Air traffic Controller Licenses)
پلەدارى چاودىرى جموجۆلى ئاسمانى (Air traffic Controller Rating)

ب- مۆلھتی ئەفسەرى پىرۇسە ھەوايەكان / بەرپىكەرى فرۆكەكان .

(Flight operations office / flight dispatcher)

ج- مۆلھتی ھەوال دەرى گەياندىنى فرۆكەوانى (Aeronautical Station Operator Licenses

ح- كارمەندان لەبوارى چاودىرى كەشناسى فرۆكەوانى

(Aeronautical Metrological Personnel)

چاودىرە ئاسمانىەكى قولى چاودىرى لە فرۆكەخانەى نىومولتى ئلىمانى

لەم رۆژگارەى ئەمپۇدا فرۆكەوانى پىرۇسەيەكى ئالۆز و فرە لايەنە زۆر پىويستە بەردەوامى ھەبىت ، بپارىزىرپىت و نەوہستىت بەھەر رىگايەك بىت و بەربگىرپىت بەو ئاستەنگ و ھۆكارانەى كە لە ئەنجامى ھەلەى مرۆيى يەوہ پوودەدات يان بەھۆى پەككەوتنى بەشىك لەو ئامىر و نامرازانەى كە بەكارديت لە كاتىكدا ئادەمىزاد گىنگىرپىن ئامرازە لەو بازنەيەدا كە فرۆكەوانى پىى بەگەر دەخرىت و دەتوانىت بە زۆر شىوہ خۆى بگونجىنپىت يان بگورپىت لەو بوارەدا بۆيە پىويستە مرؤف لەو بوارەدا بەباشترپىن شىوہ رابھىنرپىت بۆكەم كىردنەوہى ھەلەى مرۆيى تا دورترپىن ئاست لەگەل ئامادەكىردنى كارمەندى لىھاتوو شارەزا و بەتوانا لەو بوارەدا .

له بواری بنه ما پزیشکیه کان که له م پاشکویه دا ئاماژهی پئ دراوه وا هاتوو که به شیوه یه کی ناگاداری پیش وه خته دیاری کراوه بو ئه و کارمه ندانه که له بواری فرۆکه وانیدان بو پاریزگاری له سه ر ته ندروستی گشتی ده سته ی فرۆکه وان و چاودیره ئاسمانیه کان ، ئه و رینمایه پزیشکیانه به شیوه یه کی گشتی گرنگی ده دن به ﴿ پروگرامی هوکاره مرویی یه کان (Human Factor Programmer) ﴾ که په یوه ستن به سنوری تواناکانی مروقه وه .

پشکنینی پزیشکی بو کارمه ندانی بواری فرۆکه وانی شارستنی

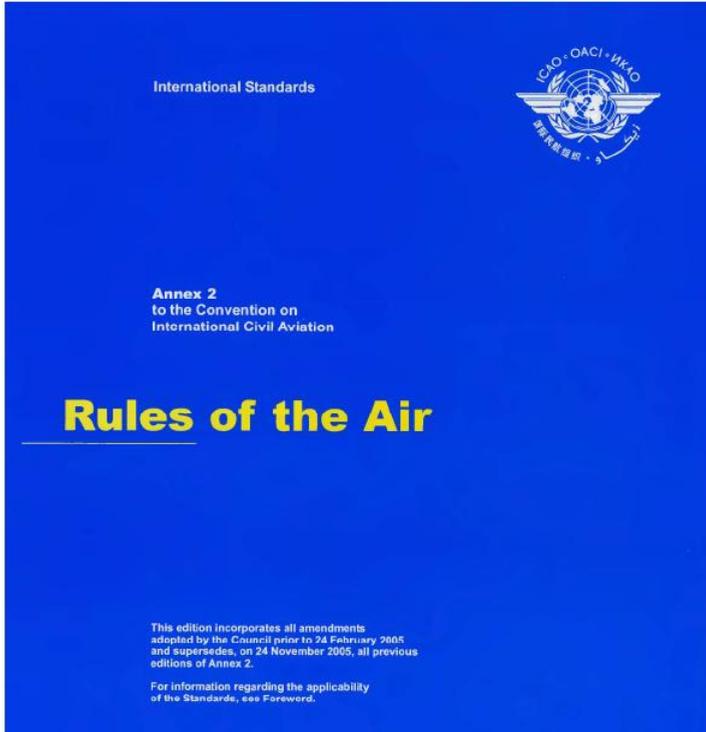
ئامانجی (ICAO) ئایکاویش به رجه سته ده بییت به باش کردنی سه لامه تی فرۆکه وانی له رپه گه ی زیادکردنی هوشیاری ده وه تان و درک پئ کردنی گرنگی فاکته ره مرویه کان له پرۆسه ی فرۆکه وانی نیوده وه ته تی .

مۆلەت: پرۆسەى رېگەپېدانىيەكە بۇ ئەنجامدانى چالاقى يەكى ديارى كراو كە لە ئەنجامى جىبەجىڭردنى دا بە شىۋەيەكى نارېك و كەم و كورپ مەترسى ئى دروست دەبىت ، وە ئەو كەسەى داواى مۆلەت دەكات پىۋىستە پابەند بىت بەچەند مەرچىكەوۋە كە گونجاوبىت لەگەل ئاستى گرنگى ئەو كارەى كە ئى داواكراوۋە (ICAO) ئاىكاو ھانى دەۋلەتان ئەدات كە جىاوازيەكان لەو مەرجانەى كە داوادەكرىت نرىك بخرىتەوۋە بە مەرچىك بنەما بنەرەتپەتەكان وەك خۇى بپارىزىت بە ھاوتەرىب لەگەل ئەو چالاقىانەى كەجىبەجىڭ دەكرىت بگونجىت بۇ ئەو پىشكەوتنەنى كە لە دوارپۇژدا رپوودەدات .

پاشکۆی ژماره دوو

ياساكانى تاييبت به ئاسمان يان ههوا (Air Law) :

له مانگی November سالی ۱۹۴۵ لیژنه‌ی ﴿ياساكانى تاييبت به كايه‌ی ئاسمانى﴾ ICAO يه كه م كۆيونه وه‌ی سه‌بارت به جموجۆلى ئاسمانى و ياساكانى ئه‌نجامدا كه تيايدا چه‌ند راسپاردیهك و پيوهریكى نیوده‌ولته‌ی بو ياساكانى جموجۆلى ئاسمانى دانا كه له دوایدا هه‌موارکرایه وه له‌لایهن لیژنه‌ی كه‌شتیه‌وانیه وه ﴿ملاحه‌ی جوی یه وه﴾ و ئه‌نجومه‌نى ریکخراوی (ICAO) رهمه‌ندى له‌سه‌ردا له مانگی Feb سالی ۱۹۴۶ و له دۆکۆمینتی ژماره ۲۰۱۰ دا ﴿Document 2010﴾ بلاوکرایه وه .

له كۆبونوهوى دوومى ليژنهكه كه له ماوهى نىوان Dec ۱۹۶۶ تا مانگى Jan ۱۹۴۷ به ستر چاچند گۆرانكارى و هه مواركردنيك له سهر دوكمينيى ۲۰۱۰ به نهجام گهيهنرا كه تيايدا چهند راسپارده و پيوهرى نيودهولتهى پهيوهست به ياسايى جموجوئى ناسمانى پيش كەش كرا و له لايهن نهجمونهى ريكخراوهكهوه بريارى له سهر درا له ۱۵ April ۱۹۴۸ له پاشكوى ريكهوتنى شيكاغو بلاوكرايهوه له ژير ناو نيشانى پاشكوى ژماره ۲ ﴿﴾ Annex 2 كه له ۱۵ Sep ۱۹۴۸ دهست بكرىت به جى به جى كردنى .

له ۲۷ Nov ۱۹۵۱ نهجمونهى ريكخراوى (ICAO) چهند گۆرانكارى و هه مواركردنه وهيهكى بنه رتهى نهجامدا له سهر پاشكوى ژماره ۲ و سهر جهم راسپاردهكانى پوچه لكردهوه و بريارى دانانى نهو تيكتستانهى كه له مهتنى پاشكوكه دا هاتبوون وهك پيوهرى نيودهولتهى بن كه سهر جهم دهولته ته نه ندامه كان پابه ندين به جى به جى كردنيان له رۆزى ۱ Sep ۱۹۵۲ .

جى به جى كردنه كانى ياساى ناسمانى (تطبيقات قواعد الجو)

بنه ماكانى جى به جى كردنى ياساكانى ناسمانى ﴿كايهى ناسمانى﴾ نه مانهى خواره وهن :

ا- ئەم ياسايه له سهر هه موو نهو فرۆكانه جى به جى دهكرىت كه توماركرون له وولاتانى نه ندام له ريكخراوى (ICAO) .

ب- پيوسته به گه رخشتنى فرۆكه كان له ناسمانى وولاته كه دا يان له ناوچهى جموجوئى ﴿Movement area﴾ له فرۆكه خانه كه دا به پى ياسايى جموجوئى هه وايى بيت يان به پى يه كيك له م بنه ماپانهى خواره وه بيت :

۱. ياسايى فرۆكه وانى به چاو ﴿VFR﴾ Visual Flight Rules .

۲. بنه ماكانى فرينى ناميرى ﴿IFR﴾ Instrument Flight Rules

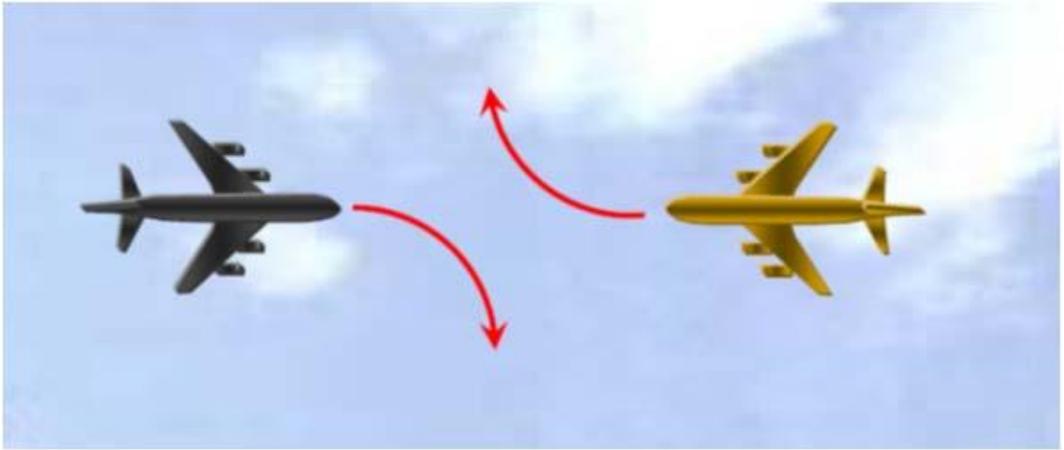
ت- سهر كردهى فرۆكه كه ﴿كاپتن﴾ خوئى فرۆكه كه لى بخورىت يان نا به رپرسيارىتى به گه رخشتنى فرۆكه كه له نه ستو نه گرىت .

پ- له سهر كاپتنى فرۆكه كه پيوسته پيش دهست كردن به گه شت سهر جهم زانيارى يه پيوسته كان وه ربرىت .

- ج- تهنه كاپتنى فرۆكه كه رېگه پېدراوه بۇرپاردان له سهر به گهرخستنې فرۆكه كه بۇ گهشت.
- ح- بۇ هيچ كام له دهستهى فرۆكه وان نيه ئهوانهى بهرپرسيارن له به گهرخستنې گهشته كه خواردنيك يان خواردنه وه يه كه بخوات كه كاريگه رى له سهر توانا هزريه كانى بكات .

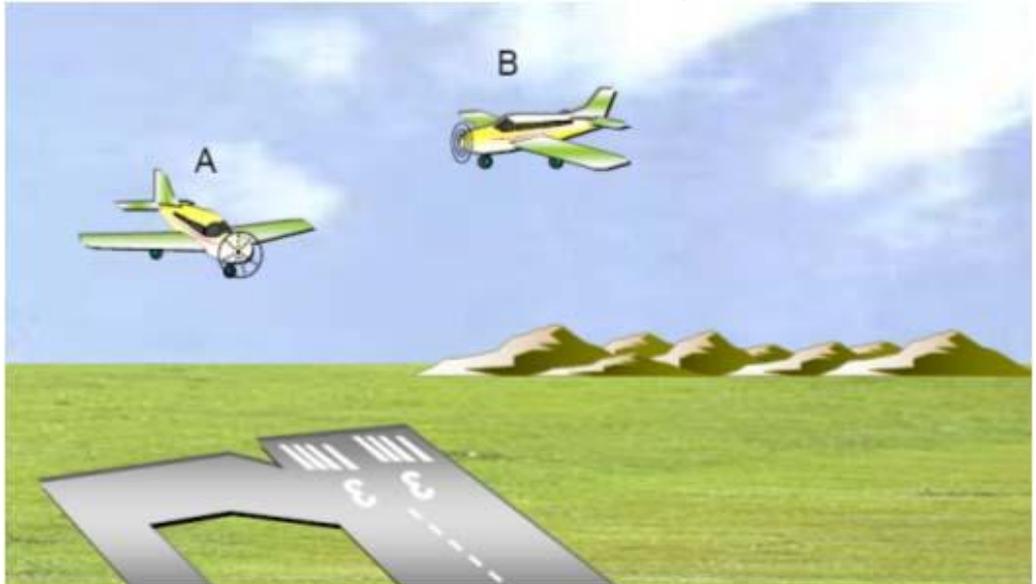
بنه ما گشته كان:

1. رېگه نادرېت فرۆكه به گهر بخريت به شيوه يه كه مرؤفه كان و كه رهسته كانيان رووبه رووى مهترسى ببنه وه .
2. ئه و به رزى يه كه فرۆكه كه تيايدا ده فرېت پېويسته :
 - أ- له سهر شيوهى (Flight Level) بيټ به به كارهيئاننى فشارى ههواى پېوانه يى ﴿ ضغط جوي قياسي ﴾ .
 - ب- له سهر شيوهى به رزى ستونى (Altitude) بيټ به به كارهيئاننى فشارى ههواى خوچيى ﴿ ضغط جوي محلي ﴾ .
3. له كاتى فرېنى فرۆكه نابيټ هيچ شتيك فرى بدرېته دهره وه يان خواره وه .
4. ناكريټ فرۆكه به كاربه يئريټ بۇ راكيشانى فرۆكه يه كى تر ئه گهر به پىى پهره وى رېگه پېدراوى دهسته لائى تايبه تمه مند نه بيټ .
5. رېگا نادرېت به پهره شوت باز بدرېت ئه گهر به پىى پېويسته كانى دهسته لائى تايبه تمه مند نه بيټ و بۇ حاله تى كتوپرى ئه م مه رجه پهره و ناكريټ .
6. ناكريټ فرۆكه به شيوهى به هله وانى بفرېئريټ به و مه رجانه نه بيټ كه دهسته لائى فرۆكه وانى ديارى دهكات .
7. ناكريټ ژماره يه كه فرۆكه له سهر شيوهى ﴿ تهكيل ﴾ بفرېئريټ به و رېنمايانه نه بيټ كه دهسته لائى تايبه تمه مند ديارى دهكات .
8. پېويسته به كارهيئاننى بالون به پىى مه رجه كانى دهسته لائى تايبه تمه مند بيټ .
9. ناكريټ فرۆكه كان له سهر ناوچه قه دهغه كراوه كان به كاربه يئرين .
10. كاپتنى فرۆكه پېويسته هه موو ههنگاويك بگريته بهر بۇ پاريزگارى كردنى فرۆكه كه ي له پيكدادان له گه ل فرۆكه كانى تر وهك له Annex 2 دا هاتووه .

ئەگەر دوو فرۆكە لە ھەمان بەرزیدا بەرووی بەكۆریدا فرین لەسەر فرۆكەوان پێویستە بۆئە راست بێج
بكتەوه چەشكۆی ۲ / یاساكتی ھەوا لەبنەمای بەرەو رووبونەوی بەرتەبەر

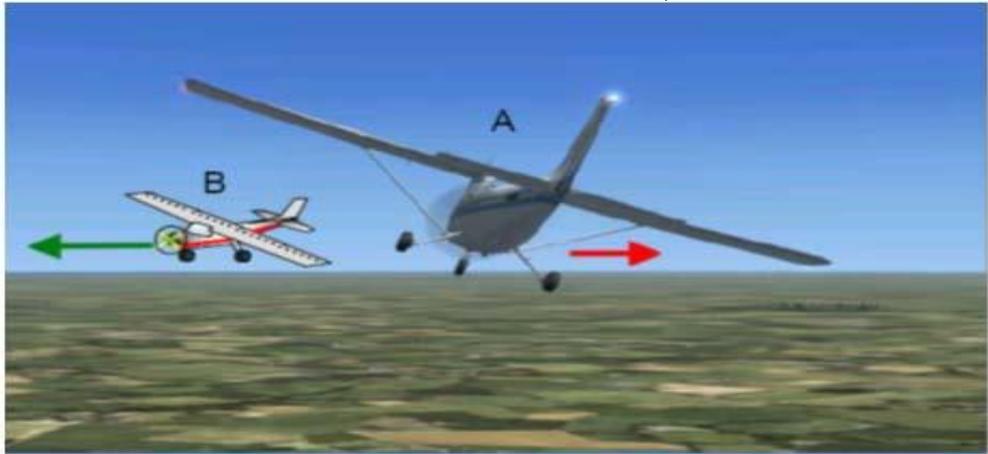
۱۱. ئەو فرۆكەییە مافی ئاراستەى ھەییە پێویستە پارێزگاری ئاراستە و بەرزى یەكەى بكات .

فرۆكەى (A) لە قوتلى نیشتنەودلیە و پێش فرۆكەى (B) ماق لە پێشەومیە

۱۲. ئەو فرۆكەنەى دەنیشنەو مافی لەپێش ئەو فرۆكەنەویدیە كە دەیانەوئیت بفرن .

۱۳. ئەو فرۆكەيەى كه له سنورى نيشتنهوهيه و لهناوچهى (Approach) ى كۆتايى دايه مافى ههيه پيش ئەو فرۆكانهى تر كه دهيانهويت بنيشنهوه .

ئەگەر له ههمان بهرزندا دوو فرۆكه لهههك نزىك بونتهوه پيوسته فرۆكهى (A) بوز بىلات به فرۆكهى (B) به پىنج كرنهوه بۆلى راست

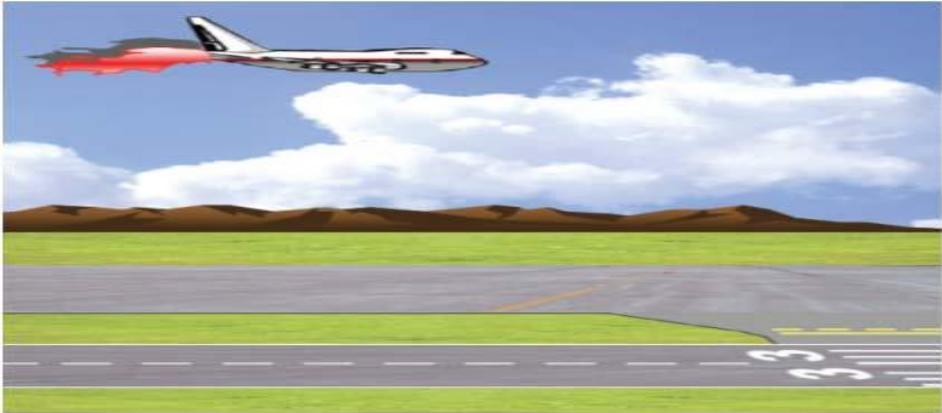
۱۴. ئەو فرۆكەيەى كه له ناوچهى فرۆكهخانه دهجوئيت له دهرهوهى ﴿Runway﴾ پيوسته ريگه بدات بهو فرۆكەيەى لهسەر (Runway) دهجوئيت بهمهبهستى فرين .

فرۆكهى (A) تامانیه بۆ فرين پيش فرۆكهى (B) مافى ههيه بفریت

۱۵. جموجۆلى فرۆكه له سهر زهوى فرۆكه خانه پيويسته به پيى ئه و شيويه بيت كه له برهگه كانى Annex 2 هاتوه.

۱۶. پيويسته گلوبى فرۆكه كان دابگيرسيى له رۆژئاوا بونه وه و تا رۆژه لات و له و كاتانهى پيويست دهكات به و شيويه بيت كه له Annex 2 هاتوه .

ئهو فرۆكه يى له حالتهى كوهريدا ماى ههيه پيش فرۆكه كاتى تر خزمهت بگه رت

۱۷. به گه ر خستنى فرۆكه له سهر زهوى فرۆكه خانه و شوينه كانى ده و روبه رى پيويسته به پيى ئه و شيوه بيت كه له Annex 2 هاتوه .

۱۸. به گه ر خستنى فرۆكه له ناو ده ربا و ئاوه كاندا پيويسته به و شيويه بيت كه له Annex 2 هاتوه .

به رزى فرۆكه كان به رزى ئاوسته كاتيان- ئه وانهى به روه رۆژه لاتن به رزى به كاتيان به رزى تلكن و ئه وانهى بۆ رۆژئاوا هه رزى جووتن

۱۹. پيويسته كاپتنى فرۆكه پيش دستكردن به گهشته كهه ي پلانى گهشته كهه ي پيشكهش بكات و رهمه ندى چاودپىرى ناسمانى وهر بگريت له سهر ناوهر وكى پلانه كهه ي .
۲۰. له سهر كاپتنى فرۆكه پيويسته گوى راپه ئى رپنمايه كان بيت كه دهى دريىتى .
۲۱. كاپتنى فرۆكه پيويسته رهمه ندى يه كهه ي چاودپىرى ناسمانى وهر بگريت پيش دستكردن به هر گه شتيكى چاودپىرى كراو .
۲۲. له سهر كاپتنى فرۆكه كه پيويسته له كاتى رووبه روو بونه وهى بو هر كاريكى مه ترسى و نه شياو يه كهه ي چاودپىرى ناسمانى ناگاداربكات وه .

بنه ماكانى فرين به نامير Instrument Flight Rules IFR

مه به ست له IFR نه وه يه به كارهي نانى نامير و نامرازى كه شتیه وانى سهر زهوى و نهو ناميرانه ي كه له سهر فرۆكه كه دامه زراون بو جى به جى كردنى گه شتى فرۆكه يه كه به پى بنه ماى فرين بهو شيويه كه هاتوو له Annex 2 دا زوربه ي زورى فرۆكه كان بهم جوړه دهفرن .

نهو فرۆكانه ي بهو جوړه ي سهر وه نهفرن خزمه تگوزاريه كانى چاودپىرى ناسمانى و زانيارى فرۆكه وانى و خزمه تگوزارى ناگادار كردنه وه يان ده دريىتى به پى پوئينى نهو كايه يه ي (فه زايه ي) كه تيايدا ده فرىت بى گوى دانه باردوخى كه شناسى .

نهو فرۆكه يه ي بنه ماى فرينى به نامير ده فرىت دمتوانيت له هموو بزودوخى كمش ناسيدا بقرىت

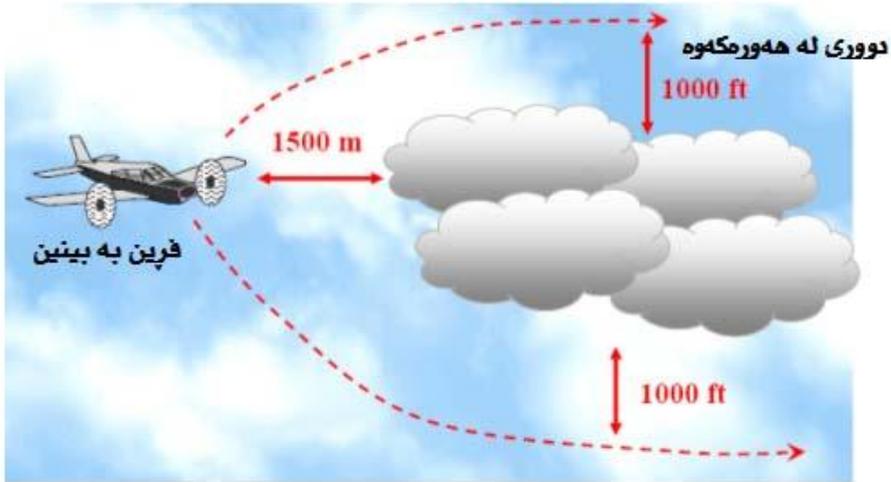
پېويسته له و فرۆكانه دا ئامير و نامرازي گونجاو يان له سهر دانراپيت كه بشيت بو ټه و ناراسته يه ي كه بيايدا ده فرپيت و له سهر فرۆكه وان پېويسته به وردى ناراسته و به رزي يه كه ي بپاريزيت كه بو ديارى كراوه له لايهن يه كه ي چاوديري ئاسمانيه وه و پېويسته فرۆكه وان شوين و به رزي فرۆكه ي بدات به و ويستگه چاوديريانه ي كه له سهر زهوى و له سهر ناراسته كه ي دانراون له كاتيكا داواى لي بكرت .

VFR Visual Flight Rules چا و به كارهيټانى

مه به ست له (VFR) ټه وه يه فرۆكه وان له كاتى گه شته كه يدا پشت ټه به ستى به بينين به چا و بو فرپن و پاريزگارى فرۆكه كه ي له پيكا دان له گه ل فرۆكه كانى تر دا به مه رجى بارودوخى كه شناسى شياو بيت بو بينين و دورى و مه ودا له نيوان فرۆكه كه و هه وره كان به ستونى و ئاسوى له ناوچه ي فرپندا .

ناتوانريت و ريگه نادرىټ فرۆكه به (VFR) به كاربه يټريت له ماوه ي نيوان رۆژئاوا بوون و هه لاتنى رۆژدا بى و هرگرتنى رهماهندى ده سته لاتى خزمه تگوزارى جموجولى ئاسمانى به پى ټه و مه رجانه ي كه بو ديارى ده كريت .

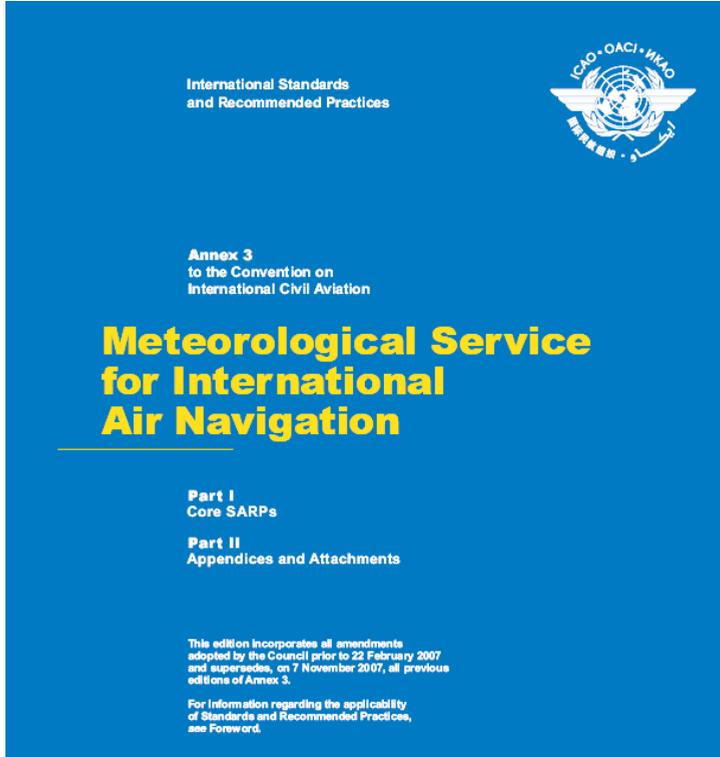
فرین به بینین لهو کتهدا دصیبت که بلر دوچخی کمش و هموا شیوا بیټ . مهودی بینین و دوری له ههورمکهوه بهیچی هتویبت له باشکوی ژماره ۲۶ دا.

بیجگه لهو حاله تانهی که نیشتنهوه و فرینی فرۆکهکان دهخوایټ و ناکریټ فرۆکهکان بهپیی VFR لهسهر شار و شوینه قهرهبالغ و کومه لگاکان به کار بهینریټ له بهرزی که متر له ۱۰۰۰ پی لهسهر بهر زترین شوینی بهرز له بازنه یهک که نیوه تیره کهی ۶۰۰ مهتر بیټ له فرۆکه کهوه .

پاشکۆی ژماره سئ

خزمهتگوزاری کهشناسی بو پپوهره نیودهولتهتی یهکان Aviation Metrology Services

یهکیک لهو بابته گرنگانهی که پهیوهندی راستهوخوی لهگهڵ سهلامهتی فرۆکهوانی و فرۆکهکان ههیه بارودۆخی کهشناسی یه لهسه ر ئاراستهی فرینی فرۆکهکان و نهو ویستگهیهی که بۆی دهفریت .

له ۱۶ April سالی ۱۹۴۸ ئهنجومهنی ریکخراوی (ICAO) برپاری لهسه ر پپوهره نیودهولتهتی هتانهرهکان و راسپارده پهیوهندیدارهکان دا که تایبهتن به خزمهتگوزاری کهشناسی یهوه که لهلایهن لیژنهی تایبهت بهدیراسهی بارودۆخی کهشناسی سه ر به ریکخراوی (ICAO) ئامادهکرا له میانی کۆبونهوهیان مانگی ۱۹۴۸ Sep .

پیداویستیه گشتیه کان :

- أ- ئامانج له پیشکەشکردنی خزمەتگوزاری کەشناسی بۆ جموجۆلی ئاسمانی زیاتر له پیشگتیری سەلامەتی و رێکخستن و توانای پرۆسەیی جموجۆلی ئاسمانی نیۆدەولەتی دا چڕ دەبیتەوه .
- ب- پارێزگاری کردنی پەپهەندی له نیوان ئەو لایەنەیی کە خزمەتگوزاری کەشناسی پیشکەش دەکات و ئەو لایەنەیی کە سوود لەو خزمەتگوزارییە وەردەگرێت .
- ت- پێویستە ئەو لایەنەیی سوود وەردەگرێت لەو خزمەتگوزارییە پیش وەخت لایەنی پیشکەشکار بە خزمەتگوزاری کەشناسی ئاگاداربکاتەوه .

رپۆرتەکانی کەشناسی: Metrological Observances & Reports

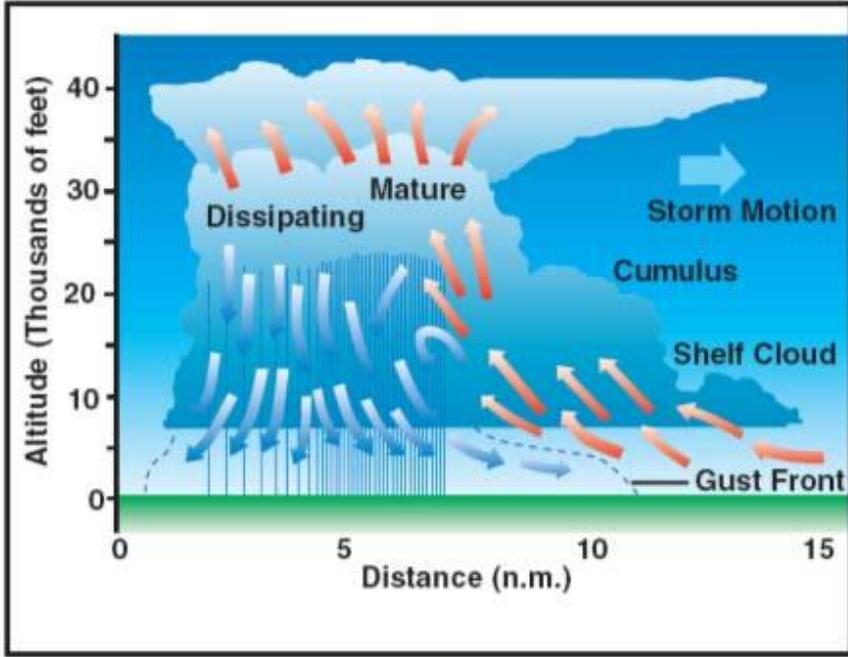
- أ- لەسەر هەر وولاتیکی ئەندام له (ICAO) پێویستە ویستگەییەکی کەشناسی لەهەر فرۆگەخانەییەکی وولاتەکیەدا دا بەمەز رینیت بەپێی پێویست .
- ب- پێویستە نامەییەکی لێک تێگەشتن ﴿Memorandum of Understanding﴾ واژۆبکریت له نیوان ئەو لایەنەیی بەرپرسە له پیشکەش کردنی خزمەتگوزاری کەشناسی و ئەو لایەنەیی کە بەرپرسە له خزمەتگوزاری جموجۆلی ئاسمانی سەبارەت بەو زانیاریە کەشناسیانەیی کە پێویستە بدرێت بە ویستگەکانی چاودێری ئاسمانی .
- ت- هەموو سەری کاتر مێرێک پێویستە رپۆرتەکانی کەشناسی ئامادەبکریت و له ماوهی ۲۴ کاتر مێری رۆژیکدا ﴿METAR﴾ Routine Observances and Reports
- پ- پیشکەشکردنی رپۆرتەکانی کەشناسی له کاتە نا ئاسایەکاندا بەپێی ئەو رێکەوتن نامەییە کە هەیه له گەل لایەنی بەرپرس له جموجۆلی ئاسمانی کە بگونجیت له گەل پیداویستەکانی کۆمپانیای هیله ئاسمانیەکان .

ج- پیوسته راپورت‌ه‌کانی که‌شناسی نهم بابه‌تانه له خو‌بگری‌ت: Contents of Reports

۱. کاتی چاودی‌ری یه‌که ﴿Time of observation﴾ .
۲. خپ‌رای و ناراسته‌ی بای رووکه‌ش ﴿Surface wind Direction & speed﴾ .
۳. مه‌ودای بینین ﴿Visibility﴾ .
۴. مه‌ودای بینین له‌سه‌ر ناراسته‌ی دریژ کراوه‌ی فرگه ﴿Runway Visual Range﴾ .
۵. بارودوخی نیستا ﴿Present Weather﴾ .
۶. بری هه‌ور و جو‌ره‌کانی ﴿Type and amount of cloud﴾ .
۷. پله‌ی گه‌رما و خالی شه‌ونم ﴿Temperature & Dew Point﴾ .
۸. فشاری هه‌وا له‌سه‌ر رووی ده‌ریاوه ﴿QNH﴾ و فشاری هه‌وا له‌سه‌ر رووی فرۆکه‌خانه ﴿QFE﴾ .

SYMBOL	MEANING	SYMBOL	MEANING	SYMBOL	MEANING
	Showery precipitation (thunderstorms/rain-showers) covering half or more of the area.		Rain Shower		Severe Turbulence
	Continuous precipitation (rain) covering half or more of the area.		Snow Shower		Moderate Icing
	Showery precipitation (snow showers) covering less than half of the area.		Thunderstorms		Severe Icing
	Intermittent precipitation (drizzle) covering less than half of the area.		Freezing Rain		Rain
			Tropical Storm		Snow
			Hurricane (Typhoon)		Drizzle
			Moderate Turbulence		

ه‌یماگنی به‌کاره‌اتوو له‌لایهن گه‌ش نه‌سه‌ود

وېنەمېك بۇ بېكەتكىلى ھەمىرە تىرىشە

رېپورتە كەشناسىيە وەرگىراومگان لە فرۆكەكانەوہ :

دوو جۆر رېپورتى كەشناسى ھەبە كە لە فرۆكەكانەوہ وەردەگىرېت و دەنېرېت بۇ وېستگەى چاودىرى جموجۆلى ئاسمانى لە سەر زەوى ﴿ فرۆكەخانە ﴾ :

۱. ئەو رېپورتە رۆتىنەنەى كە دەنېرېت لە كاتى بەرزبونەوہى فرۆكەكە بۇ ئاسمان ﴿ Climbing ﴾ يان كاتى بەجى ھېشتى فرۆكەخانە ﴿ take – off ﴾ .
۲. ئەو رېپورتە كەشناسىيەنەى كە دەنېرېت لە فرۆكەكانەوہ ئەو كاتانەى فرۆكەكە روو بەرەووى ھالەتېكى ناناسايى دەبېتەوہ ، لەسەر وېستگەكانى چاودىرى ئاسمانى پېويستە دەم و دەست ئەو زانىارىيانە كە وەردەگىرېت لە فرۆكەخانەوہ بگەبەنېتە لايەنى بەرپرس لەرېكخستى خزمەتگوزارى كەشناسى .

پیش بینیہ کہشناسیہکان forecasts :

ویستگہی کہشناسی فرۆکہخانہ ہہلدہستیت بہ نامادہکردنی ئەم راپۆرتانہ و تیایدا :

۱. پیش بینی پہیوہند بہ بارودۆخی کہشناسی چاوپروان کراو لہ فرۆکہخانہ و دەوووروبہری Terminal Area (Aerodrome) (Forecast) بہ کورت کراویہی بہ (TAF) ناودہبریٹ .

۲. پیش بینیہ کہشناسیہکانی تایبہت بہ نیشتنہوہی فرۆکہکان Landing For cast .

۳. پیش بینیہ کہشناسیہکانی تایبہت بہ فرینی فرۆکہکان For cast for take – off .

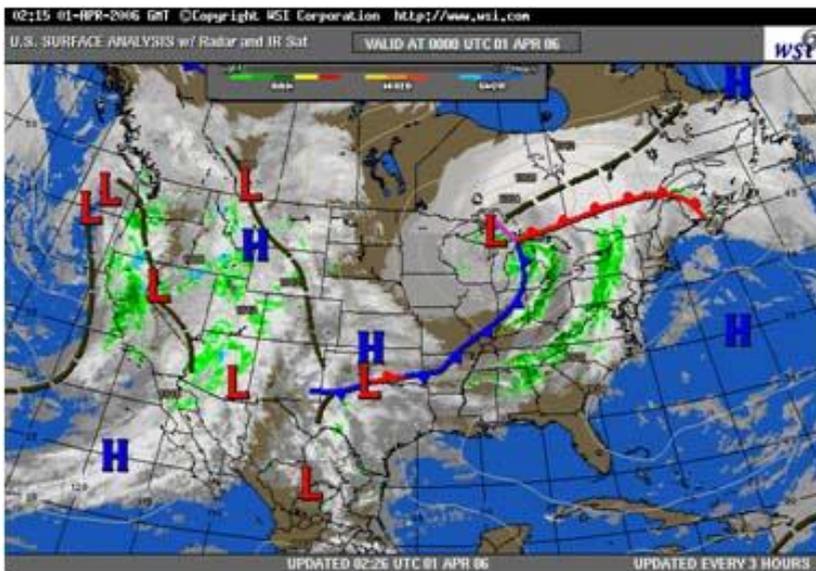

کەش نەسی بۆرودۆخی نەڵەتۆی ئەو ھەوا روون دەرکەتوہ

راپۆرتەکەش ناسیہکانی پہیوہست بہ بارودۆخی کەش و ھەوا لہ شوپنہ بەرزەکانی سەر (زارەوہ)

رکۆریدۆرہ ھەواپەکان ﴿الممرات الھوائیہ﴾ SIGMET :

ئەو راپۆرتانہ دەگریتەوہ کہ زانیاری ووردی تیادیہ سەبارەت بہ بارودۆخی کہشناسی ئیستا و ئەو بارودۆخی کہ چاوپروان دەگریت رۆوبدات لہ بەرزایی یە بەرزەکاندا لہسەر ئاراستەئە ئەو کۆریدۆرانہی کہ فرۆکہکان پیایدا دەفرن .

نەخشی شوینی فشارە بەرزەکان و فشارە تزمەکان

ئاگاداریە تایبەتەکانی بارودۆخی کەشناسی لە فرۆکەخانەدا Aerodrome Warning

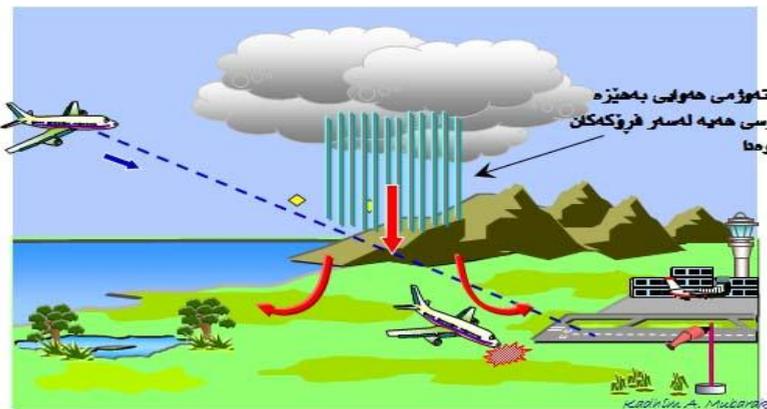
ئاگاداریەکانی کەشناسی پەيوەست بە بای ئاراستە بڕ یان قەد بڕ Wind shear :

ئەو راپۆرتانە دەگریتەووە کە زانیاری ووردی تایبەت بە بای ئاراستە یان قەد بڕی ناو فرۆکەخانەکەى تێدايە یان ئەو بایەى کە چاوەرپوان دەکریت و کار دەکاتە سەر سەلامەتى فرۆکەکان کاتی نزیك بونەووی و دابەزین لە فرۆکەخانەدا .

خزمەتگوزاریە کەشناسیەکانی تایبەت بە کارپێکەری فرۆکەکان و دەستەى فرۆکەوانی

: Services FOR operators & Flight Crew Members

ئەو راپۆرتانەيە کە زانیاری پێویست بە بارودۆخی کەشناسی دەگریتەووە و پێویستە بۆکارپێکەری فرۆکەکان و ئەندامانی دەستەى فرۆکەوانی و پێویستە سەرجهەم پێداویستیەکانی گەشتی فرۆکەکە دابین بکات لەبارەى کات و بەرزى و ئەو کۆریدۆرانەى کە فرۆکەکە دەى گریتەبەر بۆ فرین .

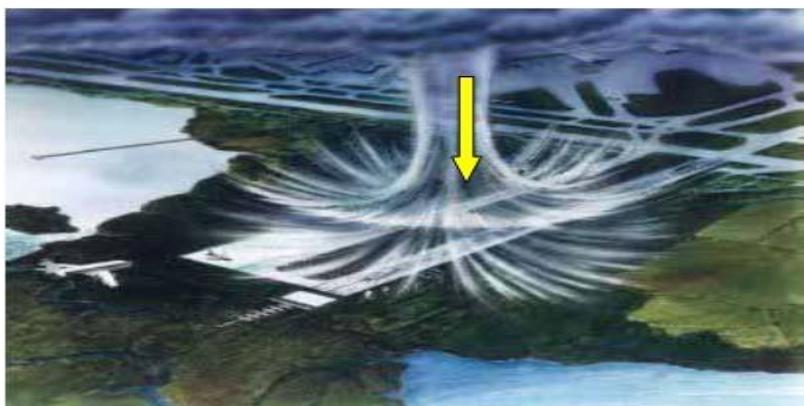

تەۋمۇسى ھەۋىلى نزم لە نزيك فرۆكە

زانپارپەكانى كەشنىسى كە پىشكەش دەكرىت بۇ وىستگەكانى چاودىرى جموجۇلى ئاسمانى و سەنتەرەكانى گەران و فرىاكەوتن و يەكەى خزمەتگوزارى زانپارپەكانى فرۆكەوانى .

{Information For Air Traffic Services, Search and Rescue and Aeronautical Information Services}

پىۋىستە وىستگەى كەشنىسى ھەستىت بە پىدانى زانپارى كەش و ھەوا بە يەكەكانى چاودىرى ئاسمانى و سەنتەرەكانى گەران و فرىاكەوتن و يەكەى زانپارى فرۆكەوانى بە مەرجى ئەو راپۇرتانە بە بەردەوامى نوئ بكرىنەوہ .

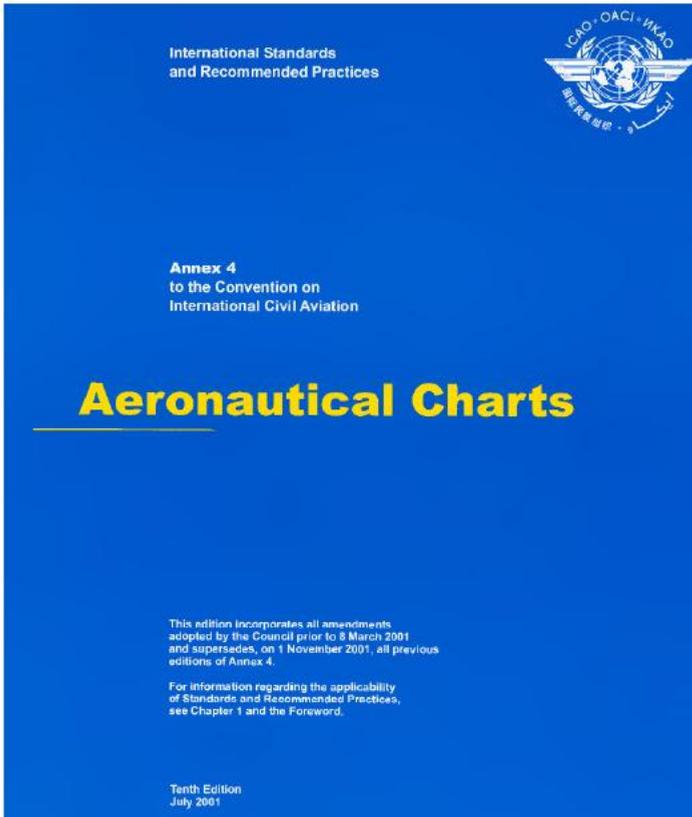

تەۋمۇسى ھەۋىلى بەھىز لە ھەرە ترىشقاوہ دروست بووہ

پاشکوی ژماره چوار

نہخشہکانی فرۆکہوانی _ پیومر و پاسپارده نیودهولہتیهکان .

Aeronautical Charts / International Standard & Recommended practices

یهکهم جار که بریار لهسهر پیومر و پاسپارده نیودهولہتیهکانی سهبارت به نہخشہکانی فرۆکہوانی درا له رۆژی ۱۶ April ۱۹۴۸ بوو که به پی ی بهندی ۳۷ ی ریکهوتنامهی شیکاغوی تایبتهت به دامهزاندنی ریکخراوی فرینی شارستانی نیودهولہتی له ژیر ناوی پاشکوی ژماره (۴) دهکره له رۆژی یهکی ۱۹۴۹ March جی به جی کرا .

هەنگاوه پېيوستەگان لە لايەن وولاتانی ئەندامەوه : Action by Contracting states

بە پى ى بەندى ۲۸ ى رېكەوتنامەى شيكاگو لەسەر وولاتانى ئەندام پېيوستە ئاگادارى رېكخراوى ICAO بکەنەوه سەبارەت بەهەر جياوازيەك لە نيوان (رېنمايى و پېومرە ناوخۆيەگان) و رېنمايى و پېومرە نيودەولەتىيەگان کە لە پاشکوى ژمارە (۴) دا هاتو هەرەها پېيوستە لە روودانى هەر جياوازيەك لەو پېومر و رېساينە رېكخراوى (ICAO) ئاگادار بکريتەوه بۆ مەبەستى پاريزگارى کردنى سەلامەتى فرۆکەوانى.

پېيوستەگانى بەگەرڅستن بۆ نەخشەگانى فرۆکەوانى : Operational requirements for chart

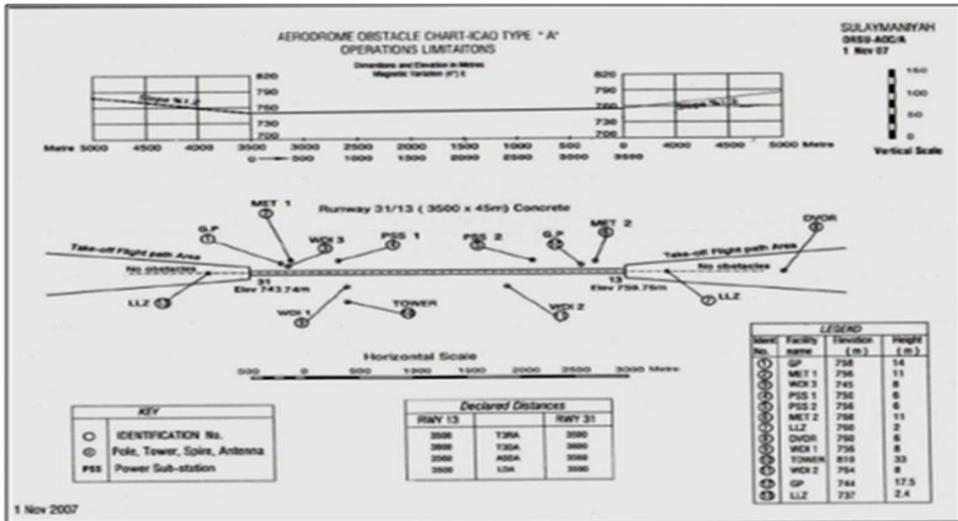
بە پى ى پاشکوى ژمارە ۴ قۇناغەگانى گەشتى فرۆکەيەك دابەش کراوه بە ۶ قۇناغەوه :

۱. قۇناغى جولەى فرۆکەکە لە خالى وەستانىيەوه لەسەر ئەپرون (Apron) بۆ ئەو خالەى نامادە ئەبىت بۆ فرين .
 ۲. قۇناغى فرين و سەرکەوتنى بۆ چونه ناو کۆريدۆرى هەوايى کە فرۆکەکە دەيگريتە بەر .
 ۳. قۇناغى فرين لە کۆريدۆرى هەوايى واتە لە رارهوى ئاسمانى .
 ۴. قۇناغى دەست کردن بە نزم بونەوه بە مەبەستى نزيك بونەوه (Approach) لە فرۆکەخانە .
 ۵. قۇناغى (Approach) واتە نزيك بونەوه بە مەبەستى نيشتنەوه لەسەر (Runway) فرگەى فرۆکەخانە کە رەنگ بىت فرۆکەکە نەشتوانىت بنيشىتەوه و هەلسيتەوه کە پگى ئەوترىت (Over shoot) .
 ۶. نيشتنەوه لەسەر فرگە (Runway) ى فرۆکەخانە و چونی بۆسەر (Apron) .
- پېيوستە نەخشەى فرۆکەوانى تايبەت و پر زانيارى بۆهەر يەك لەو قۇناغەنى سەرەوه هەبن کە شياو بىت لەگەل راستىيە بنەرەتەيەگانى فاکتەرە مرۆيەگان (Human factors) کە بە ئاسانى بخويئرينەوه و جى بەجى بکرين .

نمونه‌ی گرنگترین جۆره‌کانی نه‌خشه‌ی فرۆکه‌وانی ❀ Samples of Most Important Civil Aviation charts

: Aviation charts

۱. نه‌خشه‌ی به‌ربه‌سته‌کانی فرۆکه‌خانه (Aerodrome Obstacle Chart) جۆری (A) ICAO Type -A- ئه‌مه نه‌خشه‌یه‌که که تیایدا ته‌واوی زانیاری و داتا پئویسته‌کانی په‌یوه‌ست به به‌رسته‌کانی سه‌ر زه‌وی فرۆکه‌خانه دهرده‌خات

نه‌خشه‌ی به‌ربه‌سته‌کانی فرۆکه‌خانه‌ی سلیمانی

۲. نه‌خشه‌کانی دیارده زه‌ویه‌کانی تایبه‌ته به ناوچه‌ی نزیک بونه‌وه‌ی (Precise Approach : Terrain Chart)

ئه‌و نه‌خشه‌یه‌یه که تیایدا ته‌واوی زانیاری و ورده‌کاری دیارده‌کانی سه‌ر زه‌وی ناوچه‌ی نزیک بونه‌وه‌ی (Approach) ی کۆتایی تیا دیاری ده‌کری‌ت که کۆمپانیایکانی هیله ئاسمانیه‌کان بتوانن به هۆیه‌وه ده‌ست نیشانی نزمترین به‌رزى بکه‌ن که فرۆکه‌کانیان بتوانن بنیشیت‌ه‌وه پێش ئه‌وه‌ی فرۆکه‌وان بریار بدات به نزیک بونه‌وه به مه‌به‌ستی نیشته‌وه .

۳. نەخشەى رېچكە ھەوايەكان يان كۆریدۆرە ھەوايى يەكان chart Enrout :

ئەو نەخشەنەيە كە تيايدا سەرجم زانىارى و داتاكانى تيا پروون كراوتەتەو كە فرۆكەوان بتوانىت فرۆكەيەك بفرېنىت لەو رېچكانەدا بە پەيرەوكردنى ئەو پېوهرانەى كە بۆى ديارى كراوہ لە لايەن ئەو لايەنە بەرپرسانەى كە خزمەتگوزارى جموجۆلى ھەوايى پېشكەش دەكەن .

نەخشەى رارود ھەوايەكان

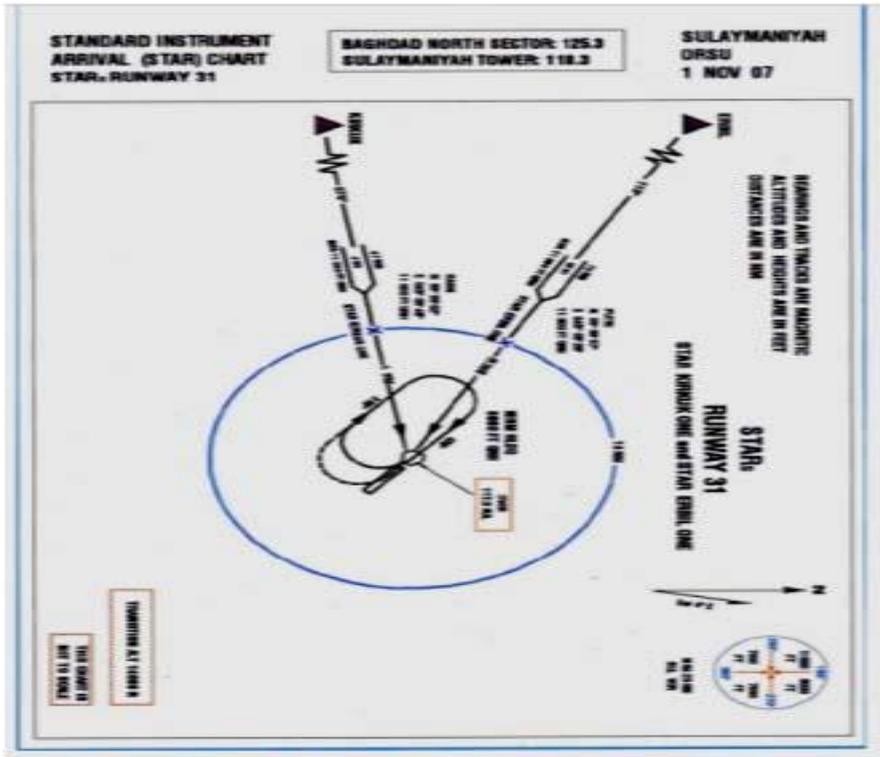
۴. نەخشەى ناوچەكە (Area chart) :

ئەو نەخشەنەيە كە تيايدا زانىارى و داتاي تيا دەست نیشان دەكرىت بۆ ئەوہى فرۆكەوان بتوانىت لە ھەموو قۇناغەكانى فرېن دا بە ئاسانى كارى فرېنى فرۆكەكە جى بەجى بكات بە بەكارھېنانى فرېن بە ئامېر IFR

أ . خالى گۆرېنى قۇناغى فرېن لەناو رېچكەى ھەوايى بۆ قۇناغىكى ترى فرېن بەمەبەستى نزيك بونەوہ لە فرۆكەخانە .

ئەو نەخشەنەپە كە كۆمەئىك زانىارى تىايدا بەھۆيانەوہ فرۆكەوان دەتوانىت پابەند بىت بەو رىگەپەوہ كە پىوئستە پەپىرەوى بكات لەمىانەى پرۆسەى فرىن بە نامىر IFR لە كاتى بەجى ھىشتى فرۆكەكە لەسەر Runway تا چوونى بۆ ناو رىچكەى ھەواىى بۆ قۇناغى enroute phase .

6. نەخشەى گەپشتى ستاندر (STAR) –Standard Arrival Chart –Instrumat

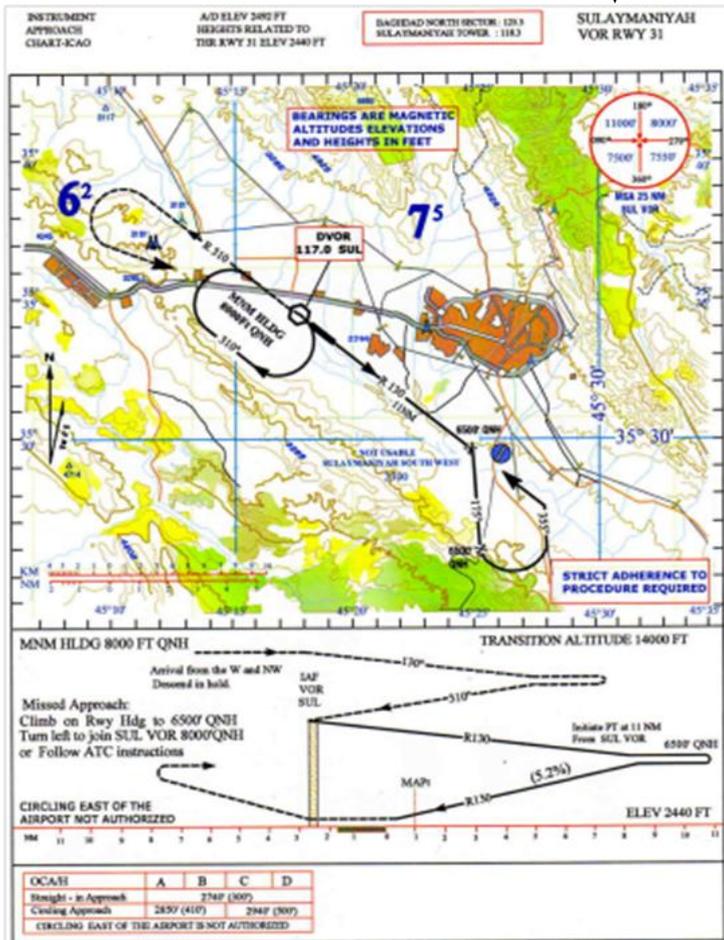
نەخشەى ھەنگامەكانى گەپشتن و چوونە ناو رۆمە ئىسمانىەكان بۆ قۇناغى نزیك بوونەوہ لە فرۆكەخانى سلیمى

ئەو نەخشەنەپە كە زانىارى و داتای بەشپوہەپەك تىا نوسراوہ كە بە ھۆيانەوہ دەستەى فرۆكەوانى فرۆكەكە بە ئاسانى دەتوانن پابەندىن بەو ئاراستەپەوہ كە پىوئستە پەپىرەوى بكەن لە پرۆسەى فرۆكەوانى بە نامىر (IFR) لەو كاتەى فرۆكەكە رىچكە ھەواپەكە بەجى دەھىللىت تا كاتى دەست كردن بە قۇناغى نزیك بوونەوہ لە approach .

۷. نه‌خشەى نزیك بوونه‌وه به نامیر Instrument Approach Chart :

ئەو نه‌خشانه‌یه که زانیاری و داتای وای تیدایه که به هۆیانه‌وه ده‌سته‌ی فرۆکه‌وانی فرۆکه‌که ده‌توانن پرۆسه‌ی نزیك بوونه‌وه به نامیر ئەنجام بدن بۆ ئەو فرۆکه‌یه‌ی (Runway) به‌کار ده‌هێنیت بۆ نیشته‌وه به‌پێی ئەو ستاندرانه‌ی که په‌یره‌و ده‌کرین هه‌روه‌ها به هۆیانه‌وه ده‌توانن ئەو رێنمايه‌ی که پێویسته جێبه‌جێ بکړین له لایهن ده‌سته‌ی فرۆکه‌وانیه‌وه له‌کاتی Miss

approach و چاوه‌روانی نزیك بوونه‌وه بن به نامیر

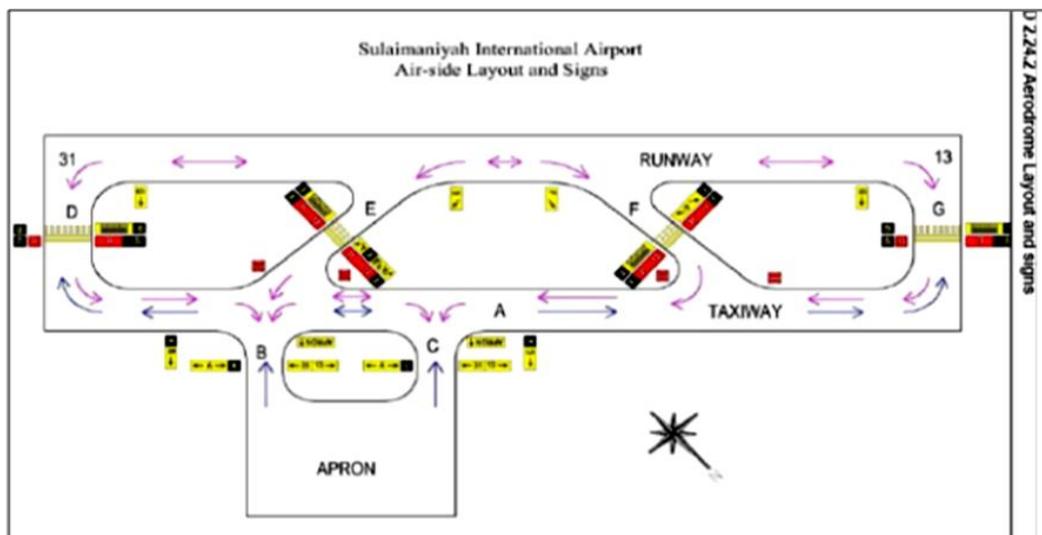
1 Nov. 07

نه‌خشەى نزیك بوونه‌وه به نامیر و نیشته‌وه له فرۆکه‌خانه‌ی سلیمانی

۷. نه‌خشەى نزيك بوونه‌وه به بينين Visual Approach chart :

۸. ئەو نه‌خشانه‌يه كه فرۆكه‌وان به هۆيانه‌وه ده‌توانیٔ پرۆسه‌ى نزيك بوونه‌وه ئەنجام بدات به بينينى ئاسايى به چاو .

۹. نه‌خشەى جمان له‌سه‌ر زه‌وى Aerodrome Ground Movement chart : ئەو نه‌خشانه‌يه كه فرۆكه‌وان به هۆيانه‌وه ده‌توانیٔ پرۆسه‌ى جوڵەى فرۆكه‌ ئەنجام بدات له‌سه‌ر زه‌وى فرۆكه‌خانه

نه‌خشەى فرۆكه‌ و ريجكه‌كانى له‌گه‌ل پاركى وستانى فرۆكه‌ له‌ فرۆكه‌خانه‌ى نيوودولتەى سلیمانی

له‌به‌ر رۆشنایى به‌ندى ۳۷ له‌ ریکه‌وتنى شیکاغۆ له‌ رۆژى ۱۶ APRIL ساى ۱۹۴۸ بېريار درا له‌سه‌ر ﴿يه‌كه‌كانى پيوه‌رسازى﴾ ﴿Dimensional units﴾ بۆ به‌كاره‌يئانيان له‌ بواری دروست كردن و دامه‌زراندن و په‌يوه‌ندى يه‌كانى تايبه‌ت به‌ پرۆسه‌كانى فرۆكه‌وانى له‌ ئاسمان و زه‌ويدا و له‌ دووتویى پاشكۆى ژماره‌ (۵) ى ریکخراوى (ICAO) په‌سه‌ندكرا و بلاوكرايه‌وه به‌سه‌ر وولاته‌كانى ئەندام دا بۆ جى‌به‌جى‌کردنى به‌ند و رېنمايه‌كان له‌ رۆژى ۱ Jan ساى ۱۹۴۹ وه .

باشكۆي ژماره پېنج

بەرگی باشكۆي پېنجەم

ئەرکەکانی وولاتانی ئەندام : Action by Contracting State

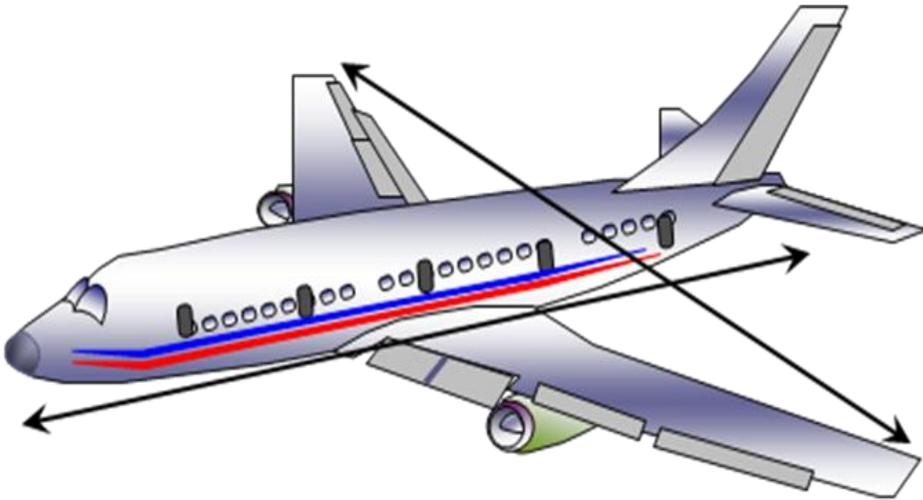
بەپێی بەندی ۲۸ ی رێکەوتنامەى شیکاغۆ بەهەموو وولاتانی ئەندام لە رێکەوتنامەکە راگەیهندرا کە پێویستە لە سەریان رێکخراوی (ICAO) ئاگادار بکەنەو لە بوونی هەر جیاوازی یەک لە نیوان رێنمایی و رێکاری ناوخوای و رێنمایی و رێکارە نیۆدەولەتیهکانی هاتوو لە **Annex 5** و هەر وولاتیکیش پێویستە لە روودانی هەر جیاوازیەک لە بەکارهێنانی یەکەکاندا کە لە داهاوودا روو ئەدات رێکخراوی ICAO ی ئی ئاگادار بکاتەو .

راگەیانندی ئەو جیاوازیانە بە رێکار و رێنمایانە کە رێکخراوی ICAO ی ئی ئاگادار دەکرێتەو پێویستە برژێتە خانەى خزمەتى گشتى بۆ دابین کردنى باشترین سەلامەتى بۆ فرۆکەوانى .

بەکارهینان Applications:

پاشکۆی ژماره ﴿۵﴾ چەند رېکار و رەوشیکی تېدايه که بەکارهینان و ئامانج لەو رېکارانه بۆ بەستاندەرکردنی سیستمی یهکهکان ﴿System of units﴾ و بەکارهینانیانە لەپروۆسەى فرۆکه‌وانیدا لە ئاسمان و سەرزەوى .

پۆمەرسازی بۆ بەکارهینانی یهکهکان Standard Application of units of Measurements :

یهکهى پێوانى درێزى و پانى فرۆکه‌کان به مەتر و پى

بەکارهینانی ئەم سیستمە ستاندرده له بناغه‌دا پشت دهبەستیت به سیستمی جیهانی IS (International System) هەندیک جاریش به سیستمی تر ﴿Non IS﴾ که دەتوانریت له هەندى کاتی پێویستیدا بەکاربهێنریت کاتیک له‌گەن پێویستیه‌کانی فرۆکه‌وانی مەدەنى دا یهک بگریته‌وه واتە پوخته‌ی پاشکۆی ﴿۵﴾ بریتیه له یه‌کخستنی ئەو ﴿یه‌کانه‌ی﴾ Units که بەکارده‌هێنرین له بواری فرۆکه‌وانیدا له‌یه‌ک سیستمی یه‌کگرتووی ستاندردا .

پهیره وگردنی سیستمه گانی تری بهدر له سیستمی نیوده ولته

: Termination of the use of Non – International system of units

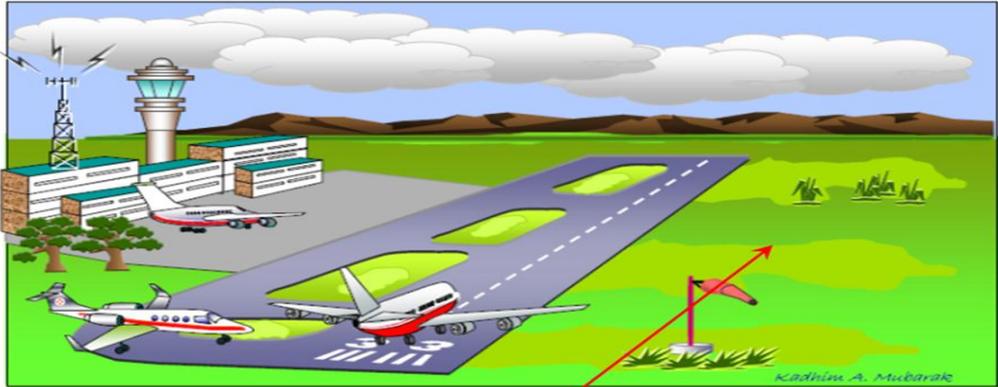
بۆ ماوهیهکی کهم له سهههتادا و بۆ بهرپرکردنی کاروباره گانی فرۆکهوانی ریگه درا به گه پانه وه بۆ بهکارهینانی ئه و یه گانه ی که له سیستمه گانی تر دا به کار دههینران بۆ بهرگرتن له هه ندی کیشه که له نیوان وولاتاندا پرووی دا بههوی نه بوونی هه ماههنگی تهواو له سهههه ئاستی نیوده ولته تی و ره خساندنی دهرفهت بۆ پیدانی ماوهیهک بهمه بهستی ئاگادار کردنه وهی ریگخراوی ICAO بۆ وهستان به کاتی له بهکارهینانیان .

: Attachment of Annex 5 ﴿٥﴾

پاشکوی ژماره ﴿٥﴾ بۆ تهواو کردنی که رهسته و بابه ته گانی ئه م هاوپهچانه ی له خوگرتووه :

١. هاوپهچانی A : پيشخستنی سیستمی نیوده ولته تی بۆ یه که گان

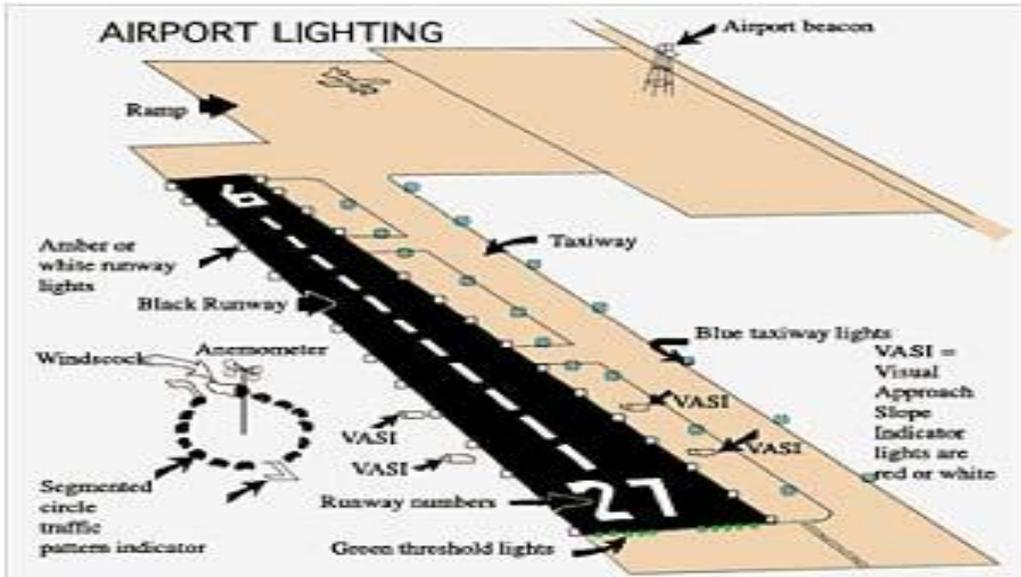
Development of the International system of units (IS)

یهکه ی پیوانی فرگه و راره و ده گانی جموجوتی فرۆکه گان و یارکی و دستانی فرۆکه گان به کیلومتر و مهتر و ههروهه به (ین) نه پیورین

۲. هاویچی B: رابه ران رینیشاندان له سهر به کارهینانی سیستمه نیوده و له تی به که کان

Guidance on the Applications of (IS)

۳. ھاوپیچی (C): ئامرازهکانی گۆرین Conversion Factors .

۴. ھاوپیچی (D) : کاتی ریختهیی جیهانی Coordinated universal Time .

۵. ھاوپیچی (E) : دهرخستنی بهروار و کات له زنجیرهی کلێشهکاندا

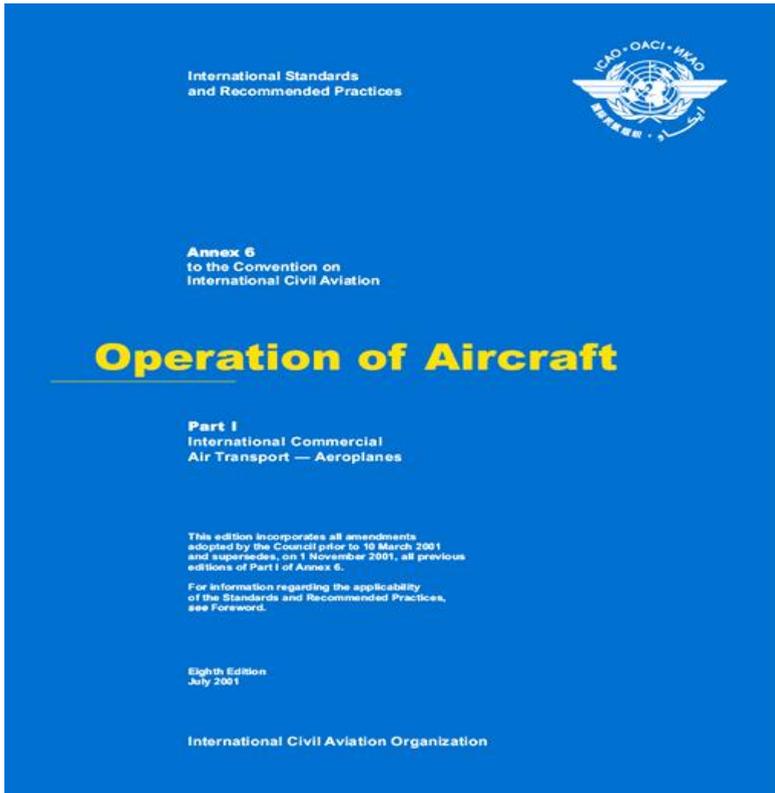
Presentation of date time in all numeric form

پاشکوی ژماره شەش

بەگەرڤخستنی فرۆکەکان (ئیش پیکردنیان) Operation of Air Craft

۱. گواستەووی بازرگانی ئاسمانی :

International Commercial Air Transport – Airplane

لەدوو توۆی ئەم بەشەدا لەلایەن رێکخراوی ICAO چەند رێکار و رێنماییهکی نیۆدەولەتی دیاری کراوە وەك نزمترین سنور ئەو بۆهوانەى كه پێویستە پەیرەووبكریت لەلایەن ئەو كەس و لایەنانەى كه فرۆكە بەكاردههێنن بۆمەبهستى بازرگانی رێوا و شمهك .

تئیبینی: International Commercial Air Transport – Operator له مه و دوا به کارهینه ری فرۆکه به ﴿Operator﴾ ناو ده بریت که به عربی ﴿مشغل طائرة﴾ ده گریته وه .

۲. په پیره و کردنی یاسا و رینمای و ریکاره گان :

Complain With Laws ,Regulations and procedure

له سهر ﴿Operator﴾ ی فرۆکه گان پیویسته دلنیا ی هه بیته که هه موو نه و کارمه ندانه ی له وولاته گانی تر که له به گه رخستنی فرۆکه دا کار ده گن پابه ندن به یاسا و رینمای و پیوهره نیوده و له تیه گان که له و وولاتانه به کار ده هیئریت ههروه ها سه رجهم فرۆکه وانه گان یان ته و او ی زانیاریان هه یه له سهر یاسا و رینمای و پیوهره گانی په یوه ست به ناوچه و فرۆکه خانه و نه و نامرزانه ی که شتیه وانی ناسمانی که به کاری ده هیئرین ههروه ها Operator ی فرۆکه گان ﴿مشغل الطائرات﴾ پیویسته دلنیا بن له وه ی دهسته ی فرۆکه وانیه گانی فرۆکه گانی تر که ده فرن له و ناوچه یه دا ته و او ی زانیاریان هه یه به و نه رگانه ی که پیویسته جی به جی یان بکه ن له بواری فرۆکه وانی دا .

۲. بهرپوهبردنی سهلامهتی : Safety Management

لهسهر Operator ی فرۆکهکان که بهرترین کیشی فرینیان Maximum take off weight لهکاتی بهرزبونه و هدا له ۲۷۰۰۰ کلیو ګرام زیاتره پېویسته بهرنامهیهکی شیکردنه وهی تایبته به زانیاری گهشته که ی Flight data analysis دابنیت و هک بهشیک له بهرپوهبردنی سهلامهتی ، ههروهه پېویسته سیستمیک دابنیت بو دوکو مینت کردنی وردهکاری سهلامهتی گهشته که ی که ببیت به سهراوهی کارکردنی کارمهندهکانی و هک بهشیک له سیستمی سهلامهتی و بهرپوهبردن .

لهسهر کابتنی فرۆکه که پېویسته دلنیا بیت له پرۆسهکانی پشکنینی تایبته به فرۆکه که ی که بهیوسته به نهتجام دانی گهشته که

International Standards
and Recommended Practices

Annex 6
to the Convention on
International Civil Aviation

Operation of Aircraft

Part III
International Operations — Helicopters

This edition incorporates all amendments adopted by the Council prior to 15 March 2007 and supersedes, on 22 November 2007, all previous editions of Part III of Annex 6.

For information regarding the applicability of the Standards and Recommended Practices, see Foreword.

Sixth Edition
July 2007

International Civil Aviation Organization

۴. پیوستیه‌کانی به‌گه‌رخستن : Operating Facilities

پیش دستکردن به گه‌شته‌کی له‌سهر Operator پیوسته دنیابیت که سهرجه‌م نه‌و پیوستیه زهمینی و ناویانه‌ی بو به‌کاره‌ینانی فرۆکه‌که دابینکراوه له‌گه‌لشیدا نامرازه‌کانی په‌یوه‌ندی و که‌شتیه‌وانی ناو فرۆکه‌که به جوړیکه که بتوانیت سه‌لامه‌تی فرۆکه‌که‌ی دابین بکات و پاریزگاری سه‌لامه‌تی فرۆکه‌که و سهرنشینه‌کانی بکات .

۴. مؤلته‌ی Air Operator (اجازه اعتماد المشغل الجوی):

The Air Operator Certified AOC

Operator ی هه‌وایی پیوسته هیچ کاریکی گواستنه‌وه‌ی ناسمانی نه‌کات نه‌گه‌ر مؤلته‌ی کارکردنی له‌لایهن نه‌و ده‌وله‌ته‌ی که کاری تیدا ده‌کات پی نه‌دریت و پیوسته مؤلته‌ته‌که‌ش کارا بیت و به‌سهر نه‌چوو بیت له کاتی کارکردندا .

۵. ناماده‌کاریه‌کانی پیش فرین: Flight Preparation

هیچ گه‌شتیکی بازرگانی ﴿رپوا و شمه‌ک﴾ passenger and cargo نه‌نجام نادریت نه‌گه‌ر فرۆکه‌وان دلتیا نه‌بیت له :

۱. توکمه‌یی و دروستی فرۆکه‌که‌ی Air worthiness و ناماده‌یی بو نه‌و گه‌شته .

۲. بوونی سهرجه‌م نامیر و نامرازه‌کانی پیویست و دامه‌زراندنیان له ناو فرۆکه‌که‌دا بی‌که‌م و کوری بو نه‌و گه‌شته .

۳. راپورتی چاکسازی فرۆکه‌که‌ی Maintenance check list که دهرچوو بیت و په‌سه‌ند کرابیت .

۴. کیشی فرۆکه‌که ﴿Mass﴾ ، سه‌نته‌ری کیشه‌که‌ی ﴿Center of gravity﴾ به‌شیوه‌یه‌ک بیټ که بتوانریت سه‌لامه‌تی فرۆکه‌که و سه‌رنشینه‌کانی دابین بکات به ره‌چاوکردنی ههر بارودؤخیک که دیته پیس له کاتی گه‌شته‌که‌یدا .

۵. پشکنین inspection بؤ بار و شمه‌که‌کانی ناو فرۆکه‌که کرابیټ و به‌شیوازیکی ریک و پیک دانرابیټ .

۶. دنلیابوون له راپۆرته‌کانی پشکنینی تایبته به فرۆکه‌که که بتوانریت گه‌شته‌که بکات .

۷. دنلیابوون له په‌یره‌وکردنی پیوره نیوده‌وله‌تیه‌کانی په‌یوه‌ست به ریکخستن و جی‌به‌جی‌کردنی نه‌خشه‌ی گه‌شته‌که ﴿Flight plan﴾ .

۶. به‌کاره‌ینانی فرۆکه‌خانه‌کان : Aerodrome Operating Minima

هیچ گه‌شته‌یک ناکریت یان به‌رده‌وام نابیټ بؤ فرۆکه‌خانه‌ی مه‌به‌ست تا دنلیایی نه‌بیټ له‌دواهه‌مین نه‌و زانیاریانه‌ی که وهرده‌گیریت سه‌بارته به دروستی ته‌واوی پیکهاته و نامرازه‌کانی نه‌و فرۆکه‌خانه‌یه بؤ نیشته‌وه‌ی فرۆکه‌که له کاتی دیاری کراوی خۆیدا یان لانی که‌م نیشته‌وه‌ی فرۆکه‌که له یه‌کیک له فرۆکه‌خانه‌کانی تر ﴿مطار احتیاطی﴾ که له پلانی خسته‌که‌دا دیاری کراو

۷. ئه‌رکه‌کانی فرۆکه‌وانی سه‌رکرده : Duties of Pilot in command

له کاتی داخستنی ده‌رگای فرۆکه‌وه Door close و دوا‌ی سه‌رکه‌وتنی سه‌رجه‌م ﴿رپواکان﴾ یان بارکردنی کالاکان تا نیشته‌وه‌ی فرۆکه‌که له فرۆکه‌خانه‌که‌ی تری مه‌به‌ست و وه‌ستانی فرۆکه‌که و کوژاندنه‌وه‌ی بزوینه‌ره‌کانی فرۆکه‌وانی سه‌رکرده Pilot in command ی فرۆکه‌که به‌رپرسیاره له پاریزگاری کردنی سه‌لامه‌تی و گه‌یاندنی ده‌سته‌ی فرۆکه‌وان و سه‌رنشینان ﴿رپوا﴾ و نه‌و بار و شمه‌کانه‌ی سه‌ر فرۆکه‌که‌ن به‌سه‌لامه‌تی .

۸. شەمكى سەر فرۇكەكە : Carry on - Baggage

پىويستە operator ى فرۇكەكە دىنبايىت لەوہى سەر جەم ئەو كالاو شەمكەنەى باركرارون لەناو فرۇكەكەدا سەلامەتن لەرووى ئاسايشەوہ و بە شىوازيكى شياو و رىك و پىك دابەش كراون لە ناو فرۇكەدا بەو جۆرہى كە ھاوسەنگى ﴿بەلەنس﴾ فرۇكەكە جىگىر بىت لە كاتى فرىن دا .

۹. سنورى بەكارهينانى فرۇكە : Aero plane Predominance operating Limitations

پىويستە فرۇكە كاتىك بەكاربەينرىت كە پەيرەوكردىنى ئەو پىويستى و رىكار و پىوہرانەى تايبەتن بە تۆكەمەيى فرۇكەكەوہ و ديارى كراون لەلايەن وولاتى تۆمار كەرەوہ ﴿Registry State﴾ بگونجىت لەگەل پىوہر و ستاندرەكانى ھاتوو لەم پاشكۆيەدا .

۱۰. ئامىر و ئامرازەكانى فرۇكە و دۆكۆمىنتەكانى گەشت :

Aero plane Instrument Equipment and Flight Documents

كاتىك دەويستىت فرۇكەيەك بفرىت بۆ گەشتىكى بازارگانى پىويستە :

- ا- كۆپيەك لە برۋانامەى Operators مەكى تىدبايىت .
- ب- كۆپيەك لە رەوشەكانى بەگەرختىنى تايبەت بە جۆرى فرۇكەكە بەو شىوہيەكە لە برۋانامەكەدا ھاتووہ Air craft operation Specifications .
- ت- لىستىكى پەسەندكر او لەلايەن وولاتەكەوہ بەو ئامىر و ئامرازانەى كە پىويستە لەسەر فرۇكەكە ھەبىت بۆ ئەوہى لەكاتى پىويستدا و لەكاتى روودانى ھەر كەم و كورپەك لەو ئامىرانەدا فرۇكەوان بتوانىت برىارى خۆى وەربگرىت .

۱۱. ئامپىرەكانى پەيوەندى و كەشتىەوانى :

Aero Plane Communication & Navigation Equipppers

پىۋىستە ھەموو فرۇكەيەك ئامپىر و ئامرازى پەيوەندى رادىيۆى تەاۋى لەسەر دابمەزىت بۇ دابىن كىردنى پەيوەندىيەكان بە ھەردوو ئاراستەى وەرگرتن و ناردن لەگەل لايەنى بەرپىس بۇ چاۋدىرى كىردنى فرۇكەكە لە يەكەى چاۋدىرى فرۇكەخانەكە و دىئىيى لە وەرگرتنى زانىارىيەكانى كەشناسى لەھەر كاتىك لە كاتەكانى گەشتەكەدا ھەروھە دابىن كىردنى پەيوەندى دووسەر بەلانى كەم لەگەل وىستگەيەكى فرۇكەوانى زەمىنى ﴿وحدة الطيران﴾ ، ھەروھە ئەو ئامپىر و ئامرازە پەيوەندىانە بتوانىت دابىنى پەيوەندى بىكات لە كاتى Emergency لەسەر لەرەلەرى Emergency بۇ فرۇكەوانى شارستانى 121.5 مىگاھىرتز ، ھەروھە ۋەك باس كرا تەاۋى ئامپىرەكانى كەشتىەوانى ﴿اجهزة ملاحية﴾ لەسەر فرۇكەكە ھەبىت بەو شىۋازەى بتوانىت گەشتەكەى جى بەجى بىكات .

۱۲. بەرپىسارىتى Operator بەچاكسازى فرۇكەكەۋە:

Operator Maintenance possibility لەسەر Operator ى فرۇكەكە پىۋىستە دىئىيا بىت لەۋەى پرۇسەى چاكسازى و دەستەبەرى تۆكەمەى ﴿ضمان الجدارة﴾ بۇ فرىنى فرۇكەكە بەشىۋەيەكى شىاۋ جى بەجى دەكرىت كە بەپىى پىۋەرە پەسەندىكراۋەكانە لەلايەن وولاتى تۆماركەرەۋە ھەروھە دىئىيا بىت لەۋەى كە ئامپىرەكانى بەگەرخستنى فرۇكەكە و ئامپىرەكانى Emergency پىۋىست بۇ گەشتەكە شىاۋن بۇ بەكارھىنان لەگەل بىروانامەى تۆكەمەى فرۇكەكە Air Worthiness .

۱۳. دەستەى گەشتى فرۆكەكە: Aero plane Flight Crew

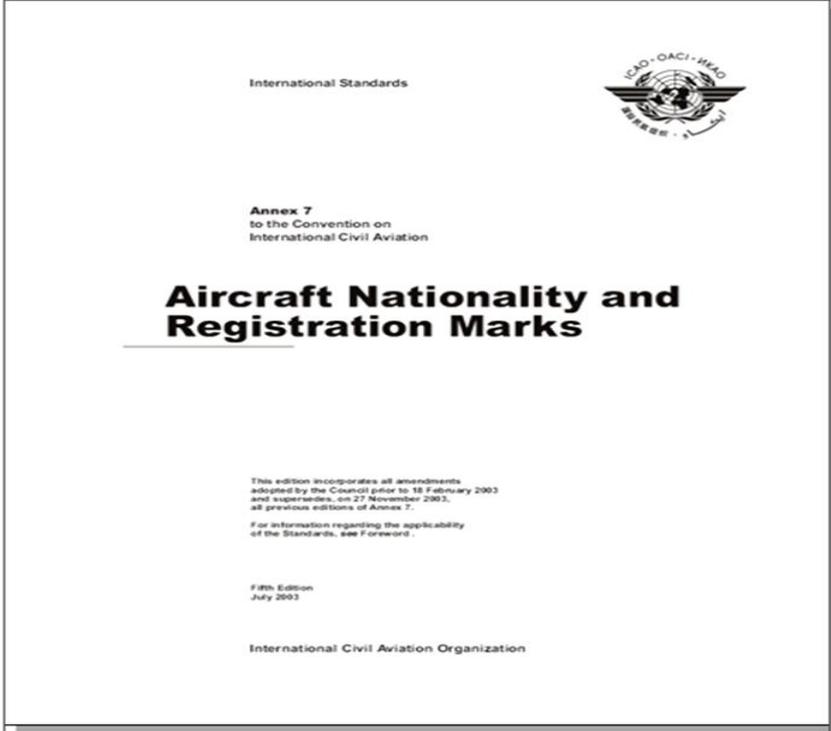
ژمارەى ئەو كەسانەى كە دەستەى فرۆكەوانى پېكدههين بۇ كاتى فرېنى فرۆكەكە پېويستە كەمتر نەبىت لەو ژمارەيەى كە ديارى كراوه لە پرونامەى بەگەرخستن ﴿دليل التشغيل﴾ و نابىت ژمارەكەى كەمتر بىت لە لانى كەمى ئەو ژمارەيەى كە ديارى كراوه لە پلانى گەشتەكە و دۆكۆمنىتهكانى هاوپېچ لەگەل پرونامەى تۆكەمەيى فرۆكەكە .

پاشكۆى ژماره حهوت

۱. رەگەزنامەى فرۆكەكان و نیشانەى تۆمارکردنیاں :

: Aircraft Nationality & Registration Mark

هاوشيوهى ھەر جۆره نامير و ئوتۆمبىللىك چۆن پىيوستە ژماره و سالانەى ھەبىت و تۆمار كرابىت لە يەكئىك لە دەزگا تايبەتمەندەكاندا بە ھەمان شيوە ھەر فرۆكەيەك كە دەخرىتە گەر پىيوستە رەگەز و ناونيشانىكى ھەبىت كە تايبەت بىت تەنھا بەو فرۆكەيە .

بەپىئى بەندى ﴿٢٠﴾ لە رىكەوتننامەى شيكاغۆ بۆ يەكەم جار لە رۆژى ٨ Feb ١٩٤٩ بىرپاردرا لەسەر پابەندکردنى وولاتانى ئەندام بۆ تۆمارکردنى رەگەز و جۆر و ناونيشانى فرۆكەكان و لە رۆژى ١ July ١٩٤٩ بىرپارەكە چووە بوارى جىبەجىکردنەوہ .

۲. پیکھاتہکانی رڳھزی فرۆکھ و نیشانہی تۆمارکردنی :

Nationality and Registration Marks to be used

رڳھزی فرۆکھ و نیشانہکھی ﴿لۆگۆکھی﴾ پیک دیت له ژمارههك پیت یان ژماره یان تیکهئیک له پیت و ژماره ئەو پیت و ژمارانه له لایه ن ئەو وولاتهوه دادهنریت که تیایدا فرۆکھکه تۆمار دهکریت و ئەو نوسینانه ماوه ماوه نوئ دهکرینهوه له لایه ن ههمان ئەو وولاتهی که فرۆکھکهی تیا تۆمارکراوه .

ئەگەر سهیری لاشهی (بوئی) هەر فرۆکھههك بکریت له یهکیک له شوینهکانی که دیاره بۆ بینەر رڳھز و نیشانی فرۆکھکه نوسراوه .

۳. شوینی جیگیرکردنی رڳھز و نیشانہی فرۆکھکه :

Location of and Registration Marks

رڳھز و نیشانہی فرۆکھکه له سهەر رووی دمرهوهی لاشهی (بوئی) فرۆکھکه دادهنریت یان رڳھز دهکریت که به شیوههك دیار و ئاشکرا بیټ له گهئیشیا پیویسته قهباره و جووری ژماره و پیتهکان یهك Size بن واته هاوشیوهبن له قهبارهدا .

۴. جووری هیماي رڳھز و نیشانہی فرۆکھه :

Type OF characters for Nationality and Registration Marks

پیویسته ئەو پیتانهی که رڳھزی فرۆکھه پئ دیاری دهکریت قهبارهکھی گهوره بیټ به پیتی رۆمانی بنوسریت بئ هیچ خواروخچیهك و پیویسته پانی هەر پیتیک یهکسان بیټ به سییهکی بهرزیهکھی ﴿بیجگه له پیتی ا و ژماره ا﴾ و هیلهکان راست و جیگیر و روون ئاشکرا بن به رڳھزیک نوسرا بن که تهواو جیاواز بیټ له رڳھزی لاشهی (بوئی) فرۆکھکه ، پیویسته ئەستوری پیت یان ژمارهکان یهکسان بیټ به شهش یهکی بهرزیهکھی .

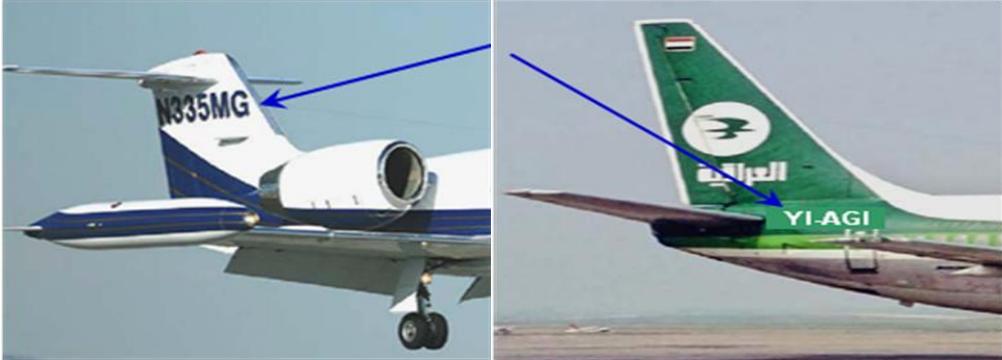
۵. تۆمارى رەگمەز و نىشانەنى تۆمار :

Register of Nationality and Registration Marks

تىپىنى	• نىشانەنى تۆمارى فرۇكەكان	ناوى وولات
پىتى يەكەم و دووم و ژمارەى يەكەم و دوومى نىشانەنى تۆمارى فرۇكەى ھەر وولاتنىك لەلايەن رېكخراوى فرۇكەوانى شارستانىەوہ دىارى ئەكرىت و پىتەكان يان ژمارەكانى دىكە وولاتەكە خۇى ھەلى دەبژىرىت .	• CG و سى پىت دىت	كندا
	• B و جەند ژمارەيك دىت	الصين
	• SU و سى پىت دىت	مصر
	• F و جوار پىت دىت	فرنسا
	• D و جوار پىت دىت	المانيا
	• EP و سى پىت دىت	ايران
	• YI و سى پىت دىت	العراق
	• JY و سى پىت دىت	الأردن
	• 9K و سى پىت دىت	الكويت
	• HZ و سى پىت دىت	المملكة العربية السعودية
	• SE و سى پىت دىت	السويد
	• TC و سى پىت دىت	تركيا

	• A6 و سئ پیت دېت	الإمارات العربية المتحدة
	• G و سئ پیت دېت	بريطانيا
	• 4U و سئ پیت دېت	الأمم المتحدة
	• N و جهند ژمارهك دېت	الولايات المتحدة

پيويسته لهسهر ههر وولاتيكي نهندام له ICAO توماريكي تايهتي ههبيت كه تاييدا سهرجه م نهو زانياريانه لهخو بگريت كه تايهته بهو فرؤكانه ي لهو وولاته دا توماركراوه وهك سهرچاوهيهكي باوهرپيكر او بهكاربهينريت لهههر كاتيكا كه پيويست بكات .

نیشانه ي توماري فرؤكهكه

چەتەن نەمۇنەلەرگە لە نیشانەکانی کۆمپانیا
فرۆکەبەربەرەکان

پاشكۆى ژماره ههشت

1. تۆكمه يى فرۆكه بۇ فرين: Air worthiness of Aircraft

هەر چۆن ئۆتۆمبىل يان ئامپىرىكى مىكانىكى گواستنهوه له پىناو سهلامهتى كارکردنى پىويسته دىئىيى ههبيت له تۆكمه يى و دروستى بهش و پىكهاتهكانى پىش بهكارهينان لهسهنته و لايهنهكانى تايهت پشكنىنى بۇ دهكرىت بهو شيوهيه و وردتر و قولتر فرۆكهش پىويسته پىش بهكارهينانى يان وهرز وهرز پاش بهكارهينانى لايهنى تايهتهمند ههستىت به پشكنىنى تهواوى بهش و ئامپىر و ئامرازهكانى بۇ دىئىيا بوون لهسهلامهتى و دروستى فرۆكهكه بۇ فرين و بهكارهينانى .

ئهمه له كاتىكدايه ئهگه ر ئۆتۆمبىليك لهسه ر زهوى پهكى بكهويت تا ئاستىك سه رنشينهكان زيانيان پى ناگات بهلام ئهگه ر فرۆكهيهك له ناسماندا كه م و كورپى تيا رووبدات و پهكى بكهويت مهترسيهكهى زياتره و سه رنشينهكانى دهكهونه مهترسيهوه رهنگ بيىت كارساتى ئى بكهويتهوه بويه بۇ دىئىيا بوون له تۆكمه يى فرۆكه ئهنجومهنى رىكخراوى (ICAO) له رۆزى 1 March 1969 ههستا به دانانى پىوهرى نيودهولهتى ستاندهرد لهگه ل چهند پيشنيار و راسپارديهك سهبارت به تۆكمه يى فرۆكه بهپىى بهندى 37 له رىكهوتنى شيكاغو لهزىر ناوى پاشكۆى ژماره 8 ﴿﴾ Annex 8 كه له بنه رهدا و له بهر گرنگى بابتهكه لهسى بهش پىك هاتووه :

بهشى يهكه م – پىناسه ي بابتهكان .

بهشى دووهم – ئه و پىوه رانهى كه پهيوهستن به تۆكمه يى فرۆكه بۇ فرين .

بهشى سى يه م – لانى كه مى ئه و پىويستىانه ههبن له فرۆكهكاندا و پهسهند بكرىت بۇ بهكارهينان له فرۆكهوانى شارستانيدا .

دەرکردنی پروانامه‌ی سهره‌تایی توکمه‌یی فرۆکه پرۆسه‌یه‌که تاسنوریک درێژخایانه و چه‌ندین پرۆسه و تیستی تایبته به به‌شه‌کانی فرۆکه‌که‌وه له‌خۆ ده‌گریت ههر له لاشه‌ی (بو‌دی) و بزوینه‌ر و ئامیره فرۆکه‌وانی و ئه‌و ئامیره و به‌شه‌ گرنگانه‌ی که تیا‌دا دانراون و کارده‌که‌ن له‌گه‌ڵ فرین‌ی تاقیکردنه‌وه (Test Flight) و چه‌ندین پرۆسه‌ی تر .

۲. دەرکردنی پروانامه‌ی دروستی و ماوه‌ی کارکردنی :

Issuance and Continued Validity of Certificate of Air Worthiness

په‌یوسته‌ برۆانامه‌ی دروستی فرۆکه‌که Air Worthiness بو‌ فرین له‌لایه‌ن په‌کێک له‌ وولاته‌ ئه‌ندامه‌کانه‌وه ده‌رپچیت دوا‌ی دننیا‌بوون له‌ دیزاینی فرۆکه‌که که به‌شپۆازیک بیته‌ شیوا و گونجاو بیته‌ له‌گه‌ڵ ئامانجی دروستکردنه‌که‌ی و دروستی بو‌ فرین ، ئه‌و ده‌زگایه‌ش له‌هه‌ر وولاتیکه‌ی ئه‌ندامدا که هه‌له‌ده‌ستیت به‌و کاره‌ پێ‌ی ده‌وتریت ﴿ده‌سته‌ی فرۆکه‌وانی شارستانی﴾ یان ﴿ده‌سته‌لاتی فرۆکه‌وانی شارستانی﴾ که تیا‌دا که‌سانی شاره‌زا و خاوه‌ن ده‌سه‌لات زۆر به‌وردی هه‌له‌ده‌ستن به‌ کاری پشکنین و تیستی کردنی فرۆکه‌که به‌پێ‌ی چه‌ندین فۆرم که له‌لایه‌ن ده‌سته‌لاتی فرۆکه‌وانی نیۆده‌وله‌تی په‌وه (ICAO) دیاری کراوه‌ زیاد له‌وه‌ش هه‌ر په‌سه‌ندکردنیکه‌ی توکمه‌یی ماوه‌یه‌کی بو‌ دیاری ده‌کریت بو‌ ئه‌وه‌ی پاش به‌سه‌ر چوونی ئه‌و ماوه‌یه‌ جاریکه‌ی تر توکمه‌یه‌که‌ نو‌ی بکریته‌وه به‌ پێچه‌وانه‌وه ئه‌و فرۆکه‌یه‌ نابیت کاری پێ‌ بکریته‌ و ئه‌بیت له‌ کار رابگریته‌ تا دەرکردنی برۆانامه‌ی نو‌ی .

۳. زانیاری و سنوری به‌گه‌رخستنی فرۆکه :

Air craft Limitation and Information

په‌یوسته‌ له‌ ناو هه‌ر فرۆکه‌یه‌که‌دا تو‌ماریکه‌ی تایبته‌ هه‌له‌بگریته‌ تیا‌دا لانی که‌می ئه‌و زانیاریانه‌ی تیا‌دا نوسرا‌بیت که دننیا‌یی بدات به‌ پشکنه‌ره‌کان Inspectors که فرۆکه‌که دروسته‌ بو‌ به‌کاره‌ینان بو‌ فرین ئه‌و جو‌ره‌ی که بو‌ی دیاری کراوه‌ و هه‌ر زانیاریه‌کی تری تیا‌ نوسرا‌بیت که په‌یوست بیته‌ بو‌ دا‌بینکردنی سه‌لامه‌تی فرۆکه‌که .

دسته‌لای فرۆكه‌وانی هەر وولاتیكى ئەندام بۆی هه‌یه له هەر كاتیكدا كه بیه‌وێت بئ ئاگاداری پیش وهخت به كتوپر داواى تۆمارى تۆكمه‌یى فرۆكه بكات یان هەر فرۆكه‌یهك كه له‌سه‌ر زه‌وى ئه‌و وولاته دهنیشیته‌وه و كاردانه‌وه‌ی هه‌بێت له كاتى بوونى هەر كه‌م و كورپه‌ك كه كار بكاته سه‌ر سه‌لامه‌تى فرۆكه‌كه و بار و شه‌مك و سه‌رنشینان تاسنورى قه‌ده‌غه‌كردنى فرین ده‌توانی‌ت فرۆكه‌كه رابگریت .

پشكینی فرۆكه‌یهك بۆمه‌به‌ستى پیدانى پروانامه‌ی دروستی بۆ كار كردن

4. ئەو زیانانه‌ی كه رووبه‌روى فرۆكه‌كان ده‌بنه‌وه: Damage of Aircraft

پشكینی بزوتنه‌رى فرۆكه‌كه

لەكاتى ڤوودانى ھەر كېشەيەك يان ڤووداويك كە لە فرۆكەيەك ڤوودەدات و زيانى فرۆكەكەى ئى دەكەويتەو وولاتى تۆماركەرى فرۆكەكە Registry state يان دەستەلاتى فرۆكەوانى وولاتە State civil Aviation كە بۆى ھەيە سنورى زيانەكان ديارى بكات تا چەنديش كاريگەريان ھەيە لەسەر تۆكەيى و سەلامەتى فرۆكەكە و بڤيار لەسەر ئاستى زيانەكە بدات بۆ ئەوھى لە سنورى لانى كەمى تۆكەيى Minimum تىپەرنەكات يان ھەر بڤيارىكى گونجاوى تر .

۵. بەردەوامى كارگردنى پروانامەى تۆكەيى :

Continuing Airworthiness of Air craft

لەسەر ھەر وولاتىكى ئەندام پيۆستە پڤنمايى و رڤكارى تايبەت دابنيت بەو فرۆكانەى كە كيشى فرڤينيان لە (۵۷۰۰)كگم زياترە و بۆ فرۆكەى ھەلى كۆپتەر كە كيشى فرڤينيان لە (۳۱۷۵) كگم زياترە تيايدا جۆرى زانيارىەكانى پەيوەست بە بەكارھيئانى فرۆكەكە جيگير بكرت ھەر وھا ديزاينەرى فرۆكەكە و ئەو لايەنەى كە چاكسازى فرۆكە ئەكات وەك لايەنى ھەئسەنگاندنى پروانامەى تۆكەيەكە تۆمار بكرت .

UNITED STATES OF AMERICA DEPARTMENT OF TRANSPORTATION - FEDERAL AVIATION ADMINISTRATION SPECIAL AIRWORTHINESS CERTIFICATE				
A	CATEGORY/DESIGNATION	Experimental		
	PURPOSE	Operating an Amateur-Built Aircraft		
B	MANU-FACTURER	NAME	N/A	
		ADDRESS	N/A	
C	FLIGHT	FROM	N/A	
		TO	N/A	
D	N- 9103D	SERIAL NO	5220	
	BUILDER Dennis Douglas	MODEL	Glastar SH-2	
E	DATE OF ISSUANCE	7/14/2004	EXPIRY	Unlimited
	OPERATING LIMITATIONS DATED	7/14/2004	ARE A PART OF THIS CERTIFICATE	
	SIGNATURE OF FAA REPRESENTATIVE	DESIGNATION OR OFFICE NO.		
	Michael T. Robertson	NM-FSDO-09		
Any alteration, reproduction or misuse of this certificate may be punishable by a fine not exceeding \$1,000 or imprisonment not exceeding 3 years, or both. THIS CERTIFICATE MUST BE DISPLAYED IN THE AIRCRAFT IN ACCORDANCE WITH APPLICABLE FEDERAL AVIATION REGULATIONS.				
FAA FORM 8130-7 (10/82)		SEE REVERSE SIDE		

پاشکوی ژماره نۆ

۱. ئاسانکاریهکان و رایى کردن: Facilitation

له ۲۵ March ۱۹۴۹ ئەنجومەنى رېڭخراوى (ICAO) بېريارى لهسەر پيؤەر و ستاندهره نيؤدهولهتیهکان و راسپاردهکانى پهيوهست به ئاسانکاری و رایى کردن دهرکرد به گهپانهوه بۆ مادهى ۲۷ له رېکهوتننامهى شيكاغوى تايهت به فرۆکهوانى شارستانى و پاشکوی ژماره ۹ ﴿﴾ خرايه بوارى جیبهجیگردنهوه له رۆژى ۱ Sept ۱۹۴۹ .

۲. بنه ماگشتیهکان: General principles

لهسەر ههرتیکى ئەندام پيؤسته پيؤەر و ستاندر و راسپارده هاتووهکانى ئەم پاشکویه لهسەر ههموو پرۆسهکانى پهيوهست به فرۆکهکان جیبهجی بکات تهنها ئەو حالهتانه نهبيت که تايهته به جوریکى ديارى کراو لهپرۆسهى بهگهپرخستن ، ههروهها ئەو وولاتانه پيؤسته بهشيؤديهكى بهرفراوان تهکنلۆجیای زانیارى بهکاربهينیت بۆ باشکردنى توانای جیبهجیگردنى پيؤهرهکانى پهيوهست به فرۆکهخانهکانى وولاتهکەيى و جیبهجیگردنى راسپاردهکانى ئەم پاشکویه که رېگرنیه له جیبهجیگردنى رېنمايه ناوخویى و لۆگالیهکان تا ئەو سنورهى سهلامهتى فرۆکهوانى شارستانى دابين دهکات .

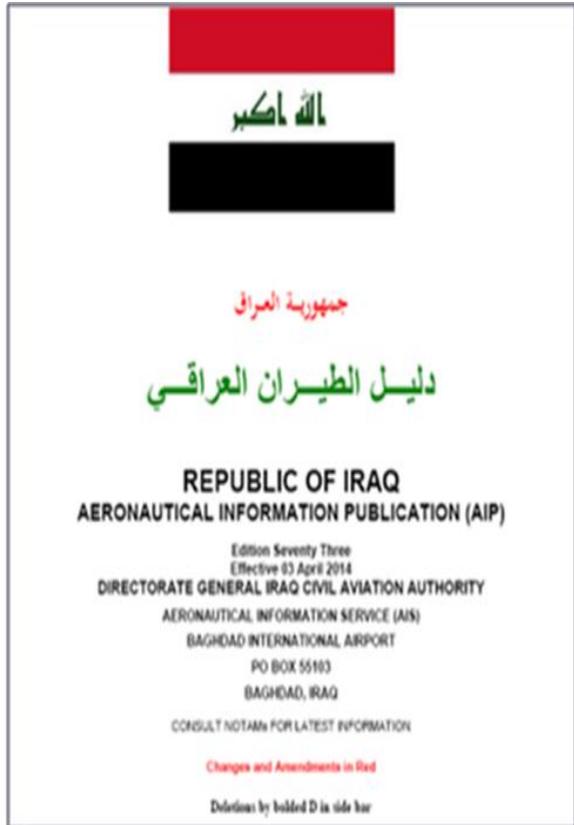

ولتلى ئەنلام له رېڭخراوى فېرېلى شارستانى نيؤدمولتې رېڭکرى تايهت تا ئەنئين بۆ پيلانى
مۆلەتى نيشتموهى فرۆکهکان و کوزەر گرڤيان بهسەر ئاسمانى وولتتهکەتا

٣. هاتن و جئ هشتنى فرۆكهكان :

Entry of Aircrafts and Departure

لهسهر ههر دهولهتێكى ئەندام پێویسته كاربكات بۆ دانانى رێنمایى و پێومەر و رێكارى تايبهت بۆ پیدانى مۆلەت بهو فرۆكانهى دینه ناو ئاسمانى وولاتهكهوه له وولاتیكى تری ئەندامى ICAO و جئهیشتنى یان دەرچوونى بۆ ئاسمانى وولاتیكى تری ئەندام له ICAO بئى دروست كردنى گرفت بۆ دواكهوتنى فرۆكهكه و پاساوى بئى بنهما دروست نهكرییت وه ههروهها پێویسته له دانانى ئەو رێكار و پێوهرانه وولاتى ئەندام رهچاوى سهلامهتى فرۆكهوانى بكات بۆ ئەو فرۆكانهى داخلى ئاسمانى وولاتهكهى دهبییت .

رابهرى فرینى عێراقى كه تیاينا تهواوى
رێنمایهكانى تايبهت به فرینى تیا نوسراود
بۆ رێك خستنى فرین له ناسمانى عێراق و
نیشتهنهدیان له فرۆكهخانهكانى عێراقنا

۴. پەيوەست بە فرۆكەوانى نۆدەولەتى گىشتى و گەشتى بى خىشتە:

Arrangements Concerning International General Aviation and other Non Scheduled Flight

پىويستە لەسەر ھەر وولاتىكى ئەندامى (ICAO) لەبلا و كراوى AIP ✨ Aeronautical Information Publication ✨ بۇ زانىارى يەكانى فرۆكەوانى وولاتەكەى پىويستىەكانى تايبەت بە دۆكۆمىنت و فۆرمى تايبەت بە وەرگرتنى مۆلەتى گەشتى فرۆكەكان دىارى بكات كە بەپىى بنەماكانى فرۆكەوانى نۆدەولەتى ئەنجام دەدرىت ھەروھەا بۇ ئەو گەشتانەى كە بە خىشتە رىك نەخراون واتە پىويستى كتوپر دروستى دەكات بە پەپىرەو كردنى رېنمايەكانى ICAO ، پىويستە خاوەن كۆمپانىاكانى ھىلى ئاسمانى يان (Operator) ى فرۆكەكان بۇ وەرگرتنى مۆلەت ئەو فۆرپە پرىكەنەو پىش وەخت بنىرىت بۇ دەستەلاتى فرۆكەوانى ئەو وولاتەى گەشتەكەى بۇ ئەكرىت تا لەسەر بنەماى زانىارىەكانى ئەو فۆرپە و بنەماكانى سىستىمى وولاتەكە مۆلەتەكە بدات

ھاتن و رۆشتنى كەسەكان ﴿رېوا﴾ و كالاكانيان :

Entry And Departure of persons and their Baggage

وولاتانى ئەندام لە (ICAO) لە رىگای بەرپىرسى فرۆكەخانەكانە نۆدەولەتى يەكانەوہ لە وولاتەكان پىويستە دلئىابىت لە دروستى دىزىنى فرۆكەخانەكان و ئاستى پىشكەوتن و كارى چاكسازى ئەو ئامىرانەى كە بەكار دەھىنرىت بەشيوەيەكى شىاو ھەروھەا فرۆكەخانەكان پىويستە باشترىن ئاسانكارى و رايى كردنى پىويست جى بەجى بكن تابتوانرىت بەخىرايى و باشترىن شيوە رېوان و دەستەى فرۆكەوانى و كالاو شەمەك و پۆستەكان رايى بكرىن بەو شيوەيەى كە پىويستە ھەروھەا دلئىابىت لە جى بەجى كردنى كاروبارەكانى گومرگ و كوچ و نىشىنگە و تەندروستى و چەند خزمەتگوزارىەكى تر وەك فىترنەرى و كوالتى كوئىرۆل و كەرنىنەى كشتوكالى .

ناسانکاری بو ریواکان

ناسانکاری جوئهی کبل و بهلی ریواکان

پئویسته ئهو خزمه‌تگوزاریانه‌ی له فرۆکه‌خانه‌کان پیشکەش ده‌کریت به‌شیوازیك بیټ که به ئاراسته‌ی پیشکەوتن ئه‌نجام بدریټ شان به‌شانی ئهو گه‌شه‌سەندنانه‌ی که له‌بواری گواستنه‌وه‌ی ئاسمانیدا روونه‌دات به‌ ته‌ریب له‌گه‌ڵ پیشکەوتن و دابینکردنی ئامیر و پئویستی ئاسایش به‌رانبه‌ر به‌و مه‌ترسیانه‌ی که روو له‌ زیادبونن .

پشکینینی شمه که کان به سونار

پشکینینی که سه کان

دانانی ریتمایی ناسانکاری یو ریواکان

نيشتنهوه له فرۆكه خانهيكي نيودهولته تي :

Landing Elsewhere than at Non- International Airport

هەر وولاتيكي ئه ندام پيويسته ههنگاوي پيويست بنيت بو دلتيا بوون له بووني توانا بو پيشكهشكردي چي پيويسته يان چي دهتوانريت بو يارمهتي فرۆكهيهك كه فرۆكهوانهكهي ناچار بوه يان ناچاردهبيت بو نيشتنهوه لههەر فرۆكه خانهيك لهدهرهوهي فرۆكه خانه نيودهولهتیهكاني وولاتهكه به واتاي ئهوه هەر فرۆكهيهك بهپيويستى فرۆكهوانهكهي يان ناچاركردي بو نيشتنهوه لههەر فرۆكه خانهيكي لوكالي ﴿Domestic Airport﴾ وولاتيك له ئه ندامي (ICAO) پيويسته ئه وهندهي دهتوانريت يارمهتي نيشتنهوهي فرۆكهكه بدات بهسهلامهتي .

پاشکوی ژماره ده

سیکتھریکی گرنگی بواری فرۆکهوانی که به شادهماری فرۆکهوانی ﴿عصب الطیران﴾ ناو دہبریت ئه ویش په یوهندیہکانہ واتہ ئه و سیستم و رپسا و ئامیر و ئامرازانہیہ کہ په یوهندیہکانی نیوان بہشہ سہرہکیہکانی فرۆکهوانی پیئی ئہنجام دہدریت کہ لہ دووتوی پیاشکویہکەدا تہواو رپکار و پیادوویستی لایہنہہونہریہکان دیاری کراوہ ئه ویش پاشکوی ژمارہ ﴿۱۰﴾یہ 10 Annex بو پھیرہوکردن و پھچاوکردن تا بتوانریت بہ شیوہیہکی رپک و پیک سہلامتی و بہ سانایی په یوهندیہکان ئہنجام بدریت .

چوار چۆر په یوهندی لہ فرۆکهوانیدا ہہیہ: Aeronautical Telecommunication

۱. زہوی بو زہوی Earth to Earth .

۲. زہوی بو ہوا ﴿ناسمان﴾ Earth to Air .

۳. ہوا بو بہ زہوی Air to Earth .

۴. ہوا بو ہوا Air to Air .

بہ پیئی بہندی ﴿۳۷﴾ لہ رپکەوتننامہی شیکاغۆ بو یہکەم جار سالی ۱۹۴۹ ئہنجومہنی رپکخراوی (ICAO) بریاری دا لہسەر پیوہرہ نیودہولتہتی یہ ستاندر و راسپاردہ تایبہتیہکانی تایبہت بہ په یوهندی ﴿گہیاندن﴾ہکانی فرۆکهوانی و ناوی پاشکوی ئہم بابہتہ پاشکوی ژمارہ ۱۰ ﴿Annex 10﴾ یہ و رۆژی یہکی March سالی ۱۹۵۰ کەوتہ بواری جی بہ جی کردن .

لہبەر گرنگی بابہت و راسپاردہکانی ئہم پاشکویہ پیکھاتہ و ووردہ کاریہکانی لہ چہند بہرگیکدا رپکخراوہ کہ ژمارہیان ﴿۵﴾ بہرگہ .

به رگی په که م:

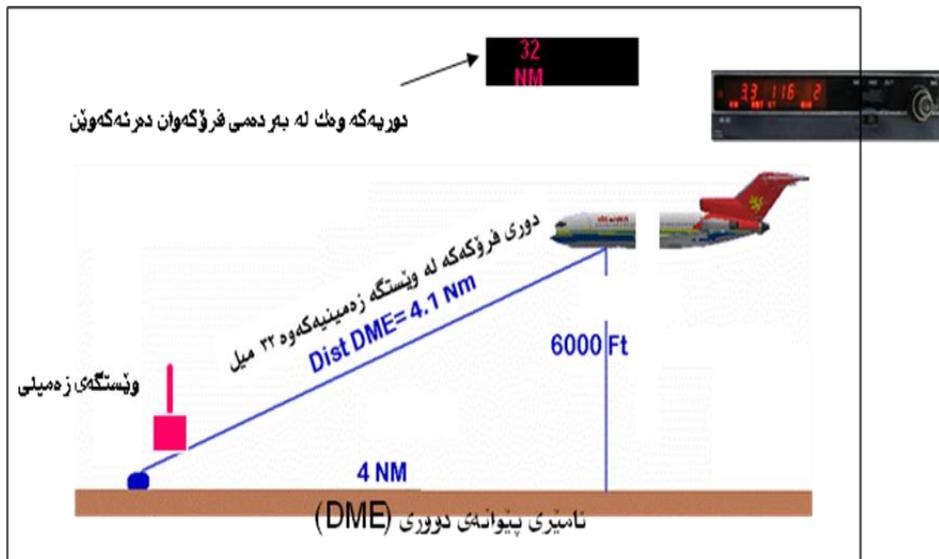
Radio Navigation Aids فرۆکه وانیه کان

۱. نامیره فرۆکه وانیه کانى تایبته به نزيك بونه وه و نيستنه وه و به جی هیشتن:

Approach , Landing and departure Navigation Aids

نامیرى روژنه (VOR)

بۇ كۆنترۆل كىردىن و ئاراستە كىردىن و چاودىرى كىردىنى پىرۆسەى نىزىك بوونەوہى فرۆكەگان Approach و نىشتەوہى بە ئامىر Instrument Landing System ILS نەم ئامىرانە بەكار دەھىنرىت :

- ا- سىستىمى نىشتەوہى بە ئامىر Instrument Landing System ILS .
- ب- سىستىمى نىشتەوہى بە ماىكروؤىف Microwave Landing System MLS .
- ت- سىستىمى جىهانى بۇ كەشتىهوانى هەواىى بە بەكارهينانى مانگە دەست كىردەگان .
Global Navigation Satellite System (GNSS)

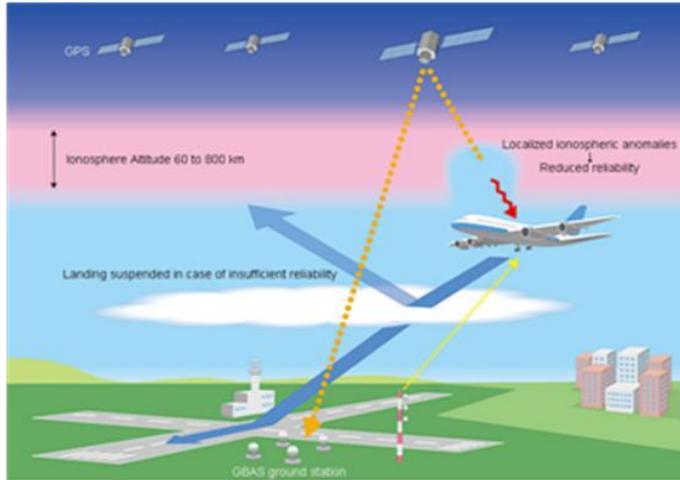

وئىستگى زەمىنى سىستىمى نىشتەوہى ئامىرى (ILS)

پىرۆسەى نىشتەوہى فرۆكەمىك بە بەكارهينانى دىزگى نىشتەوہى ئامىرى

ھەر يەك لەو سیستمەنە كە دیاری كراوان چەندین رېكار و ئامرازی ھەیه بۆ رېكخستن و جی بەجی كردنی پروسەى نیشتنەو و نزیك بوونەو چەندین بابەتی گرنگ لە خو دەگریت .

مانگەدست كرددگان لە میلاحی نامانی

۲. ئامرازمكانی كەشتیەوانی ھەوایی بۆ ماوه كورتەكان : Short-Distance Navigation

Aids

ئەم كۆمەلە ئامپیره چەند ئامرازیكى كەشتیەوانی دەگریتەو :

أ- رۆژنەى بى تەلى پەخشى ھەمە لایەنە بە لەرەلەرى زۆر بەرز

VOR-VHF Omni directional radio range

ب- پێوهرى مەوداگان DME: Distance Measuring Equipment

ھەر يەك لەو دوو ئامپیره ناوبران چەند جوړيكيان ھەیه لەسەر بنەماى مەوداى داپۆشىنى كارکردنى سیستمەكە و جوگرافىای شوین و دانان و بەكارھێنانیان و جیگای فرۆكەخانەكە لەو ناوچەپەدا .

فرۆکهوان چاودیری دۆخی فرۆکهکەمی ئەکەت لە قوناغی نیشتنهودا
لە میلحری نامیری نیشتنهود

۳. سیستمی کەشتیهوانی ههواپی به بهکارهینانی مانگه دەست کردهکان

Global Navigation Satellite System (GNSS)

ئەم سیستمه له دواڕۆژدا دەبێته سیستمیکی نیۆدەولەتی که تهواوی جیهان پهیرهوی بکات بۆ پالپشتکردنی قوناغەکانی فرۆکهوانی لهسەر زهوی و به ههمان شیوه له ئاسمانیشدا .

۴. تیست کردنی ههواپی و زهمیینی سیستمی فرۆکهوانیهکان Ground and flight testing

بۆ دابین کردنی سهلامهتی فرپین و نیشتنهوهی فرۆکهکان و دلتیابوون له دروستی ئامیره فرۆکهوانیهکان تهواوی ئەو ئامیرانهی که بهکاردههینرین بۆ وهگرتنی داتا و پهیهوندییهکانی فرۆکهکان به شیوهیهکی بهردهوام دهچنه ژیر باری پشکنین و تیستی زهوی و ئاسمانی بهپیی بهرنامه و خشتهیهکی دیاریکراو له لایهن ریکخراوی (ICAO) وه بۆ ئەم تیستانه دۆکۆمینیتی ژماره (8071 ی ICAO) تهواوی ریکار و پیوهههکانی بۆ تیستکردنی ئامیرهکان دیاری کردوه که پیویسته پهیرهوبکریت له لایهن سهرحهه لایهنه پهیهوهندی دارهکانی بواری فرۆکهوانی به تایبته فرۆکهخانهکان .

۵. پیکھاتہی نامیڑہ فرۆکھوانیہکان Specifications for Radio Aids

ا- سیستمی نیشتنهوه به نامیڑ ﴿ILS﴾ پیک هاتووه له :

• سیستمی دیاری کردنی پیگهی ناسویی فرۆکه
VHF Localizer Equipment – VHF

• سیستمی دیاری کردنی ناراستهی ستونی فرۆکه
VHF Glide path Equipment – VHF

• پیومری مهوداکان یان تیشکو
VHF Marker beacons or distance Measuring Equipment
(DME)

ب- رۆژنهی پهرش VOR – VHF
Specification for Omni – directional radio range (VOR)

ئهم نامیڑه فرۆکھوانیه لهسه ر گوژمهیهک له رهلر کاردهکات له نیوان 111.975 میگاھیترت و 117.975 میگاھیترت بهمهرجی ماوهی نیوان له رهلر یکی و له رهلر یکی تر له ۵۰ هیرتز کهمتر نه بییت .

VOR ژماره ۳۶۰ دانه تیشک پهخش دهکات به ههوادا لهسه ر شیوهی ﴿قوجهکیک که نوکهکهی بۆ خوارهوه بییت﴾ تا فرۆکهکه بتوانییت یهکیک لهو تیشکانه وهریگریت له ههر ناراستهیهکی فریندا بییت به سوود وهرگرتن له سیستمی ناو فرۆکهکهوه ﴿VOR ی فرۆکهکه﴾ و بههویهوه فرۆکهوانی دهتوانییت شوینی خوئی له ههوادا دیاری بکات و بزانییت .

ت- پېوهرى مهوداكان يان رهوشى تيشكوؤ :

Specification for Distance Measuring Equipment (DME)

ويستگهئى پهبودناكى زديسبىنى / ناسمان

ئەم سىستەمە لە دووبەش پېك ھاتووہ بەشېكىيان لەسەر زەوى دادەمەزرېت و ئەوہى تريان لە ناو فرۆكەكاندا دا ئەنرېت ھېچ كاميان بئ ئەوى تر سوودى لئ وەرناكېرېت ، ئەو ئامېرەى كە لە فرۆكەكەدا دانراوہ دەتوانېت لەرەلەرى ئامېرەكەى سەرزەوى وەرېكېرېت و دورى فرۆكەكە لە شوېنى بەشەكەى سەر زەوى ديارى بكات ، لە فرۆكەوانى شارستانى دا دوو جۆر DME بەكار دەھېنرېت :

- پېوهرى مهوداكان جۆرى DME/N ئەم جۆرھيان لەگەل VOR دادەنرېت لەسەر زەوى بوؤ ماوہ دوورەكان تا ۵۰ ميلى دەرېايى واتە تا دوورى (۹۰ كلم) سکنال پەخس ئەكات .

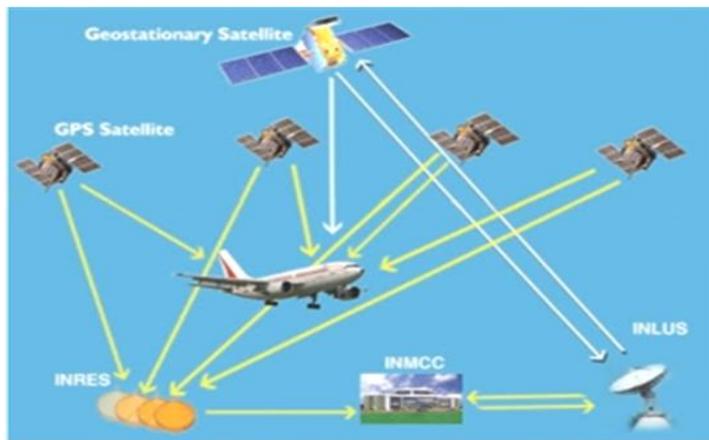
په یودنلیه کان نیوان فرۆکه و قولی چاودیری

- پیوهری مه وداکان جوړی DME/ P نه م جوړه یان له گه ل ILS دائه نریت له سه زهوی بو ماوه کورته کان تا مه ودا ۲۵ میلی ده ریایی (۴۵ کلم) سکنال په خش نه کات .

۶. پیداویسته کانی سیستمی جیهانی بو که شتیه وانی هه وایی

Requirement for the Global Navigation Satellite System (GNSS)

نه م سیستمه جیهانیه که بو که شتیه وانی هه وایی به کار ده هینریت و خزمه تگوزاری فرۆکه وانی دابین ده کات به سوود و هر گرتن له مانگه ده ست کرده کان به به کار هیانی چهند نامیریکی هه ستیار که له ناو فرۆکه کاندانراون ، چهند جوړیک له م سیستمه هه یه وه که له خواره وه روون کراوته وه :

بەکارهێنانی مانگە دەست کرددگان بۆ پەڕودنلیه‌گانی فرۆکه‌وانی

- سیستمی جیهانی بۆ دیاری کردنی پێگه Global Position System GPS
- سیستمی جیهانی بۆ که‌شتیه‌وانی هه‌وایی به‌کارهێنانی مانگه روسیه دەست‌کرده‌گان (GIONASS) .
- سیستمی مانگه دەست‌کرده‌گانی سه‌ر فرۆکه‌گان .
- سیستمی که‌شتیه‌وانی هه‌وایی دانراو له‌سه‌ر مانگه دەست کرده‌گان .
- سیستمی زه‌مینی بۆ مانگه دەست کرده‌گان .

٧. سیستمی نیشته‌وه‌ی مایکرووێفی

Microwave Landing System MLS Specification

ئهم سیستمه یه‌کێکه له سیستمه گرنه‌گ و هه‌ستیاره‌گان که به‌کارده‌هێنرێت بۆ پرۆسه‌ی نزیک بونه‌وه و نیشته‌وه‌ی فرۆکه‌گان به‌ ئامێر Approach and landing له‌سه‌ر فرۆکه‌خانه‌گان ئهم سیستمه چه‌ندین زانیاری سوود به‌خش ئه‌دات به‌ فرۆکه‌وان بۆ دیاری کردنی پێگه‌ی فرۆکه‌که‌ی و چه‌ند زانیاریه‌کی تریش به‌هۆی خسته‌یه‌کی رێکخراو که به‌ داتای زه‌وی به‌ هه‌وا وه‌رنه‌گیرێت یارمه‌تی داپۆشینی ناوچه‌یه‌کی فراوان ئه‌دات به‌ هه‌ردوو ئاراسته‌ی ستونی و ئاسوویی له‌ ناوچه‌ی نزیک بوونه‌وه له‌ فرۆکه‌خانه Approach & Final Approach .

رېکارى پەيوەندى يەكان Communication Procedures

۱. جۆرەكانى خزمەتگوزارى گەياندىن و پەيوەندى يەكانى فرۆكەوانى Divisions of Services

گەياندىنى فرۆكەوانى دابەش دەكرىت بە چوار بەشەوۋە لەسەر ئاستى جىهان :

- خزمەتگوزارى گەياندىنى جولاًو Aeronautical Mobile Communication
- خزمەتگوزارى ملاحەى ھەوايى رادىيوىى Aeronautical Radio Navigation Services
- خزمەتگوزارى پەخشى زانىارى فرۆكەوانى Aviation Information Publication Services

۲. كاتى پېشكەش كىردنى خزمەتگوزارى گەياندىنى فرۆكەوانى

Extensions of Services and closing down of station

لەبەر ئەوۋى جموجۆلى فرۆكەكان لە ئاسمانى جىھاندا بى ۋەستانە و لەمەوداى ۲۴ كاتژمېردا ئاسمانى جىهان جەنجالە بەفرېنى فرۆكەكان بۆيە پېويستە و پېستگەكانى پەيوەندى فرۆكەوانى بە بەردەوامى خزمەتگوزارى يەكانىيان دابىن بىكەن و ئامپەرەكان بى كەم و كورې لە كاردا بىن .

۳. تۆمار كىردنى پەيوەندى يە فرۆكەوانى يەكان Record of Communication

بۆ بەكارھىنانى ئەو داتا و زانىارىيانەى كە لە ميانى پەيوەندى يەكان بەكاردەھىنرېن پېويستە سەر جەميان تۆمار بكرېن بۆ سوود وەرگرتن لەھەر كاتىك كە پېويست بىت ئەم تۆمار كىردنەش بەھۆى چەند سىستېمىكەوۋە دەبىت بە ئۆتوماتىكى يەككە لەو سىستمانە Tape Recorder سەر زەويەكە لە فرۆكەخانەكاندا دادەمەزرىت و لە ناو فرۆكەكانىشدا Cockpit voice Recorder CVR كە سىستېمىكى تۆمارى دەنگە لە كابىنەى فرۆكەخانەدا دادەنرېت تۆمارى دەنگەكانى ناو كابىنەى فرۆكە تۆماردەكات و صندوقى رەش كە تەواوى ئەو پەيوەندىيانە تۆماردەكات كە لەسەر زەوى يان لە فرۆكەكانى ترەوۋە وەردەگىرېت .

۴. خزمه‌تگوزاری په‌یوهندی فرۆکه‌وانیه جیگیره‌کان (AFS) Aeronautical Fixed Services

جوړه‌کانی خزمه‌تگوزاری په‌یوهندی په جیگیره‌کان نه‌مانه‌ی خواره‌وه‌ن :

- ا- توړی په‌یوهندیه دهنګیه‌کانی تایبته به چاودیری ناسمانی .
- ب- توړی په‌یوهندیه تایبته‌کانی په‌خسکردنی زانیاری بار و دوخی که ش و هه‌وا .
- ت- توړی په‌یوهندی زه‌مینی جیگیر .

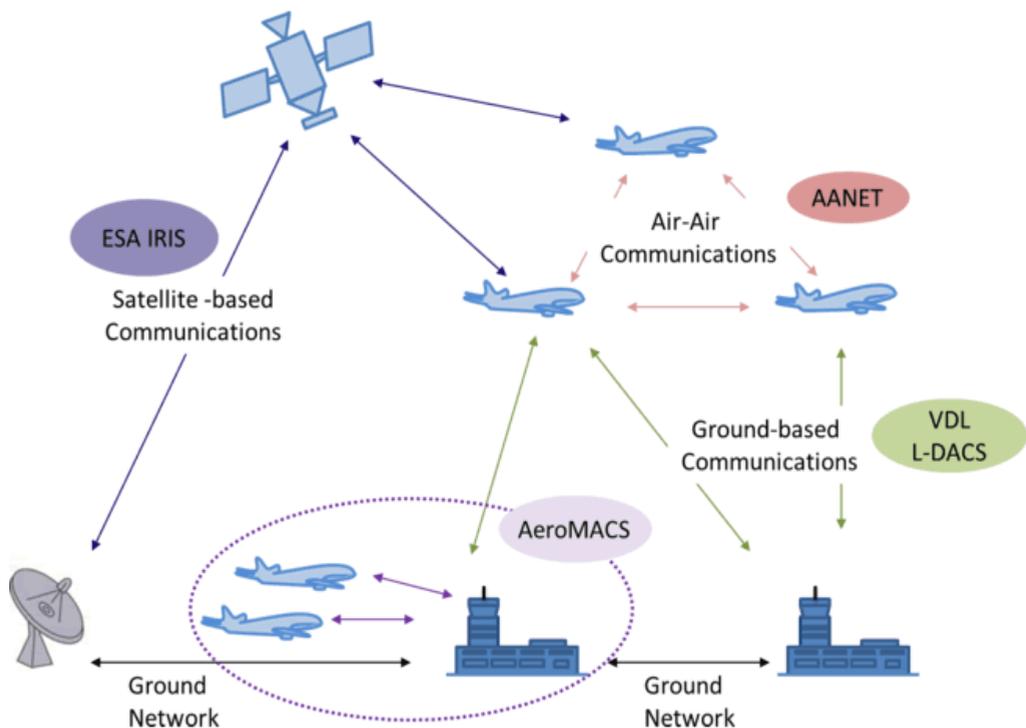
۵. خزمه‌تگوزاری په‌یوهندی فرۆکه‌وانی جولآو – په‌یوهندی‌یه دهنګیه‌کان

Aeronautical Mobile Services – Voice Communication

بو په‌کخستن و ریڅخستنی نه‌م جوړه په‌یوهندیانه ریڅخراوی فرۆکه‌وانی شارستانی نیوده‌ولته‌تی چهند تیڅستیکی زمانه‌وانی تایبته‌تی دیاری کردوه بو به‌کاره‌یئان له‌لایهن ویستگه‌کانی فرۆکه‌وانی زه‌مینی و له‌سه‌ر فرۆکه‌کان ، هه‌روه‌ها ریڅخراوی (ICAO) ریڅگی داوه به به‌کاره‌یئانی زمانی لوکال له کاتی نه‌بوونی تیڅستیک بو بابه‌تیکی نویی نه‌گه‌ر (ICAO) تیڅسته‌که‌ی دیاری نه‌کردبوو بو رایي کردنی حالته‌که .

Aeronautical Radio Navigation Services خزمه‌تگوزاری که‌شتیوانی ناسمانی رادیویی

نه‌م خزمه‌تگوزاریه سه‌رجه‌م جوړ و سیستم و نامرازه‌کانی که‌شتیه‌وانی هه‌وایی له‌خو ده‌گریت که به‌سیستمی رادیویی کارده‌کات بو فرۆکه‌وانی شارستانی ، له کاتیڅدا هه‌ر ویستگه‌ک بو ماوه‌ی ۲۴ کاترمیر له کارکردندا نه‌بوو پیویسته له‌کاتی پیویستدا که فرۆکه‌وان داوای کرد بخریته‌گه‌ر یان نه‌گه‌ر له‌لایهن هه‌ر لایه‌نیکی ریڅه‌پیډراو یان نوینه‌ری فه‌رمی کومپانیای فرۆکه‌وانی سه‌ر به فرۆکه‌که‌ داوای کرد بخریته‌گه‌ر .

بەرگی سى يەم :

سىستىمەكانى پەيوەندى Communication System

۱. تۆرى پەيوەندى جېگىرەكان

Aeronautical Telecommunicating Nature (CATN)

ئەم جۆرە پەيوەندى يانە لە فرۆكەوانى شارستانىدا بەكار دەھيىنرئىت بۇ پيشكە شگردنى خزمەتگوزارى پەيوەندى داتايى ﴿data﴾ لە وئستگەكانى خزمەتگوزارى جموجوئلى ئاسمانى و كۆمپانىكانى فرۆكەوانى .

۲. په یوهندی په کانی فرۆکه وانی جوړلو به به کارهینانی مانگه دست کردهکان

Aeronautical Mobile – Satellite Services (AMSS)

ئهم جوړه له په یوهندی په کانی فرۆکه وانی به به کارهینان و سوود وهرگرتن له مانگه دست کردهکان نه انجام ددریت به پی پی ریکه و تنیکي هه ری می ﴿اتفاق اقلیمی﴾ له نیوان دهوله تاندا که تیایدا نهو به شه له ناسمان دیاری ده کریت که ئهم جوړه په یوهندی په یه تیا به کاردهینریت .

۳. لکی داتای راداری گه رانی لاهه کی – به پی گای S

SSR Mode S Air – Ground Data Link

رادار بو کونترول کردن له سهر جموجوئی ناسمانی

به کارهینانی توپی په یوهندی په لاهه کیه کان Modes ته نهها بو دابینکردنی نهو په یوهندی په یه که په یوهستن به سه لامه تی و ریککردنی گه شه که ﴿انتظام الرحلة﴾ .

۴. لکی داتا لهرلهره بئندهکانی ئاسمانی - زهوی

VHF Air – Ground Digital Link CVDL

له ریڭه‌ی ئهم جوړه په‌یوه‌ندی‌یه که به‌له‌رله‌ری بئند ﴿VHF﴾ به ئه‌نجام ده‌گه‌یه‌نریت داتا‌کانی به‌ریڭه‌ی VDL Mode 2 و VDL Mode 3 دابین ده‌کریت هه‌روه‌ها به‌ریڭه‌ی VDL Mode 3 په‌یوه‌ندی‌یه ده‌نگیه‌کان دابین ده‌کریت .

به‌رگی چواره‌م:

سیستمی بینگری و ریڭرتن له بیک‌دادان Surveillance and Collision Avoidance

System ئهم سیستمه له دوو به‌شی سه‌ره‌کی پیک دیت که ئه‌نجامی به‌کاره‌ینانینان و سوود وەرگرتن له‌و خزمه‌ت‌گوزاریه‌کانه بۆ دابین کردنی سه‌لامه‌تی و به‌رگرتنه له‌هه‌ر رووداوێک که رووئهدات .

۱. راداری گهرانی لاهوکی (SSR) Secondary Surveillance Radar

ئهم سیستمی راداره له‌لایهن ویستگه‌کانی چاودیری ئاسمانیه‌وه به کارئه‌هینریت که به‌هوی داتا‌کانیه‌وه ده‌توانریت شوین و ئاراسته‌ی جموجوئی فرۆکه‌که دیاری بکات هه‌روه‌ها ده‌توانریت له‌سیستمی ناو فرۆکه‌که‌وه چهند زانیاریه‌کی گرنگ و مربریت وهک بانگه‌وازی فرۆکه‌که ﴿Call Sign﴾ و به‌رزی یه‌که‌ی و له هه‌مان کاتدا ده‌توانریت وه‌لامی هه‌ر پرسیار و روونکردنه‌وه‌یه‌ک بداته‌وه که له سیستمه‌کانی زهوی‌یه‌وه ئی ده‌کریت

۲. سیستمی ریگه له پیکدادانی سهر فرۆکهکان

Air borne Collision Avoidance System (ACAS)

ئهم سیستمه له سهر فرۆکهکان دادنه ریگه و هیچ په یوه ندییه کی به سیستمه کانی سهرزه و یوه نیه به کارنه هیئریت بۆ بهرگرتن له پیکدادانی فرۆکهکان نه و کاته ی که مهترسیان له سهر دروست نه بییت له و کاته دا فرۆکه که هه لدهستیت به ده رکردنی ئاگادارکردنه وه بۆ کاپیتنی فرۆکه که بۆ به ئاگابوون له فرۆکه که ی به رانبه ری و له کاتی نزیک بوونه وه ی مهترسیه که ئهم سیستمه هه لدهستیت به ده رکردنی ری نیامی ﴿به شیوه ی داتا و دهنگ﴾ بۆ کاپیتنی فرۆکه که به و ریگیانیه ی که پیویسته بگریته بهر بۆ بهرگرتن له پیکدادان له گه ل فرۆکه که ی به رانبه ری .

بهرگی پینجه م:

به کاره یانی شه پوله رادیوییه کان بۆ په یوه ندییه فرۆکه وانیه کان

Aeronautical Radio Frequency spectrum Utilization

دەزگی بهرگرتن له پیکدادانی ناسمانی که رفا میی به وینه و دنگ نه دا به فرۆکه وان به نزیک بوونه وه ی دوو فرۆکه له به کتر

ئەم شەپۇلانە تايىبەتن بە سىستىمەكانى پەيۋەندىدار بە بارى كىتوپرى و پىرۇسەكانى گەران و سۇراغ كىردن

(Frequencies for Emergency Locator Transmitters (ELTS) For Search & Rescue)

ھەرۋەھا ئەم شەپۇلانە چەند شەپۇلىكى دىارى كراون كە بۇ Emergency و ئەو كاتانە بەكاردەھىئىرپىن كە رۇوداۋى فرۇكەكان رۇودەدات و گەران و سۇراغ كىردن دەست پى دەكات سەبارەت بەو رۇوداۋانە .

۱. شەپۇلەكانى سۇراغ كىردن و فرىاكەۋتن Search & Rescue Frequency

لەكاتىكىدا پىۋىست بكات لەپىرۇسەكانى گەران و سۇراغ كىردن بۇ رىزگار كىردن و فرىاكەۋتنى فرۇكە كارەسات بارەكان دەتوانىت لەرەلەرى 3023 مىگاہىرتز و لەرەلەرى 5680 مىگاہىرتز بەكاربەھىئىرپىن .

۲. چەپكە لەرەلەرىكى بەرزى جولاۋ بۇ خىزمەتگوزارى فرۇكەۋانى

High Frequency Bands Allocated to the Aeronautical Mobile Services

لە كاتى بەكارھىئانى لەرەلەرى نىۋان 2.8 مىگاہىرتز و 22 مىگاہىرتز پىۋىستە ئەۋە رەچاۋبكرىت كە كارىگەرى دروست دەكات لەسەر ئامرازەكانى پەيۋەندى ئاساى كە پەيۋەندى بە فرۇكەۋانىيەۋە نىيە بۇيە پىۋىستە لەكاتى بەكارھىئانى ئەو لەرەلەرانە رەچاۋى كارىگەرىيەكانىان بكرىت لەسەر لەرەلەرى بەكارھاتوۋى ئاساى لەناۋچەكەدا .

۳. بەكارھىئانى چەپكە لەرەلەرى نىۋان 117.975 مىگاہىرتز و 137.000 مىگاہىرتز

Utilization in the frequency band 117.975 – 137.000 MHz

لە كاتى بەكارھىئانى ئەم چەپكە لەلەردا پىۋىستە نىزمىن لەرەلەرى 118.000 مىگاہىرتز بىت و بەرزىن لەرەلەرى 139.975 مىگاہىرتز بىت و جىاۋازى نىۋان لەرەلەرىك و لەرەلەرىكى دى لە 8.33 كىلۇھىرتز كەمتر نەبىت .

پاشکوی ژماره یازده

Air Traffic Services

له مانگی Oct یه کهم سالی ۱۹۴۵ لیژنه‌ی تایبعت به ریساکانی ئاسمانی ﴿قواعد الجو﴾ و چاودییری جموجوئی ئاسمانی ههستا به دانانی چهند پیوه‌ریکی نیوده‌وله‌تی ستانده‌رد و چهند راسپارده‌یه‌کی په‌یوه‌ست به چاودییری جموجوئی ئاسمانیه‌وه و دوا‌ی پیدا‌چوونه‌وه و هه‌موار‌کردنه‌وه‌ی له‌لایهن لیژنه‌که‌وه ئه‌نجومه‌نی ری‌کخراوه‌که برپاری دا له‌سه‌ر جی‌به‌جی‌کردنی پاشکوی ژماره ۱۱ ﴿Annex 11﴾ له Feb ۲۵ سالی ۱۹۴۶ .

۱. دیاری کردنی کاپه‌ی ئاسمان و ئه‌و فرۆکه‌خانانه‌ی خزمه‌تگوزاری فرۆکه‌وانی پیشک‌ه‌ش ده‌که‌ن

Portions of Airspace and Aerodromes Where Air traffic Services Will be Provided

له ئه‌مانه‌که‌ی چاودییری ئاسمانی
بهر‌گرتنه له پیک‌کلاخی فرۆکه‌که‌ن
له‌ئاسمان و له‌سه‌ر زه‌وی فرۆکه‌خانه‌که‌ن

ده‌سته‌لاتی فرۆکه‌وانی شارستانی هه‌ر ده‌وله‌تیکی ئه‌ندام له ری‌کخراوی فرین‌ی شارستانی نیوده‌وله‌تی (ICAO) پیویسته (کاپه‌ی) مه‌ودای ئاسمانه‌که‌ی ئه‌و فرۆکه‌خانه‌یه که خزمه‌تگوزاری فرۆکه‌وانی تیایدا جی‌به‌جی‌ده‌کریت دیاری بکات بی‌جگه له‌و حاله‌تانه‌ی که دوو ده‌وله‌تی ئه‌ندامی دراوسی له‌سه‌ری ری‌ک ده‌که‌ون که یه‌کی‌کیان هه‌ستیت به پیشک‌ه‌شکردنی ئه‌و خزمه‌تگوزاریانه له ئاسمانی هه‌ردووکیاندا .

۲. ئامانجەكانى خزمەتگوزارى جموجۇلى ئاسمانى Objectives of Air Traffic Services

ئەو خزمەتگوزىيانەى كە لەبوارى فرۇكەوانىدا جىبەجىئەكرىت و پىشكەش ئەكرىت لە پىناو دابىنكردن و هىئانە دى ئەم ئامانجانەى خوارەوۈ دەبىت :

أ. بەرگرتن لە پىكدادانى نىوان فرۇكەكان .

ب. بەرگرتن لە پىكدانى فرۇكەكان لەناوچەى مناوهرى فرۇكەخانە maneuvering area لەگەل بەربەستى زەمىنەكانى ناوچەى فرۇكەخانە .

ج. پارىزگارى لەخىرايى و رىكخستى بەرىكردى جموجۇلى ئاسمانى .

د. پىشكەشكردى ئامۇزگارى و رىنمايى بەسود بۇ دابىن كرىدى سەلامەتى فرۇكە و رىك و پىكى گەشتەكەى .

ه. پى راگەياندى رىكخراوەكانى پەيوەست بەو فرۇكانەى كە پىويستىان بە لىكۆلئىنەوۈ و سۇراغ و فرىاكەوتن هەيە و پىشكەشكردى ئەوۈندەى لە توانادايە بۇ يارمەتى دانىان .

فرۇكەى بوىنگ ۷۷ ى هىلى ئاسمانى بەرىتانى لە

فرۇكەخلى هىئرو/نلن-۲۰۰۸

Divisions of the Air Traffic Services

شېۋهكانى خزمهتگوزارى جموجۆلى ئاسمانى ئەم جۆرانەى خوارەۋەى لەخۆ دەگرېت :

ا. خزمەتى چاودىرى جموجۆلى ئاسمانى بۆ بەدى ھېنانى خالەكانى ا. ب. ج. د. سەرەۋە و ئەم خزمەتانەى خوارەۋە لەخۆ دەگرېت :

• خزمەتكردى چاودىرى ناۋچەى ﴿خدمه مراقبه المنطقة﴾: پېشكەش كىردى خزمەتگوزارى بۆ چاودىرى جموجۆلى فرۆكەكان بۆ بەدى ھېنانى خالەكانى ا. ب. ج. د. سەرەۋە .

• خزمەتكردى چاودىرى ناۋچەى نىزىك بونەۋە ﴿Approach﴾: پېشكەش كىردى خزمەتگوزارى بۆ چاودىرى جموجۆلى فرۆكەكانى ھاتوو بۆ فرۆكەخانەكان و ئەۋانەى فرۆكەخانەكان بە جى دەھىلن بۆ دابىن كىردى خالەكانى ا. ب. ج. د. سەرەۋە .

• خزمەتگوزارى چاودىرى فرۆكەخانە : پېشكەش كىردى خزمەتگوزارى بۆ چاودىرى جموجۆل لە فرۆكەخانەكان بۆ بەدى ھېنانى خالەكانى ا. ب. ج. د. سەرەۋە .

ب. خزمەتگوزارى زانىيارىيەكانى فرۆكەۋانى ﴿خدمات معلومات الطيران﴾ بۆ بەدى ھېنانى خالى ﴿د﴾ سەرەۋە .

ج. خزمەتگوزارى ئاگادار كىردنەۋە ﴿خدمات التنبيه﴾ بۆ بەدى ھېنانى خالى ﴿ه﴾ سەرەۋە .

فرۆكەى سەربىزى جوۆرى بوينىڭ (C-17A) بزوئىنەردەكى
گرى گرتوود - ۲۰۰۶

پۆلىنى كاپەكانى ئاسمان Classification of Air space

كاتىك له تىكستى سەرەو دەروانىن تى دەگەين ئەو ئاسمانەى كه فرۆكەكان تىدا دەفەن لەگەل ناوچەى ئاسمانى فرۆكەخانەكان پۆلىن كراون ، پۆلىنىيەكەش پۆلىنى ئەو جوۆرە فرىنەيە كه فرۆكەكان پىي دەفەن بەسود وەرگرتن لە نامىرەكانى ناو فرۆكەكە و ئەوانەى سەرزەوى و جوۆرى ئەو خزمەتگوزارىانە (بەهوى پەيوەندىيەكانەو) پىشكەش دەكرىن .

پۆلىن (A): لەم جوۆردا له ئاسمانى فرىن تەنھا رىگە بەو فرۆكانە دەدرىت بفرىت كه پەپرەوى فرۆكەوانى بە نامىر **IFR** دەكات لەگەل هىشتەنەوى ماوہى رىگەپىدراوى ياساى نىوان فرۆكەكان **الفصل القانونى بين الطائرات** .

پۆلىنى (B): لەم جوۆردا رىگە بەو فرۆكانە دەدرىت بفرىت كه بەپىي ياساى فرىن بە نامىر **IFR** و ياساى فرىن بە چاو **VFR** و خزمەتگوزارىان پىشكەش دەكرىت لەگەل هىشتەنەوى ماوہى رىگە پىدراوى نىوان فرۆكەكان .

پۆلینی C: لەم جۆردا رینگە بەو فرۆکانە دەدریټ کە بفریټ بەپێی یاسای فرین بە نامیر (Insurant Flight rule) IFR و فرین بەچا و (Visual Landing Rule) VFR لەگەڵ پێشکەشکردنی خزمەتەکانی جموجۆلی ئاسمانی بۆ هەموو فرۆکەکان ھەروەھا ھێشتنەوێ ماوەی نیوان هەموو فرۆکەکان ئەو فرۆکانە کە IFR پەپرەودەکەن و ھەروەھا ھێشتنەوێ ماوەی نیوان ئەو فرۆکانە کە VFR پەپرەودەکەن و ئەوانە کە IFR پەپرەودەکەن و لەگەڵ پێدانی زانیاری فرۆکەوانی بەوانە کە VFR پەپرەودەکەن .

پۆلینی D: لەم جۆردا رینگە بەو فرۆکانە دەدریټ کە بفریټ بەپێی یاسای فرین بە نامیر IFR و بەپێی یاسای فرین بەچا و VFR لەگەڵ پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری جموجۆلی ئاسمانی بۆیان و جیاکردنەوێ ئەو فرۆکانە کە پەپرەوێ IFR دەکەن لەگەڵ فرۆکەکانی تر کە IFR پەپرەو دەکەن لەگەڵ پێشکەشکردنی زانیاری جموجۆلی ئاسمانی بۆ ئەو فرۆکانە کە پەپرەوێ VFR ئەکەن لەگەڵ پێدانی زانیاری جموجۆلی ئاسمانی بەو فرۆکانە کە پەپرەوێ VFR دەکەن .

تیبینی پۆلینی ئاسمانی فرۆکەخانە سلیمانی لە پۆلینی D یە

پۆلینی E: لەم جۆردا رینگە دەدریټ بەفرین ئەو فرۆکانە کە پەپرەوێ IFR دەکەن و ئەوانە کە پەپرەوێ VFR دەکەن بەو مەرجە کە خزمەتگوزاری جموجۆلی ئاسمانی بدریټ بەو فرۆکانە کە IFR پەپرەودەکەن و لەیەکتەر جیا بکریټەوێ و هەموو فرۆکەکان سەرچەم زانیاریەکانی پەپرەوێ بە جموجۆلی فرۆکەکانی تر لەو ناوچەیدا وەردەگریټ .

پۆلینی F: لەم جۆردا رینگە دەدریټ بە فرینی ئەو فرۆکانە کە پەپرەوێ IFR دەکەن لەگەڵ ئەوانە کە VFR پەپرەودەکەن بەو شیوازە کە خزمەتگوزاری جموجۆلی ئاسمانی بکریټ بەشیوێ راپۆزکاری بۆ ئەو فرۆکانە کە IFR پەپرەودەکەن و خزمەتگوزاری سەبارەت بە زانیاری فرۆکەوانی بۆ سەرچەم فرۆکەکان پێشکەش دەکریټ .

پۆلینی G: لەم جۆردا رینگە دەدریټ بەفرین ئەو فرۆکانە کە پەپرەوێ IFR دەکەن و ئەوانە کە VFR پەپرەودەکەن و خزمەتگوزاری زانیاریەکانی فرۆکەوانیان پێشکەش دەکریټ .

هه‌ماهه‌نگی نیوان دهسته‌لاتی چاودییری جموجوچلی ئاسمانی و دهسته‌لاته سه‌ربازیه‌کان

Coordination between military authorities and air traffic Services

پێویسته هه‌ماهه‌نگی ته‌واو هه‌بیت له نیوان دهسته‌لاتی سه‌ربازی و دهسته‌لاتی چاودییری جموجوچلی ئاسمانی بو به‌دی هیئانی ئالوگۆرکردنی زانیاریه‌کان به ئامانجی دابین کردنی سه‌لامه‌تی فرۆکه‌وانی .

ئه‌و خزمه‌تگوزاریانه‌ی که پێشکەشی فرۆکه‌کان ده‌کریت له حاله‌تی کتوهرپیدا.

Services to Air craft in event of an. Emergency

له کاتی‌کدا هه‌ر فرۆکه‌یه‌ک رووبه‌رووی مه‌ترسی بووه‌وه که مه‌ترسی له‌سه‌ر فرۆکه‌که و یان ده‌ست درێژی نا یاسایی کرایه سه‌ری پێویسته تا ئه‌وه‌په‌ری توانا گرنگی پێ بدرییت و خزمه‌تگوزاری پێشکەش بکرییت و پێش هه‌موو فرۆکه‌کانی تر خزمه‌تی بکرییت .

پاشكۆي ژماره دوازده

(Search and Rescue)

له كۆبونوهوى دووهمى ليژنهى سؤراغ كردن و فرياكهوتنى رېكخراوى فرينى شارستانى كه له مانگى Nov سالى ۱۹۴۶ بهسترا تيايدا ليژنهكه پيؤمره ستاندره نيودهولتهتيهكان و راسپارده تاييهت به پرؤسهى سؤراغ كردن و فرياكهوتن واژؤرد كه له دووتويى پاشكۆي ژماره (۱۲) هاتبوو له رؤزى يهكى March ۱۹۵۱ كهوته بوارى جى به جى كردنهوه .

۱. خزمهتگوزاريهكانى سؤراغ كردن و فرياكهوتن Search and rescue services

پيؤيسته دهولتهته بهشداربوهكان له (ICAO) دا ههستن به دانانى رينمايى و رېكارى تاييهت به پرؤسهكانى سؤراغ كردن و فرياكهوتن دهولتهتهكه خوى بيىت به تهنيا و يا K به ههماهنگ له نيوان يهكترا له (كايهى) مهوداى ئاسمانى ههريمهكهيدا به شيوازيك دهستهبهرى پيشكەش كردنى ئهوى كه دهتوانريىت له يارمهتيدانى كهسهكان و ئهه لايهنهى روهبهرووى مهترسى دهبيتهوه و پيؤيسته ئهه خزمهتگوزاريانهى پيؤيسته له (۲۴) كاتزميردا بهردهوام بوونى ههبيىت .

۲. ناوچهكانى سؤراغ كردن و فرياكهوتن : Search and rescue services region

پيؤيسته لهسهه ئهه دهولتهتانهى كه رېكهوتنيان له نيواندا مۆركراوه ههستن به ديارى كردنى ئهه ناوچهكانى دهچيىته ژير سايهى ناوچهكانى سؤراغ كردن و فرياكهوتن كه خزمهتگوزارى سؤراغ و فرياكهوتنيان تيايدا پيشكەش دهكريىت .

۳. مەنبەئە سەرھىكى و لاوھىكەكانى ھەماھەنگ بۇ پىرۇسەى فرىاكەوتن :

Rescue Coordination centers and rescue sub centers

لەسەر دەولتە بەشداربەھەكانى ICAO پىۋىستە سەنتەرىكى تايبەت بۇ ھەماھەنگى پىرۇسەى سۇراغ و فرىاكەوتن دابمەزىنن و ئەگەر پىۋىست بكات سەنتەرى لاوھىكى (ناۋچەى) تر دروست بىرئىت بۇ ھەمان مەبەست و كاركردن لەو سەنتەرانەدا (۲۴) كاتزمىر بەردەوام بىت و كارمەندى تەواويان بۇ دابىن بىرئىت كە تواناى بەكارھىنانى پەيوەندى يە رادىيۇكانيان ھەبىت كە تايبەت بە فرۇكەوانى بۇ سۇراغ و فرىاكەوتن .

۴. ھاۋكارى نىۋان دەولتەكانان Cope ration between states

بۇ باشتر و خىراتر جى بەجى كىردنى پىرۇسەكانى سۇراغ كىردن و فرىاكەوتن بۇ ئەو رووداوانەى كە دەقەومىن پىۋىستە رىكخراۋەكانى تايبەت بە سۇراغ كىردن و فرىاكەوتن تەواۋى ھاۋكارى و ھەماھەنگى يەكتر بىكەن بەو شىۋازانەى كە جى بەجى كىردنى پىرۇسەكە دابىن بكات .

۵. زانىارە تايبەتەكان بە دۇخە (بارە) مەترسى دارەكان : Information Concerning emergencies

لەكاتى قەومانى ھەر رووداۋىكى مەترسىدار لەسەر فرۇكەكان و گەشىتنى ھەۋالەكە بەو رىكخراۋە و لايەنانەى كە پەيوەستن بە پىرۇسەى سۇراغ و فرىاكەوتنى پىۋىستە دەستاۋ دەست ئەو رووداۋە بە سەنتەرەكانى سۇراغ و فرىاكەوتن رابگەپەنن و ھەر زانىارىەكەش كە لە بەردەستا ھەپە لە بارەى ئەو فرۇكەپەۋە بگەپەنرئىتە سەنتەرى سەرھىكى پىرۇسەكە بۇ شىكردەنەۋەى بارو دۇخەكە و ۋەرگرتنى ھەنگاۋى پىۋىست ۋەرگرتن بە پى ى پىۋەر و رىنماپە بەرجەستە كراۋەكان .

۶. رېكاره تاپبەتپەكانى نېوان سەنتەرەكان بۇ ھەماھەنگى لە قۇناغە جياوازەكانى سۇراغ و

فرياكەوتن :

Procedures for rescue Coordination Centers during Emergency phases

أ- قۇناغى گومان : Uncertainty phase

بە گومان كردن لەوہى كە فرۆكەيەك رۈوبەرۈوى مەترسى بۆتەوہ لەسەر سەنتەرى ھەماھەنگ پېويستە بە شيۈەيەكى كارا ھەستىت بە پەيوەندى بە يەكەكانى خزمەتگوزارى جموجۇلى ئاسمانى و لايەنە پەيوەندى دارەكانى تر تا بتوانرېت باشترين شيكردنەوہ بۇ حالئەكە بكرېت و دىراسە بكرېت .

ب- قۇناغى ئاگاداركردنەوہ : Alert phase

كە قۇناغەكە چوۋە قۇناغى ئاگاداركردنەوہ لەسەر سەنتەرى ھەماھەنگى پېويستە ئاگادارى يەكەكانى سۇراغ و فرياكەوتن بكاتەوہ كەچى پېويستە بكرېت و برپار بدرېت لەسەر ھەنگاۋەكان .

ج- قۇناغى مەترسى : Distress phase

بە گەيشتنى قۇناغەكە بۇ قۇناغى مەترسى سەنتەرى ھەماھەنگ پېويستە دەم و دەست ھەستىت بە جى بەجى كرىنى ئەو برپارانەى كە دراوہ بۇ رۈوبەرۈ بونەوہى حالئەكە .

۳. بەرپرسىيارىتى ئەو وولاتەى كە رووداوەكەى تيا قەوماوہ

Responsibility of the State of Occurrence

لەسەر ئەو وولاتەى رووداوى تيا قەوماوہ يان رووداوەكەى تيا ئەقەومى ئەوہندەى تانا ھەيە و ئەتوانرئت كارى پئويست بكات بۇ پاريزگاي كرنى فرۆكەكە و دۆكۆمىنتى ناو فرۆكەكە و پئيكاتەكانى يان ھەر شتىكى تر كە لە ناو فرۆكەكەدا ھەبئت بۇ ئەو ماوہيەى كە پرۆسەى لئكۆلئنەوہكە بيەوئت و يەكئك لەو كارانەى كە پئويستە بكرئت گرتنى وئنەى دۆكۆمىنت و بەلگەكانە چونكە ئەو بەلگەو دۆكۆمىنتانە دەكرئت بھەوتئن يان زيانيان لئ بكەوئت .

۴. راگەپاندىنى رووداو و قەومانەكە Notification of the Accident and Incident

أ / بەرپرسىيارىتى ئەو لايەنەى كە رووداوەكەى تيا قەوماوہ

Responsibility of the state of Occurrence

ئەو وولاتەى كە رووداوەكەى تيا قەوماوہ پئويستە بە خئرايى و بەبەكارھئنانى خئراترئن ئامرازى پەيوہندى ئەم لايەنانەى خوارەوہ لە رووداوەكە ئاگادار بكاتەوہ .

- ئەو دەولتەى فرۆكەكەى تيا تۆماركراوہ State of Registry.
- وولاتى بەگەرچەرى فرۆكەكە Aircraft operate state (operator).
- وولاتى ديزاينەرى فرۆكەكە Aircraft designer state .
- وولاتى دروست كرنى فرۆكەكە Aircraft Manufacture state.
- رېكخراوى فرېنى نئودەولتەى شارستانى

International Civil Aviation Organization (ICAO)

ب/ به پرسپاریتی ئەو وولتەتی فرۆکەکە تیا تۆمار کراوە :

Responsibility of the state of Registry

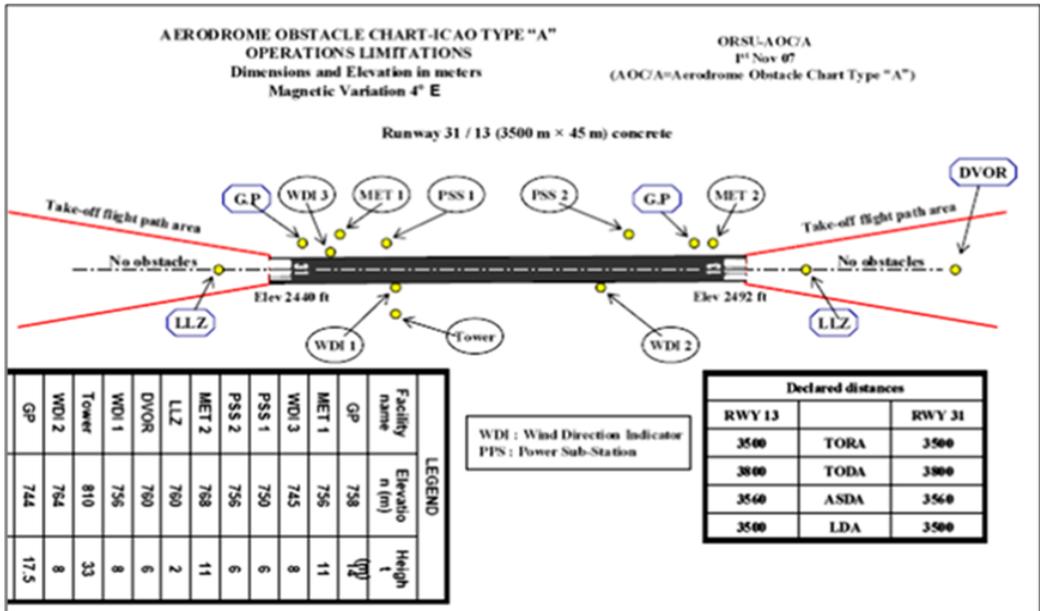
هەر کاتیگ زانیاری په یوه ست به پرووداوه که به وولاتی تۆمارکەری فرۆکەکە گەشت پێویستە ئەو لایەنەنی لای خوارەوه ناگاداربکاتەوه :

- وولاتی به گەرخەری فرۆکەکە (operator) Air craft operation state
- وولاتی دیزاینەری فرۆکەکە Air craft designer state
- وولاتی دروستکەری فرۆکەکە Air craft Manufacture state
- ریکخراوی فرینی نیودەولەتی شارستانی International Civil Aviation Organization (ICAO)

ج/ به پرسپاریتی و وولتانی به گەرخەر و دیزاینەر و دروست کردنی فرۆکە :

Reasonability of the state of Operator, the state of Designer , the state of Manufacture .

لەسەر ئەو وولتانی که ناوبرا کاتیگ که پرووداوه دهقه و مپیت تهواوی ئەو زانیارانەنی په یوه ستن به فرۆکەکە و دەستەنی فرۆکەوانەوه بدات به لایەنی تۆمارکەری فرۆکەکە.

نم‌خشی به‌ر بسته‌گانی دوری فرگی فروکه‌خانی سلیمانی

پاشکوی ژماره چوارده Annex 14

International Standards
and Recommended Practices

Annex 14
to the Convention on
International Civil Aviation

Aerodromes

Volume I
Aerodrome Design and Operations

This edition incorporates all amendments adopted by the Council prior to 28 February 2004 and supersedes, on 25 November 2004, all previous editions of Annex 14, Volume I.

For information regarding the applicability of Standards and Recommended Practices, see Chapter 1, 1.2 and Foreword.

Fourth Edition
July 2004

پاشکوی ۱۴ - فرۆکه‌خانه‌کان

۱. فرۆكە خانەكان Aerodromes

ئەگەر فرېن لە ئاسماندا نەتوانرېت ئەنجام بدرېت بى بوونى فرۆكە و ستافى فرۆكەوان تەننەت ئەگەر فرۆكەكە بى فرۆكەوانىش بېت پېويستە لەسەر زەوى فرۆكەوانىك كۆنترۆل و ئاراستەى بكات ، ئەگەر ياساىى فرۆكەوانى و ھەموو دۆكۆمىنتە پەيوەندىدارەكان زياتر جى بەجى كوردنن لە پرۆسەكانى فرېن لە ئاسماندا دەردەكەوېت و ئەگەر چەندىن كۆمپانىياى تايبەتمەند سەرقالى دروستكردن و لىكۆلئىنەھوى بەردەوابن بۇ پېشخستنى ئامېر و ئامرازەكانى فرۆكەوانى و بوارى ئاسايش و سەلامەتى بەلامەتى بەلام ئەگەر شوپىنىك نەبېت لەسەر زەوى ئەو ئامېر و ئامرازەنى تيا دانەمەزىنېت و پروبەرىكى گونجاويان بۇ تەرخان نەكرېت بۇ مناوەرە و ھەستان و جموجۆلى فرۆكەكان بۇ پەپرەوكردنى رېسا و رېنمايەكان بوونى ئەو ئامېر و ئامرازە بى ھودە دەبن .

رېكخراوى (ICAO) لە قۇناغى دامەزراندن و ئىشكردنىدا چۆن سەرقالى دانانى مىكانىزم و رېساى تايبەت بوو بۇ بواردەجىاجىاكانى فرۆكەوانى پېويستى كرد پاشكۆپەكى تايبەت بە دىزايىن و دروستكردنى فرۆكەخانەكان رېكبخات بۇ ئەو مەبەستە رۆژى ۲۹ May سالى ۱۹۵۱ و بەپىى مادەى ۲۷ لە رېكەوتنى شىكاغۆ بۇ فرۆكەوانى شارستانى ئەنجومەنى رېكخراوگە بېرىارى لەسەر پاشكۆى ژمارە ۱۴ دا كە تيايدا پېوەرە نېودەولەتئىيە ستاندرەكان و راسپاردەى تايبەتەكانى پەيوەست بە دىزايىنى فرۆكەخانەكان و بەگەرخستنىان دەركرد .

۲. سىستەمەگشتىەكان كە پاشكۆى ژمارە ۱۴ ى لەسەر بەندە Comment Reference

System ئەو سىستەمانەى كە پاشكۆى ژمارە ۱۴ پەپرەوى دەكات بۇ دەستكەوتنى زانىارىە بئەرەتئىيەكانى سەر زەوى ئەمانەى لای خوارەوون :

أ- سىستى دىارى كردنى پېگەى ئاسۆىى فرۆكەخانە: بۇ دىارى كردنى پېگەى ئاسۆىى فرۆكەخانە پاشكۆى ژمارە ۱۴ پشت دەبەستئىت بە سىستى جىودىتىكى جىھانى سالى ۱۹۸۴ ﴿WGS 84﴾ World Geodetic System كە بەھۆپەو دەتوانرېت كۆردىنەتى فرۆكەخانەكان دىارى بكرېت لەسەر ھىلى درىزى و پانى ﴿Latitude & Longitude﴾ .

ب- ديارى كىردنى بەرزى فرۆكەخانەكان بۇ ديارى كىردنى ئاستى بەرزى فرۆكەخانەكان پشت بە ئاستى رووى دەريا دەبەستىت MSL (Mean see Level) وەك بىنەمايەك بۇ ديارى كىردنى بەرزى فرۆكەخانەكان .

۳. پىدائى بىروانامە بە فرۆكەخانەكان Certification of Aerodromes

لەسەر ھەممو دەولەتانى ئەندام پىويستە بىروانامە پەسەندىكراوى فرۆكەخانەكان بەپىي پىداوويستى يەكانى پاشكوى ژمارە ۱۴ دابىن بىكات و فرۆكەخانە بەپىي خىستەيەكى زەمەنى ديارى كراو بىشكىرنىت بۇ دىئابوون لەدروست و بوونى پىداوويستى و پىكھاتەكانى تا دىئاي ھەبىت بۇ سەلامەتى فرۆكەخانە و فرۆكەوانى .

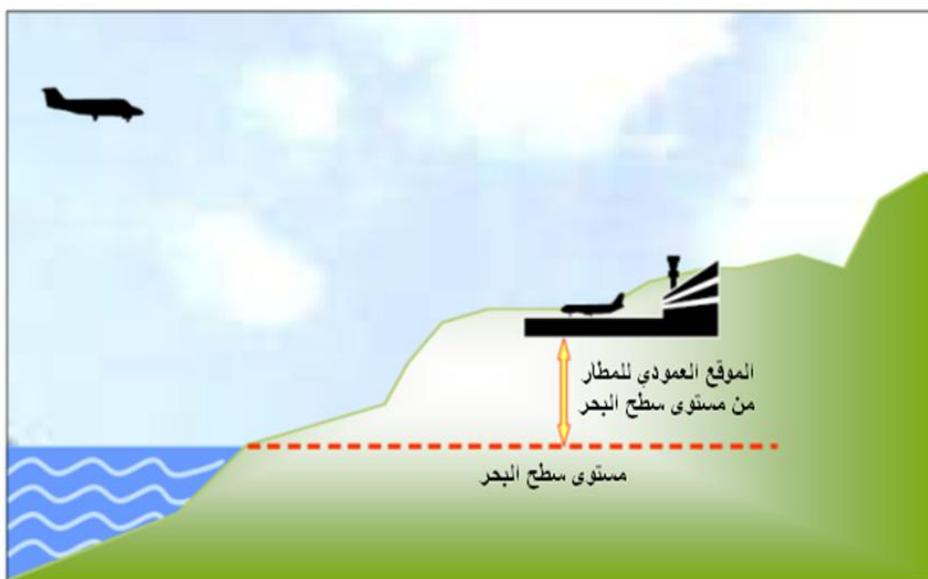
۴. دىزايىنى فرۆكەخانەكان Airport Design

چۇن بۇ دىزايىنى رىگا و بىنا و دامەزراو ئەندازىيارىەكان چەندىن تىورو رىگاي تايبەت ھەيە بۇ دىزايىن ھەر بەو جۇرەش چەندىن رىگا ھەيە بۇ دىزايىنى فرۆكەخانەكان بەپىي گەورە و بىچوكى يان مەبەستى دروستكىردنى ياشوئىنى دروستكىردنى يان بۇ جۇرى فرۆكەكانى كە پىويستە لەو دىزايىنەدا بىنەما سەرەكى يەكانى ھاتوو لە پاشكوى ژمارە ۱۴ دا ھەبىت وەك مەرج و سنورى تايبەت بە فرۆكەخانەكان .

۵. ديارى كىردنى نىشانەى فرۆكەخانە Aerodrome Reference Point

لەھەر فرۆكەخانەيەكدا خالىك ديارى دەكرىت كەپىي دەوترىت reference Point وەك چۇن Bench mark دادەكوترىت ئەو خالەش ئەو خالەيە كە لىوہى سەرچەم كۆردنىيەيتى يان جىگا بەندى (تان و پۇي) خالەكانى ترى ناو فرۆكەخانەكەى لىوہى وەردەگىرىت يان وەك سەرچاوەيەكى زەمىنى بۇ دەگەرپىنەوہ بۇ دۆزىنەوہ و ديارى كىردنى كۆردنىيەيتى خالەكانى ترى پىويست واتە پىويستە لەھەر فرۆكەخانەيەكدا خالىك ديارى بىكرىت كە لىوہى خالەكانى ترى لىوہ ديارى بىكرىت دەشكىرىت يان باشترە ئەو خالە لە چەقى ﴿run way﴾ دابىت و جىگىر كرابىت و نەگۆردرىت .

٦. بهرزی فرۆكه‌خانه و فرگه Aerodrome and runway elevation

دیاری کردنی بهرزی فرۆكه‌خانه‌یهك له ناستی رووی دریا نا

وهك باس كرا له خالی ﴿٢﴾ دا كه بهرزی فرۆكه‌خانه‌كان له‌سه‌ر ئاستی دریاوه وهرده‌گیریت و پێویسته ئه‌وه‌نده به ووردی وهربگیریت كه جیاوازی له نیو مه‌تر زیاد یان كه‌م لانه‌دات ، به‌شێك هه‌یه له كارگیرێ فرۆكه‌خانه‌كان پێی ده‌وتریت به‌شی زانیاری فرۆكه‌وانی AIS تایبه‌ته به پێدانی زانیاری په‌یوه‌ند به فرۆكه‌خانه‌كان وهك بهرزی به هه‌ر لایه‌نێك كه داوا ی بكات .

فرۆكه‌خانه له‌بنه‌په‌تدا پێكدیت له فرگه‌یهك بۆ فرین و نیشته‌وه به‌شیوازیك دروست ده‌كریت كه بگونجیت بۆ فرین له‌دریزی یان پانی و هیزی ئه‌و دارشته‌یهی كه پێی دروست ده‌كریت هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر فرۆكه‌خانه‌كه له‌رووی خزمه‌تگوزاریه‌وه گه‌وره‌تر كرا ئه‌وا قوله‌ی چاودێری و بنكه‌ی ناگركوژاندنه‌وه و به‌شه‌كانی تری ئۆپه‌ره‌یشن و كه‌شناسی و ئاسایش و هتد زیاد ده‌كریت .

د پروانامی په سنگر تڼی په کیڅک له
 فرۆکه خانګان ګه له دسته لاسی فرۆکه ګوڼی
 ظهیریلوه دم چووه

هپزی دارشته Strength of Pavements

نمونه په ک له سمر هپزی (توګه یی) فرګه په ک

PCN 80 / R / B / W / T

PCN 80 = **توڼای فرګه ی ناوډنډ**

R = **جوړی دارشته ی فرګه کوڼکریت**

W = **فشاری تایمی فرۆکه که بی سنور**

T =

ریګای دیاری کردنی توګه ی فرګه ی هاوکیشه ی

جوړی فرګه و هپزی تواناګی پیوسته له بهنګی زانباریه کانی

فرین (AIP) دا که ولاته که ل ی بهرپرسه بلاوی بکاته وود

PCN = Pavement Classification Number

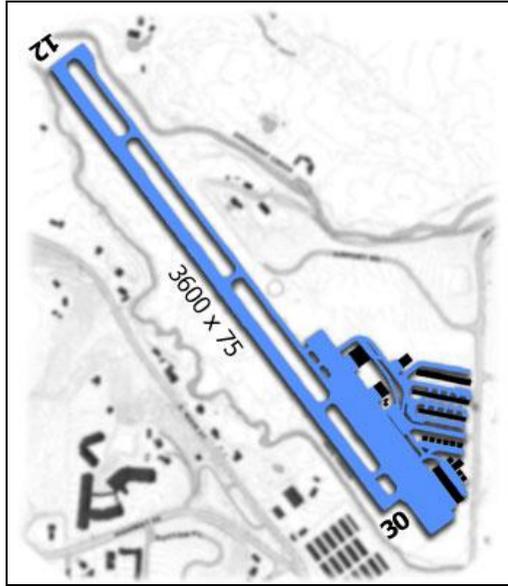
(ژماری پوټینی دارشته که)

هه موو جوړه فرۆكه يه ك پۆلينيكي تايبه تي هه يه له سه ر بنه ماي كاريگه ري فشاري رويشتن و فريني له سه ر فرگه كان پيى دهوتريت Aircraft Classification code or number (ACN) و هه ر فرگه يه كيش له سه ر بنه ماي هيژ و تواناي به رگه گرتن بو كاريگه ري كيش و رويشتن فرۆكه كان پۆلينده كريت و پيى دهوتريت Pavement Classification (PCN) (Number) .

له سه ر بنه ماي نه و زانياريانه ي سه ره وه پيويسته بو دابينكردي باشترين سه لامه تي بو فرۆكه كان هيژي دارشته يي فرگه ي فرۆكه خانه كه به جوړيك بيت كه پۆليني فرۆكه كه يه كسان بيت يان كه مټر بيت له پۆليني هيژي دارشته كه تا بتوانرئيت فرگه كه به كاربه يئرئيت به سه لامه تي بو فريني فرۆكه كان بي رچاوكردي بارودوخي كيش و هه وا و فشاري تايه ي فرۆكه كان و كيشي فرۆكه كه .

۸. شوپني بلند پيوي له فرۆكه خانه كاندا پيش فرين Per- Flight altimeter check

location له سه ر Apron واته پاركي وه ستاني فرۆكه كان و شوپني ئيش پيكردي فرۆكه كان يان نزيك له و شوپنه پيويسته خالئيك يان زياتر هه بيت كه به كاربه يئرئيت بو مه به ستي چيكردي به رزي فرۆكه كه له رووي ده رياوه له لايه ن فرۆكه واني فرۆكه كه وه پيش ده ست كردن به فرين بو دنئيا بوون له دروستي ئاميري پيواني بلندي ناو فرۆكه كه چونكه فرۆكه وان پيويسته له ئاسماندا به به رده وامي دنئياي هه بيت له (Altitude) بلندي فرۆكه كه ي له سه ر ئاستي زه وي يان ئاستي ده رياوه و ده بيت چيكي به رزي (Hieght) شوپنه كه بكات له سه ر فرۆكه خانه كه نه وه نده ش وردبكريته وه تا سنوري ۱۰ پي كه م يان زياد نزيك بكريته وه

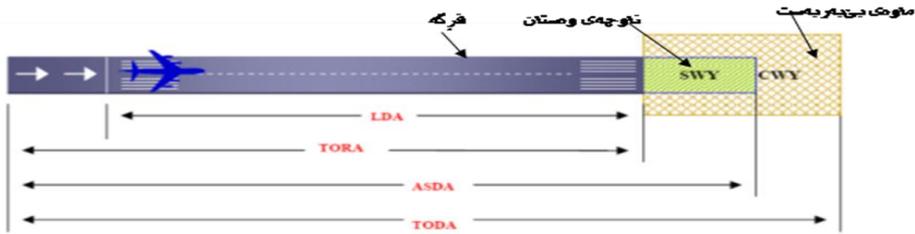

۹. دوریه ریگه پیدراوهکان Declared Distances

بۇ مەبەستى دۇنيا بونى فرۆكەوان لە بونى مەوداى گونجاو و شياو بۇ وەستان و رۆيشتن و فرىنى فرۆكەكەى لەسەر فرگە و پىويستە زانىارىهكانى تايبەت بەو مەودايانە لە دۆكۆمىنتەكاندا بەوردى ديارى و جىگىر كرابىت تابتوانرىت فرۆكەوان لە كاتى پىويستىدا بۇيان بگەرپتەو و ئەو ماوانەش ئەمانەى لاي خوارەوون :

- أ- ماوهى بەردەست بۇ جولەى فرۆكە بەمەبەستى فرىن Take off Run Available
- ب- ماوهى پەيوەست بۇ فرىن TODA Take off Distance Available يەكسانە بەدرىژى فرگەكە لەگەل ئەو ماوهى كە خائىه لە بەر بەست لەسەر درىژاىى فرگە .
- ت- ماوهى بەردەست بۇ وەستانى فرۆكە ASDA Accelerate- stop Distance Available يەكسانە بە درىژى فرگە بۇ ماوهى ديارى كراو بۇ وەستان لە كۆتايى فرگە .

ب- ماوهى بەردەست بۇ نىشتەنەوہ Landing Distance Available LDA يەكسانە بەو دريژى فرگە كە گونجاوہ بۇ جوئەى فرۆكەكە لەسەر زەوى .
 دەكرىت ئەو چوار ماوہيەيەى ئاماژەى بۆكراوہ لە خالەكانى ﴿ ٤ ، ٣ ، ٢ ، ١ ﴾ يەكسان
 بىت بە دريژى فرگەكە TORA = TODA = ASDA = LDA

١٠. فریاكەوتن و كوژاندنەوہ Rescue & Fire Fighting

ئامپىرى كوژاندنەوہى ئاگر و ئاستەكانى پئويست دابىن بكرىت

لەبەر گرنگى بوارى كوژاندنەوہ و فریاكەوتن لە فرۆكەوانيدا رېكخراوى (ICAO) پۆلئىنىكى تايبەت بە ئاستەكانى بوارى كوژاندنەوہ و فریاكەوتنى داناوہ پشت بەستن بە پئويستى ھەر فرۆكەخانەيەك بەپىى پۆلئىنەكەى و پئويستە سەرچەم زانىارىيەكانى پەيوەست بەو توانا و ئامپىر و ئامرازانەى كە پەيوەندى بە پۆلئىنى فریاكەوتنەوہ ھەيە لە دۆكۆمىنتى فرۆكەخانەكەدا ACM جىگىر كرابىت و لە بلاوكراوہى AIP دا بلاوكرابىتەوہ .

فرۆكه خانەى ناىرووبى پيش گرگرتن

گرگرتنى فرۆكه خانەى ناىرووبى سالى ۲۰۱۳

كارمەنمانى ناگر كوژاندنەمۆدى فرۆكه خانەكە مەشق نەكەن لەسەر
چۆنپەتتى كوئىرۆل كرننى سوتان لە يەكئىك لە فرۆكهكان

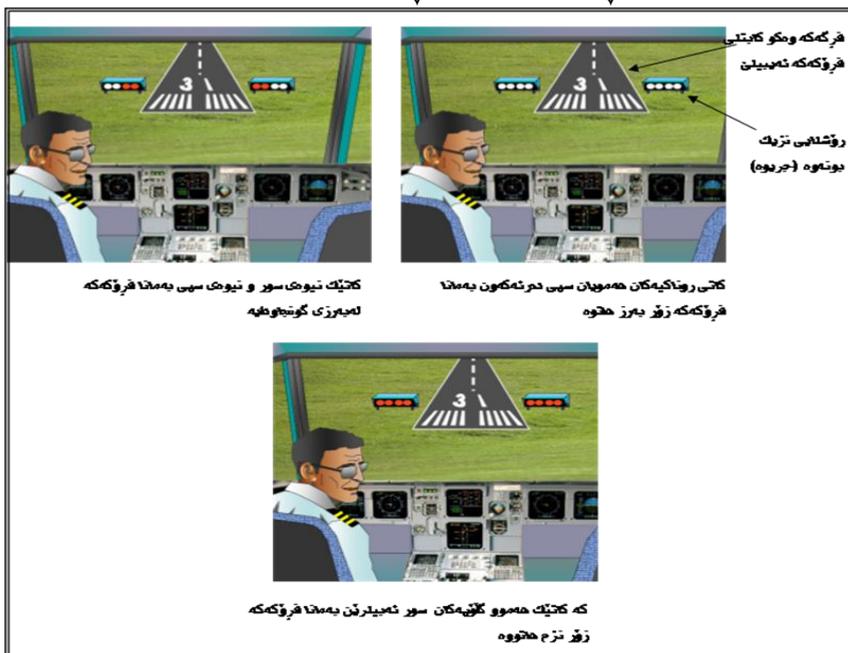
۱۱. سیستمه‌کانی نزیك بوونه‌وهی بینراو Visual approach slop Indicator system

کاتیك كه فرۆكه‌یهك نزیك ده‌كه‌وئیت‌ه‌وه له فرۆكه‌خانه‌یهك بۆ نیشته‌وه ئه‌و قووناغی نزیك بوونه‌وه‌یه پئ‌ده‌وت‌رئیت Approach جا بۆ ئه‌وه‌ی فرۆكه‌وان به‌باشی دیارده‌کانی سه‌ر زه‌وی فرۆكه‌خانه به‌چا‌و ببینی‌ت چ‌ه‌ند ئامی‌رئیک له‌مه‌و لای فر‌گه‌وه داد‌ه‌نرئیت یان چ‌ه‌ند نیشانه‌یهك داد‌ه‌نرئیت بۆ یارمه‌تی دانی ببینی‌نی فر‌گه‌که که ئه‌مانه‌ی خواره‌وه‌ن :

- ژماره‌ی فر‌گه - هه‌ر سه‌رئیکی فر‌گه ژماره‌یه‌کی هه‌یه بۆ سلئیمانی ژماره‌ی ۱۳ و ۳۱ که به‌فونتی گه‌وره دهنوسرئیت به‌شئو‌ا‌زئیک له ئاسمانه‌وه ببینی‌ت .

جووری سیستمی بینین VASI , PAPI كه گلوپن و به‌شه‌ویش دیارن VASI- Visual Aid System Indicator
PAPI- Precision Aid path Indicator

- ده‌کرئیت ئه‌و سیستمانه له هه‌ر لایه‌ک له‌م لای فر‌گه‌که‌وه دابنرئ $\left\langle \text{چ‌ه‌پ یان راست} \right\rangle$ له نزمترین به‌رزئ که فرۆکه‌وان بتوانئیت پ‌ووناکیه‌که‌یان لئ‌وه‌ببینی‌ت .

سیستمی بینینی ج‌ری‌وه PAPI . (باشکوی ۱۴)

۱۲. چاکسازی فرۆکه‌خانه Aerodrome Maintenance

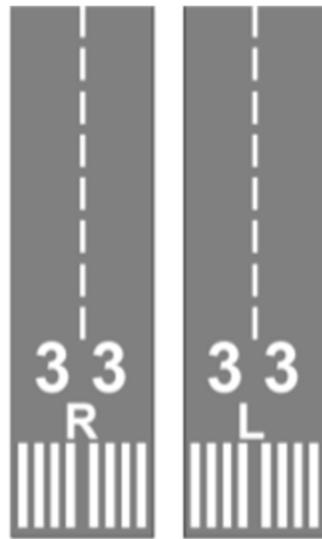

پروژهی لابردنی پاشماودی تایهی فرۆکه‌کان له‌سه‌ر فرۆکه

پروژهی چاکسازی نیشانه‌کانی فرۆکه و راردوکانی تر

تاوانسی فریگه تهریهکن / (L) یو چپ (R)
 یو رست بهکتر ته میلرتن یو جیاکرتنموی
 له تیوان دوو فریگه تهریب که همان تیوان
 همه

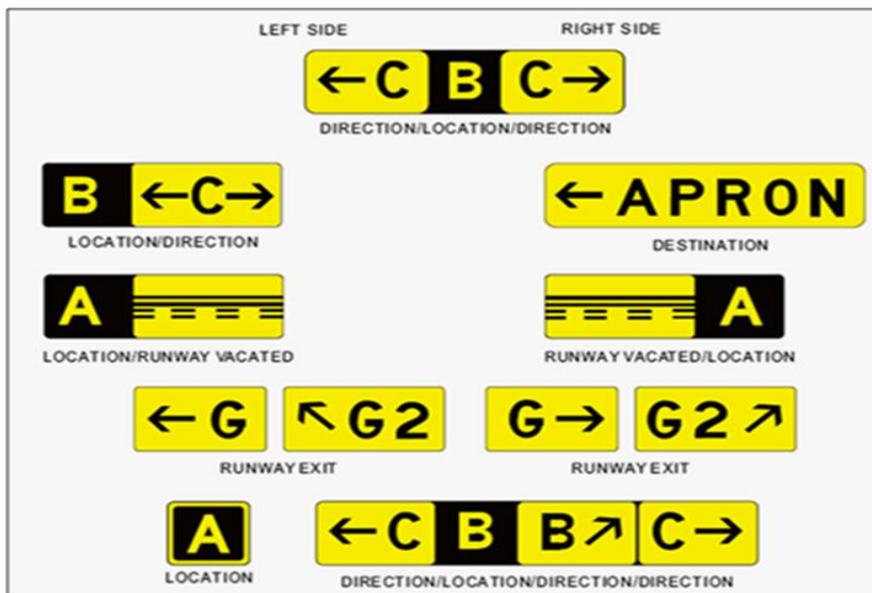
تاوانسی فریگهکن / هر فریگهک بهی نژوستهکی ناوی ته میلرتن و سفرهکی لا تعیرت وک له وینانه

دیزی کروه

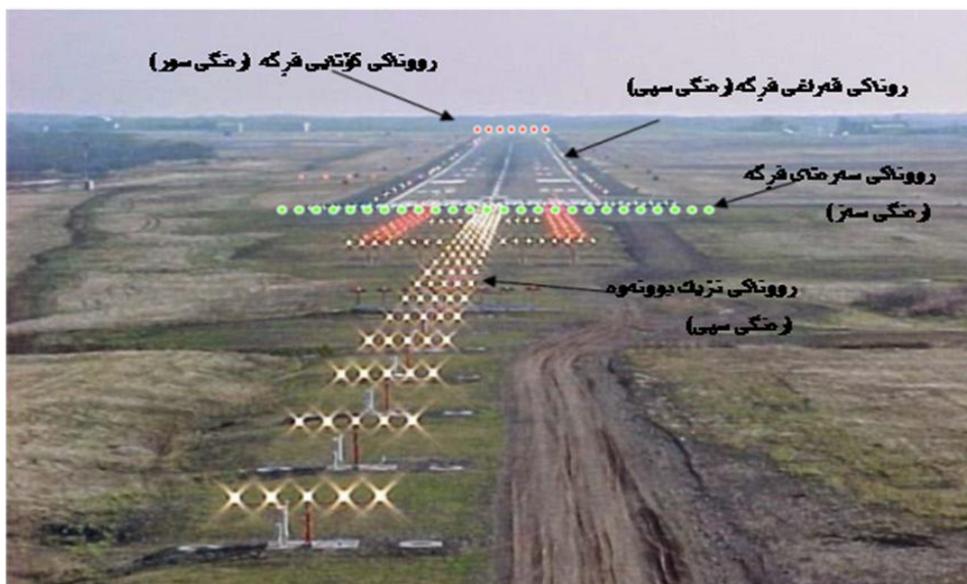

ناوی تم فریگه (۱۰) ه بهمانی
 نژوستهکی ۱۰۰ پلمه و سفرهکی
 لایروه (پاشکوی ۱۰)

ناوی تم فریگه (۲۷) ه بهمانی
 نژوستهکی ۲۷۰ پلمه و سفرهکی
 لایروه (پاشکوی ۱۰)

نامو هیما یاندهی که به کار تمهینترین بو نار هسته کردنی نامو
 رفردونهی که فرۆکه کان نهیگرده بهر (باشکوی ۱۴)

سیستمی رووناک کردنهودی فرگه و تزیک بونهمود (باشکوی ۱۴)

روشنایی قهراغی فرگه بهر منگی
سپی (باشکوی ۱۴)

روشنایی قهراغ رزموی رویشتنی
فروکهکان رمنگهکانیان شینه (باشکوی ۱۴)

پاشکوی ژماره پازده

خزمه تگوزاریه کانی زانیاری فرۆکه وانیه کان Aeronautical information Services

۱. پیشه کی : له ۱۵ May سالی ۱۹۵۳ و به پئی بهندی ۳۷ له ریکه وتننامه ی شیکاگو بو فرۆکه وانى شارستانی ئەنجومه نی ریکخراوی فرینی شارستانی برپاری له سه ر پاشکوی ژماره ﴿ ۱۵ ﴾ ی دا که په یوه سته به پیوه ره نیوده و له تیه ستاندره کان و راسپارده کانی تایبته به خزمه تگوزاری زانیاریه کانی فرۆکه وانى .

زانیاریه کانی فرۆکه وانى بریتی یه له ژماره یه ک زانیاری و داتا سه بارته به پیکهاته کانی فرۆکه خانه و ئەو زانیاریانه ی که په یوه ستن به دابینگردنی سه لامه تی و ریکخستن و به هیزی پرۆسه ی که شتیه وانى ئاسمانی به شیوازیکی رپک و پیک که پیویستی پرۆسه کانی په یوه ند به جموجۆلی ئاسمانیه وه هه بیته .

8 - NOTAM REQUEST FORM

A - CONTACT DETAILS			
Contact Person			
Title			
Contact Telephone / email			Number of Pages (including this page)
Contact Fax			
نۆمه ی ۱ ، بلاوکرومی فرۆکه وانیه کانی ژماره (۹) که له یه تی زانیاریه کانی فرۆکه خانه ی سلیمانیه ده دم جووه			
NOTAM TYPE	New ☐	Cancel ☐	Replace ☐
Previous NOTAM Number for Cancel or Replace			
A	Location		
B	Valid From Time	UTC/LOCAL	FORMAT:YYMMDDhhmm
C	Valid To Time	UTC/LOCAL	
D	Daily Schedule		
E	NOTAM Text		
	ORSU		
	1402280715 //		
	QFALC		
	SULAIMANIYAH INT. AIRPORT CLOSED DUE TO VISIBILITY BELOW OPERATING MINIMUM		
	WEATHER IMPROVEMENT NOT DETERMINED		

هه یه ی فرۆکه خانه ی
تیودموته ی سلیمه ی

رۆک و کتی کرفوونی
بلاوکرومکه

ناوم و کتی بلاوکرومکه ، فرۆکه خانه ی
تیودموته ی سلیمه ی تاخروه به مووی
که می مه وای دیلین

۲. ئەرك و بەرپرسىيارىيەت يەكان Responsibilities and functions

أ- بەرپرسىيارىيەت دەولەت State Responsibilities ھەموو وولاتىكى ئەندام لە رېكخراوى (ICAO) پېويستە ھەستىت بە پېشكەشكردنى خزمەتگوزارى پەيوەست بە زانىارىيەكانى فرۆكەوانى لەسەر ئەركى خۆى يان بەرپكەوتن لەگەل وولاتىك يان وولاتانى دى كە ئەندامن لە رېكخراو ھەكەدا و دەتوانىت لايەنىكى تىرى دەرەوھى حكومەت ﴿مىرى﴾ دەستنىشان بكات ﴿تخويل﴾ بەرپرسىيارىتى ئەو ئەركە لە ئەستوبىگىت بە مەرجىك ئەو لايەنە پەپرەوى پېوەرە نېودەولەتىيە ستاندرەكان و راسپاردەكانى رېكخراوى (ICAO) بكات كە لە پاشكۆى ژمارە ﴿۱۵﴾ داھاتوھ .

ب- بەرپرسىيارىتى بەشى خزمەتگوزارى زانىارى فرۆكەوانى

Responsibilities of Aeronautical information Services

پېويستە لەسەر ئەو بەشە تايبەتە كە سەرپەرشتى پيدانى خزمەتگوزارىيەكانى زانىارى فرۆكەوانى دەكات دىنبايىت لە بوونى داتا و زانىارىيەكانى فرۆكەوانى پەيوەست بە سەلامەتى و رىك و پىكى و توكمەيى پرۆسەكانى كەشتىيەوانى ئاسمانى بەپىي پېويستەكانى بەگەرختى تايبەت بە پرۆسەى رېكخستى جموجۆلى ئاسمانىيەو ھە بە تايبەت :

أ- پەيوەست بە پرۆسەكانى بەگەرختى و دەستەى گەشتەكان و تافىگەكانى راھىنانى فرۆكەوانى .

ب- پەيوەست بە يەكە بەرپرسەكان لە پېشكەشكردنى خزمەتگوزارى جموجۆلى ئاسمانى .

۳. بلاوگراوهی زانیاری فرۆکه‌وانی Aeronautical information Publication (AIP)

به‌لگه‌نامه‌ی فریینی عێراق به‌هه‌سوو زانیاریه‌کانی ناسمانی عێراق
و سه‌رجه‌م فرۆکه‌خانه‌کانی عێراق

ده‌سته‌ی فرۆکه‌وانی هه‌ر وولاتیکی ئەندام له رێکخراوی (ICAO) پێویسته سه‌رجه‌م زانیاری و داتا و پێکهاته‌کانی فرۆکه‌خانه‌کانی وولاته‌که‌ی و ئەو نامیر و ئامرازانه‌ی که به‌کارده‌هێنرین بۆ نیشته‌وه و دابینکردنی سه‌لامه‌تی فرۆکه‌وانی له‌گه‌ڵ له‌ره‌له‌ری په‌یوه‌ندیه‌کان و توانا‌کانی ئاگرکوژاندنه‌وه و فریاکه‌وتن و که‌شناسی و کاژیره‌کانی کارکردن و هه‌رزانیاریه‌گی تر په‌یوه‌ست

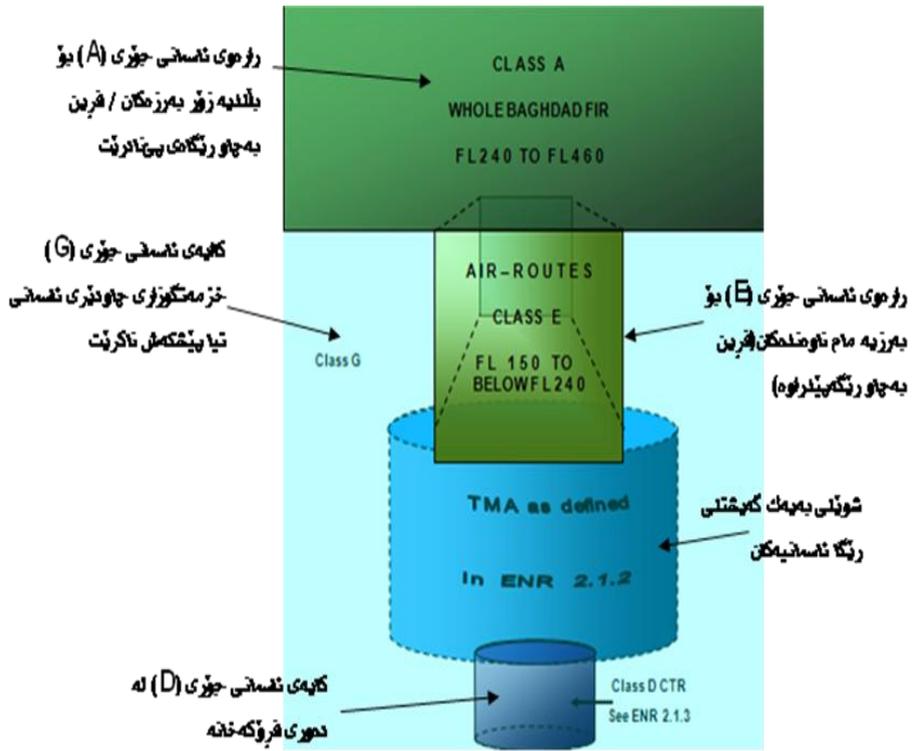
به شوین و پیگه و کوردنیهیت و زانیاریهکانی دی لهناو خشتهیهك که ریڅخراوی ICAO کلیشهکهای داناوه ریڅبخت بهوهرزی و له روودانی ههر گۆرانکاریهك که روویدات له فرۆکهخانهکهدا زووبهزوو تازه (Update) بکریتهوه ئه و خشتهیهی که زانیاریهکانی تیا بلاودهکریتهوه و دهبیټ به سهرحاوی زانیاری بو ههر لایهنیکی فرۆکهوانی پیی دهوتریت رابهری زانیاریهکانی فرۆکهوانی بهکورتکراوهیی پیی دهوتریت (AIP) که تیایدا ئه م داتا و زانیاریانهی خواروهی تیادا بلاودهکریتهوه :

بهشی پهکه م: زانیاریهگشتیهکان General ئه م زانیاریه گشتیانه لهخو دهگریټ :

- پیویستی و رینمایه لۆکالیهکان ﴿نیشتمانیهکان﴾ National Regulations and Requirements
- سیستمی بهکارهاتوو بو دیاری کردنی پیگهی ئاسویی Horizontal Reference System
- سیستمی بهکارهاتوو بو دیاری کردنی پیگهی ستونی Vertical Reference System
- لیستی نامراز و نامیرهکانی فرۆکهوانی List of Radio Navigation AIDS
- کاتی رۆژ ههلاتن و رۆژ ئاوا بوون Sunset and Sunrise
- نهخشهکانی فرۆکهوانی Aeronautical Charts
- خزمهتگوزاریهکانی جموجۆلی ئاسمانی Air traffic Services
- خزمهتگوزاری پهپوهندیهکان ﴿گه یاندن﴾ Communication Services
- خزمهتگوزاری کهشناسی Metro logical Services
- سوڤاغ کردن و فریاکهوتن Search and Rescue
- باجهکانی فرۆکهخانه و خزمهتگوزاری کهشتیهوانی ئاسمانی Charges for Aerodrome and Air Navigation Services

بهشی دووم : بهکارهینانی رارهوه ناسمانیهکان En-Route لهه بهشه دا ئهم داتا و زانیاریه ووردانه به بهکارهینانی رارهوه ناسمانیهکان لهخو دهگریت :

۱. بنهما گشتیهکانی فرۆکهوانی General Flight Rule
۲. بنهماکانی فرین بهچاو ﴿بینین﴾ Visual Flight Rules (VFR)
۳. بنهماکانی فرین به ئامیڕ Instrument Flight Rules (IFR)
۴. پۆلینکردنی ناسمانی فرۆکهخانه ATS Airspace Classification and Description
۵. ریکارهکانی فرین و نزیک بونهوه و بهجئ هیشتن Holding, Approach and Departure Procedures
۶. ریکاره بهرجهستهکراوهکانی جموجوئی ناسمانی و خزمهتگوزاری ههوال گری ATS Surveillance Services and Procedures
۷. ریکاری دیاری کردنی بلندی فرۆکهکان Altimeter Setting Procedures
۸. بهرپوهبردنی جموجوئی ناسمانی و ناسمانی فرۆکهخانه Air traffic flow Management and Airspace Management
۹. پلانی گهستی فرۆکهکه Flight planning
۱۰. بهرگرتن به فرۆکه شارستانییهکان Interception of civil Aircraft
۱۱. دهست دریژی نایاسایی Un Lawful interference
۱۲. روودانی فرۆکهوانی Air traffic incident
۱۳. خزمهتگوزاری جموجوئی ناسمانی Air traffic services
۱۴. خزمهتگوزاری جموجوئی ناسمانی لهسه رارهوهکان ATS Routes
۱۵. ئامیرهکانی فرۆکهوانی Radio Navigation Aids
۱۶. ئاگاداریهکانی تایبتهت به پرۆسهکانی گهشتیهوانی ناسمانی ﴿شوینه فهدهغهکرا و سنوردار و مهترسی دارهکان﴾ Navigation Warnings (prohibited . restricted and danger areas)
۱۷. نهخشهی رارهوه ناسمانیهکان En –Route charts

پۆلینی کلیهی ناسمانی عیراق (به لگه نامای فرینی عیراقی / بهشی دووم

بهشی سیه م: فرۆکه خانه کان Aerodromes :

ئهم بهشهی رابهری زانیاریه کان تهواوی زانیاریه کانی په یوه ست به به کاره یانی فرۆکه خانه تیا نیشان دهریت :

1. خزمه تگوزاریه کانی گهران و کوژاندنه وه و پلانی لابرندی به فر Rescue and Firefighting Services and snow plan
2. په سه ندرندی فرۆکه خانه status of certification of aerodrome
3. نیشانهی فرۆکه خانه و ناوی فرۆکه خانه Aerodrome Location indicator and name

۴. داتای جوگرافی و کارگیری فرۆکه‌خانه
Aerodrome geographical and administration
۵. کاته‌کانی به‌گه‌رخستنی فرۆکه‌خانه
Operational hours
۶. خزمه‌تگوزاریه‌کان و رای‌ی کردن
Handling services and Facilities
۷. ئاسانکاری بو رای‌ی کردنی ریوان
passenger Facilities
۸. وهرزی سالانه‌ی کارکردنی فرۆکه‌خانه‌کان
seasonal availability
۹. داتای تایبته به ئاپرون و شوینی وهستانی فرۆکه‌کان و taxiways و شوینی پشکنین
Aprons .taxiways and check locations / positions data
۱۰. ری نیشانده‌ری جموجوئی زمینی فرۆکه‌خانه و سیستمی کۆنترۆل و نیشانه‌کان
surface , movement guidance and control System and marking
۱۱. به‌ر به‌سته‌کانی فرۆکه‌خانه
Aerodrome obstacle
۱۲. زانیاریه‌کانی که‌شناسی بو فرۆکه‌خانه
metrological information provided
۱۳. ره‌وشه‌کانی فرۆکه
Runway physical characteristics
۱۴. ئه‌و ماوانه‌ی که ریگه‌پیدراون
declared distances
۱۵. نامیره‌کانی رووناک کردنه‌وه‌ی فرۆکه و ناوچه‌ی نزیك بوونه‌وه
approach and runway lighting
۱۶. ناوچه‌ی نیشتنه‌وه‌ی فرۆکه‌ی هه‌لی کۆپته‌ر
helicopter landing area
۱۷. خزمه‌تگوزاری جموجوئی ئاسمانی له ئاسمانی فرۆکه‌خانه‌دا
air traffic services airspace
۱۸. نامرازه‌کانی که‌شتیوانی و نیشتنه‌وه‌ی
Radio Navigation and landing aids
۱۹. ریکاره نیشتمانی و لوکالیه‌کانی تایبته به فرۆکه‌خانه
Local aerodrome regulatios
۲۰. ریکاره تایبته‌کانی به‌فهده‌غه‌کردنی ژاوه‌ژاو
Noise abatement procedures
۲۱. نه‌خشه‌کانی تایبته به فرۆکه‌خانه
charts related to an aerodrome

INTRUMENT
APPROACH
CHART:CAO

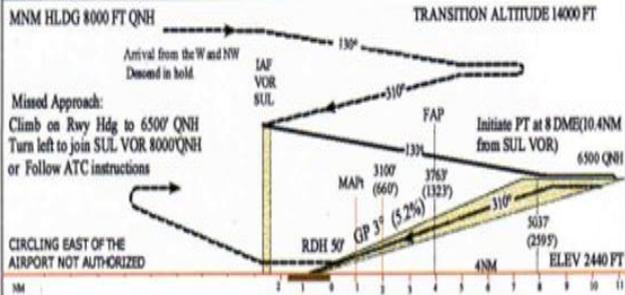
AD ELEV 2402 FT
HEIGHTS RELATED TO
THR RWY 31 ELEV 2440 FT

BAGHDAD NORTH SECTOR - 1183
SULAYMANIYAH TOWER - 1183

SULAYMANIYAH
ILS/DME RWY 31

نه‌خشه‌ی نزیك بو‌نهود و نیشتنه‌ود
له فرۆكه‌خانه‌ی سلیمانی - فرگه‌ی
31 (ای خواروو / به‌نگه‌ی فرینی
عیرافی - به‌شی سه‌ه‌م)

ونته‌یه‌کی بینینی نزیك

OCA Design Class	Distance FAP to MAP: 3 NM								
	Speed	CTS	90	100	110	120	130	140	150
	Time	min:sec	2:00	1:48	1:38	1:30	1:25	1:17	1:12

بو‌نهود له‌لاود

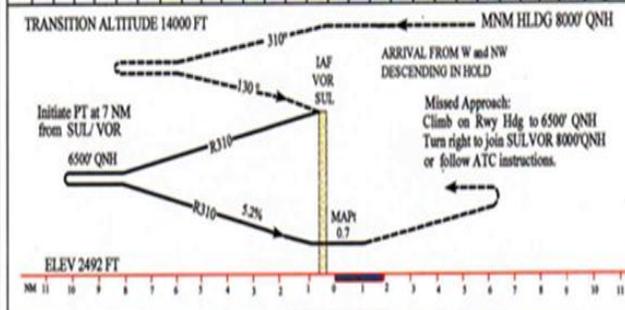
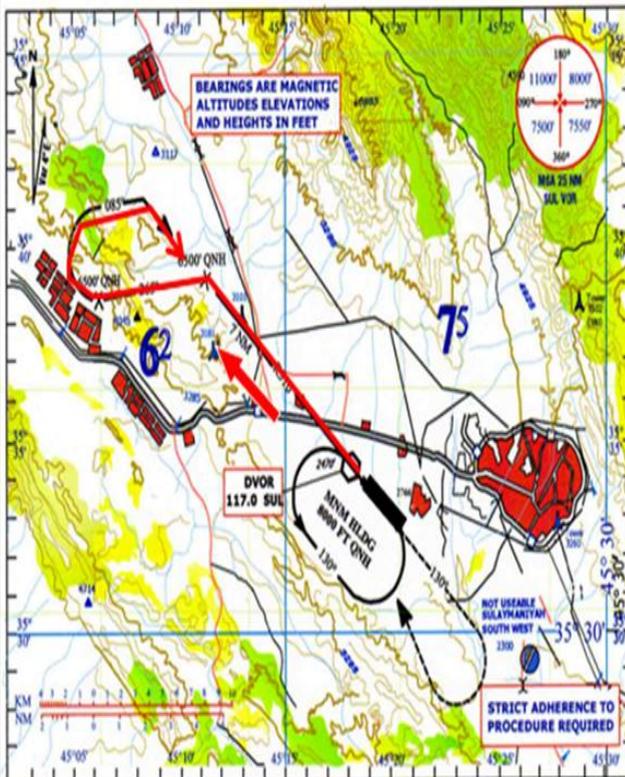
1 Nov. 07

INSTRUMENT
APPROACH
CHART-ICAO

A/D ELEV 2492 FT
HEIGHTS RELATED TO
THR RWY 13 ELEV 2492 FT

BAGHDAD NORTH SECTOR: 123.3
SULAYMANIYAH TOWER: 118.3

SULAYMANIYAH
VOR RWY 13

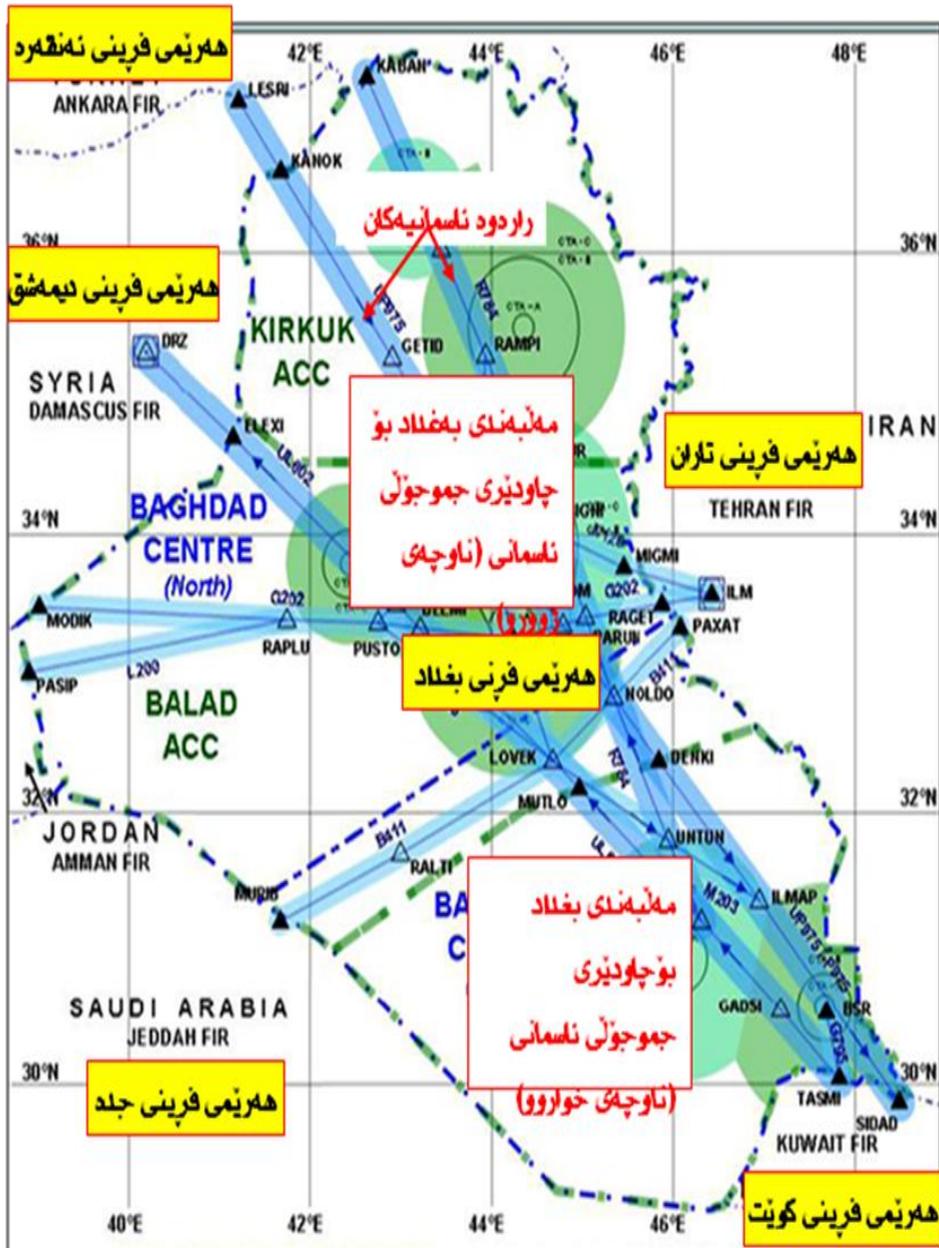

OCASI	A	B	C	D
Straight in Approach		2792 (300)		
Circling Approach	2902 (400)		2990 (500)	

CIRCLING EAST OF THE AIRPORT NOT AUTHORIZED

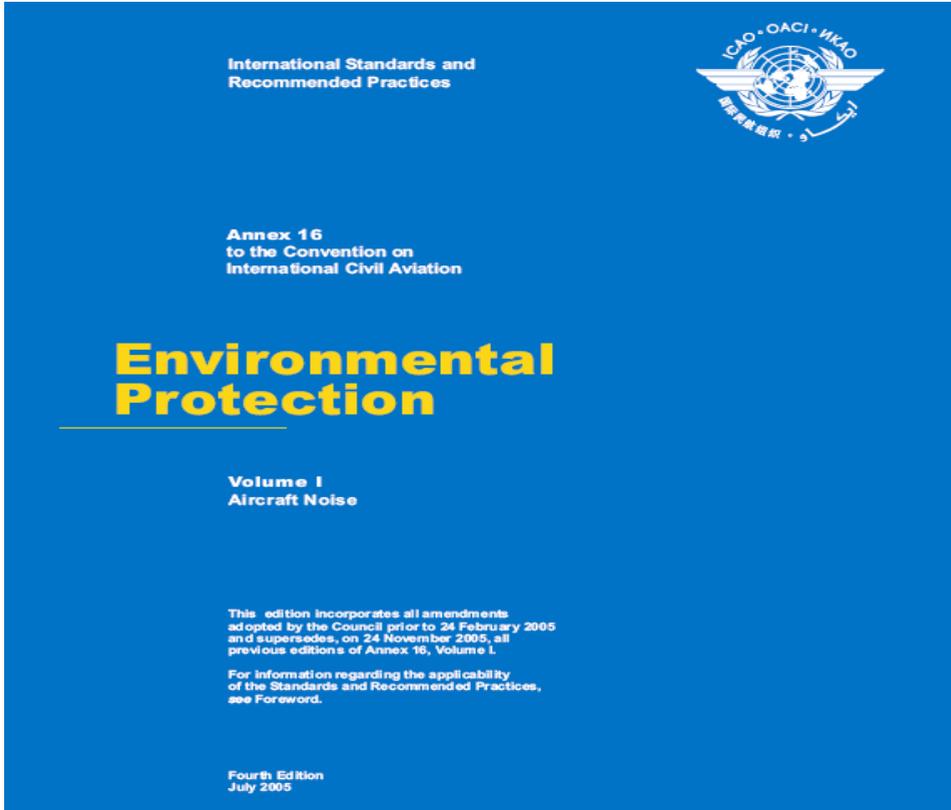
نەخشەى نزيك بوونەو و نيشتنەو و
له فرۆكه خانەى سلیمانى
فرگەى 13 (لاى ژوورو) / بەلگەى
فرپنى عيراقى بەشى سى هم

1 Nov. 07

نەخشەی رەزەدۆد ناسمانیەکان لە ناسمانی عێراق (بەلگەیی فرینی عێراق - بەشی دوووم

پاشکوی ژماره شازده

۱. پاراستنی ژینگه Environmental Protection

له دووی مانگی April سالی ۱۹۷۱ و به پیی بهندی ۳۷ ی ریکه و تننامه ی شیکاگو نهنجومه نی ریکخراوی فرینی شارستانی نیوده و له تی برپاری له سهر پاشکوی ژماره ۱۶ دا که تیایدا پیوهره نیوده و له تی به ستانده رده کان و چند راسپارده یه کی تایبته سهاره ت به ژاوه ژاوی فرۆکه کان روون ده کاته وه که له نهنجامی به گه رختنی بزوینه رده کان یان له سهر فرگه و ئاسمانی فرۆکه خانه ی نزیك به شوینه کان ژیری کومه لگا کاریگه ری ده بیته .

بوينگ ۷۴۷ بەسەر ناوچەيەکی نيشتهجی بوندا تی ئەپەریت بو
 نيشتنهوه له فرۆکهخانەى هیثرو/ لندن.

که فرۆکهیهك بەسەر ناوچەيەکی
 نيشتهجی نا تی ئەپەریت دەبیته هوی
 بێزار بونیان

جۆرى فرۆكەكان :

فرۆكەنى پەروانەداردكان رېگمى خۇيان ھەيە بۆ كەم كوردنەودى
ژاودژاۋ

- ا- ھەموو فرۆكە نەفاسەكان كە مەوداى زیاد لە ۶۱۰م درىژى لە فرېگەيان پېويستە بۆ فرېن داوايان پېشكەش كىردوو ھەم بۇ ۋەرگىرتنى مۆلەتى ژاۋدژاۋ لە رۆژى يەكى Nov سالى ۱۹۸۵ بە دواۋە و پېش رۆژى يەكەمى Jan سالى ۲۰۰۶ .
- ب- ھەموو ئەو فرۆكە نەفاسانەى كېشى فرېنجان لە ۸۶۱۸ كىلوگرام زياترە داوايان پېشكەش كىردوو ھەم بۇ ۋەرگىرتنى بېروانانەى ژاۋدژاۋ لە نىۋان ۱/۱ ۱۹۸۵ و ۱/۱ ۲۰۰۶ .

فرۆكەنەخاسەكان پىويستە رىكاكانى كەم كوردنەودى
ژاودزاو پەيردويكەن لە نىشتنەود و فريندا

٤. ئەو فرۆكەنەى نەفاسن و كيشيان لە ٨٦٨ كىلوگرام كەمترە

Propeller driven aero plane not exceeding 8618 kg

ئەو فرۆكەنەى كيشى فرينيان لە ٨٦٨ كىلوگرام كەمترە لە كاتى بەرزبونەوهيان لە پرووى فرگەوه بەپىئى فەصلى شەشەم بەشى دووم پاشكۆى ژمارە ﴿ ١٦ ﴾ مامەلەيان لەگەل دەكرىت سەبارەت بە بابەتى پاراستنى ژینگە و ژاودزاو بىجگە لەو فرۆكەنەى بەكاردەهينرين بۆ مەبەستى كشتوكالى و ئاگركوژاندنەوه .

٥. فرۆكەى هەلىكوپتەر Helicopters

سەبارەت بە فرۆكەى هەلى كوپتەر ئەو پىپوهرانە بەكاردەهينرين لە پاشكۆى ژمارە ﴿ ١٦ ﴾ لە فەصلى هەشتمەى بەشى دووم دا هاتوو بەجگە لەو فرۆكەنەى بۆ مەبەستى كشتوكالى و ئاگركوژاندنەوه بەكاردەهينرين .

فرۆكەى هەلى كوپتەر پىپوهرى خويان هەيه بۆ ژاودزاو

كهم كرننه ودى ژاودژاوى فرۆكهكان لهسهر ناوچه نيشتهجىكان بوته كيشهيهكى گرنگ له كاتيكدا
ژاودژاوى كارىگهري خرفى هميه لهسهر تهنلروستى مروژ

پاشکۆی ژماره حهفده

۱. پارێزگاری کردنی باری ئاسایشی فرۆکهوانی شارستانی له دەست درێژی نایاسایی

Safeguarding International Civil Aviation from Acts of Unlawful Interference

له رۆژی ۲۲ March ۱۹۷۴ و به پێی بهندی ۳۷ له رێکهوتننامهی شیکاغۆ دواى دیراسه کردنی تهواوی بابته و رووداو کارهساتهکانی بواری فرۆکهوانی له لایهن لیژنهى تايبه تهکانی (ICAO) و شیکردنه وهی سه رجه م پێداووستیه کان و په یه وه وگردنی رێکاره به رده ست و ته کنلۆجیای سه رده م ئه نجه مهنی (ICAO) برپاری له سه ر جی به جی کردنی هاتووهکانی پاشکۆی ژماره ﴿۱۷﴾ کرد له گه ل ده رکردنی چه ند راسپارده یه کی گرنگ و پپوهری نیوده وه تهی تايبه ته به پارێزگاری ئاسایشی فرۆکهوانی نیوده وه تهی له کاره تیکدر و ده ست درێژی یه نا یاسایه کان .

۲. بنه ماگشته کان: General Principle

هه ر ده وه له تیکى ئه نده م له رێکخراوی (ICAO) پپووسته رێکخراویکی نیشتمانی دابه زرینیت بو گرنگی دان به ئاسایشی فرۆکهوانی شارستانی له کاره تیکدر و ده ست درێژه نایاسایه کان هه روه ها دانانی رینمایی و ریکاری پپووست و ریکخستنی کورس و خولی راهینان و مه شق بو ئه نجه م گه یانندی ئامانجه کانى پاشکۆکه به رچه اوکردنی سه لامه تی و ریک و پپکی پرۆسه کانى گواسته وهی ئاسمانی ، هه روه ها پپووسته ئه و ده وه ته دلنیا بیت ئه و ریکخراوه نیشتمانیه له گه ل ئه و ریکار و رینمایانه ئه م ئامانجه نه به ده ست بهینیت :

- أ- پارێزگاری سه لامه تی هاوالتیان و رپوان و ده سته ی فرۆکهوانی و کارمه نده کانیان له هه ر کاریکی ده ست درێژیه نه و نایاسایی که سه لامه تیان ده خاته مه ترسی یه وه .
- ب- به تواناییت بو کاردانه وهی خیرا و کارابیت بو مامه له کردن له گه ل ئه و که یسانه ی مه ترسی له سه ر ئاسایشی فرۆکهوانی دروست ده کات .

۳. رېكخراوی نیشتمانی بۇ ئاسایشی فرۆکه‌وانی و دەستەلاته‌کان

National organization an appropriate authority

بهرپرسياريتی ولاتانی ئەندام له ICAO
دامەزراندن و مەشقی يەكەکانی تايبەتە
بۆ مامەتە ئەگەل حالەتی نایاسایی كە
رووبەر ووی فرۆکه‌كان نەین

وەك باسكرا لەسەر هەر دەولەتیکی ئەندام له (ICAO) پېویستە كە دەزگایەکی تايبەتی نیشتمانی
دابمەزینیت چاودیڤی و سەرپەرشتی پارێزگاری کردنی ئاسایشی فرۆکه‌وانی وولاته‌كەي بکات
لەدەست درېژنی نایاسایی و کاری تیکدەرانی مەترسیدار هەر وەها دانانی رېنمایي و رېسای تايبەت
كە بتوانیت پارێزگاری لەسەلامەتی و رېكخستنی کاری فرۆکه‌وانی شارستانی بکات .

4. بۆاردەکانی پاراستنی ئاسایش Preventive Security Measures

- هێزی تايبەت له كاتی مەشقی كردندا بۆ كونترۆل كردنی رووداوی ددست بەسەرگرتنی فرۆکه
- لەسەر ولاتەكان پېویستە نامادەسازی بۆ رووبەر وویونەوی هەر حالەتیکی كتوبر كە بێتە جیگای
مەترسی لەسەر سەلامەتی دەستەي فرۆکه و رېوان

لهسەر هەر دهولتهتیکی ئەندام له (ICAO) پێویسته پێوه و رێنمایی تایبەت دابنیت به قەدەغەکردنی چەك و تەقەمەنی یان هەر ماددەیەکی تری مەترسیدار كه بتوانریت بەكاربهێنریت له پرۆسەى دەست درێژی نایاسایی و هێرش كردنه سەر فرۆكه شارستانیەكان .

5. رووبەر و بونەوهی هێرش و دەست درێژی نایاسایی Management of Response to

Acts of Unlawful interferences

کارمەنای ناسایش له فرۆکه‌خانه‌دا سه‌یری وێنهی کەسێک نەکات بەهۆی ناسی (scanner). ناسیری
پشکنینی جەستەى مەرۆف بوته بەشێک له‌کاری ناسایش له فرۆکه‌خانه

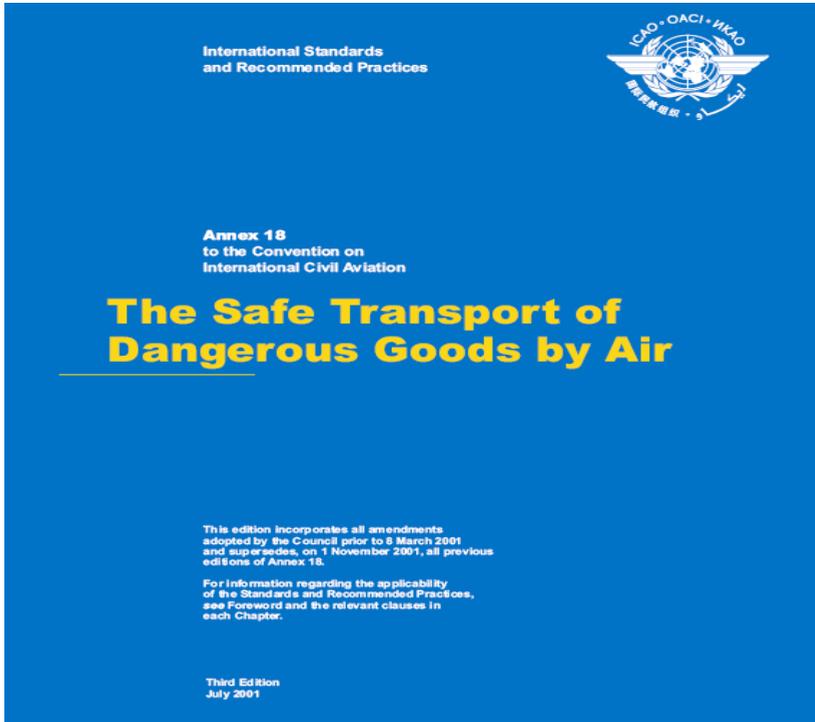
هەر دهولتهتیکی ئەندام له رێکخراوی (ICAO) پێویسته رێنمایی و رێسا و رێکاری تایبەت دابنیت كه بۆ چۆنیەتی رووبەر و بونەوه و مامەڵەکردن له‌گەڵ زانیاری تایبەت سەبارەت به رووداوی فرۆکه‌كان كه له ئەنجامی هێرشى تێكده‌رانە روودەدات به مەبەستی رزگارکردنی فرۆکه‌كه ئەگەر لهسەر زهوى بێت یان یارمەتی دانى ئەگەر فرۆکه‌خانەى بەجێهێشتبێت و له ئاسماندا بێت له‌گەڵ پێویستی پێ راگەیاندى خێرا به فرۆکه‌خانەى مەبەستی گەشتەكه و یه‌كەكانى چاودێرى ئاسمانى ناوچه‌كه په‌یوه‌ندیدار به‌و رووداوه‌وه تابتوانریت ئەوه‌ندهى دهبوانریت یارمەتی فرۆکه‌كه بدریت و زیانه‌كان كه‌م بكریته‌وه .

ریگا کانی پیشکنینی شه کی کسوتی
ریوان لسه کاتی چسونیان بیو نساو
فرۆکه خانه و پیش سهرکه وتنیان بیو
فرۆکه کان

پاشکوی ژماره هژده

۱. گواستنه‌وهی ئاسمانی کالاً مه‌ترسی داره‌کان

The safe transport of dangerous goods by air

لیژنه‌ی تایبەت بەکەشتیه‌وانی ئاسمانی رێکخراوی (ICAO) و بەمهستی بەدهنگه‌وه هاتنی وولاتانی ئەندام و پێویسته‌کانیان هه‌ستا به‌رێکخستنی ئەم پاشکۆیه که په‌یوه‌سته به گواستنه‌وهی ئاسمانی ئەو کالاً و شمه‌که مه‌ترسیدارانه‌ی که ده‌گۆیزرێته‌وه به فرۆکه هه‌روه‌ها ئەو رێکار و راسپاردانه‌ی که له دووتوی‌ی پاشکۆکه‌دا هاتوو به‌پێی رێنمایی و راسپاردە‌ی لیژنه‌ی پیک هاتوو له‌لایه‌ن رێکخراوی نه‌ته‌وه یه‌گرتوه‌کان هاتوو که ژماره‌یه‌ک پسیور و شارەزا له بواری گواستنه‌وه‌ی که‌رسته و کالاً مه‌ترسی‌داره‌کان هه‌ستان به دانان و رێکخستنیان .

۲. رئنامه هونه ریه کانی په پوهست به گواستنه وهی کالاً مه ترسی داره کان

Dangerous Goods Technical Instructions

نامو کمر دستاندی یاساغن به فرۆکه بگوئز ریتهمود

بلا وکراودیهک بپو کمر دستاندی یاساغن بو گواستنه و دیان به فرۆکه

له سهر هر دوولته تیکی نه ندام له پیکخراوی ICAO مهرجه که هستیت به وه رگرتنی کاری پیوست و ههنگاونان بو دنیابوون له وهی هه موو لایه نه په یوه ندی داره کان په پره وی رئنامه ی و ریکاره تایبته هونه ریه کان نه کهن که په یوه ندیان هه یه به گواستنه وهی ناسمانی کالاً مه ترسی داره کان هه روه ها هه موار کردنی هه ر بر گه یهک که گو رانکاری به سه ردا دیت .

۴. که رسته‌ی مہترسیداری قہدغہ کراو کہ بگوپزریتہوہ لہ زپر دؤخیکی تاپبہت دا

Dangerous good for bidden for transport by air unless exempted

ئہو کہ رستہ قہدغہ کراوانہی کہ لہ خوارہوہ دیاری کراون گواستنہ و ہیان بہ فرؤکہ قہدغہیہ و ریگہی پی نادریت مہگہر بہ پیی بہدہر کردنیان (استسنا کردن) بؤ گواستنہوہ بہ پیی ریئمایہ ہونہریہکان و بہ پیی مؤلہتی تاپبہت لہ لایہن وولاتہ کہوہ ئہویش ئہگہر ریئمایہ ہونہریہکان ریگہ بدات کہ گوپزانہ و ہیان ریگہ پیدراوہ :

- ا- ئہو کہ رستانہی کہ قہدغہن و مہترسیدارن و ریئمایہ ہونہریہکان گوپزانہ و ہیان قہدغہدہکات بہ ریگای ئاسایی .
- ب- نازہلی زیندوی نہخویش و پہتاویی ہہلگری نہخویش .

۵. ئہو کہ رستانہی کہ ریگہیان پی نادریت لہ زپر ہہر باروودؤخیکدا بہ فرؤکہ بگوپزریتہوہ

Dangerous good for bidden for transport by air under any Circumstances

ئہو کہ رستانہی کہ لہ زپر ناوی کالای مہترسیدار لہ ریئمایہ ہونہریہکان ہاتوہ کہ ناتوانریت بہ فرؤکہ بگوپزریتہوہ لہ زپر ہیچ باروودؤخیکدا ریگہی پی نادریت کہ بہ فرؤکہ بگوپزریتہوہ .

۲. بەرنامەى سەلامەتى بۇ وولاتانى ئەندام State Safety Program (SSP)

لەسەر ولتانی پئویستە تەموی ریکاردکان جی-بەجی بکەن بۇ بەهیزکردنی
سەلامەتی له فرۆکه-خانەکان

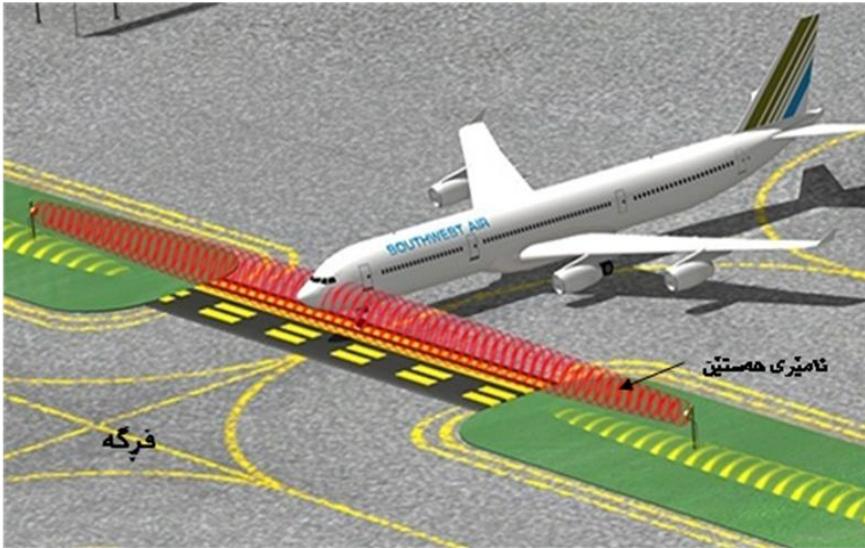
ریکخراوی (ICAO) پئویستی کرد لەسەر هەر وولاتیکی ئەندام بۇ دانانی بەرنامەیهکی تایبەت بەسەلامەتی فرۆکهوانی شارستانی که تیایدا هەموو لایەنەکانی پەیوەست بە چاودێری سەلامەتی وولاتەکهی تیا نیشان درابیت که بتوانریت بەپەپەرەوکردنیان ئاستیکی گونجای سەلامەتی فرۆکهوانی شارستانی بەرجەستە بکریت ، پئویستە بەرنامەکه ئەم خالانە لەخۆ بگریت :

- أ- سیاسەتی وولاتەکه پەیوەندی هەبیت بە سەلامەتی فرۆکهوانی و ئەو ئامانجانەکی که پئویستە بەدەست بهینرین .
- ب- رووبەرپوو بوونەوه لهگەڵ ئەو مەترسیانەکی که سەلامەتی فرۆکهوانی له وولاتدا روودەدات .
- ت- دەستەبەرکردنی سەلامەتی فرۆکهوانی شارستانی وولات .
- پ- پشتگیری و بههیزکردنی سەلامەتی فرۆکهوانی شارستانی وولات .

۳. سیستمی بهر یکردنی سهلامهتی (SMS) Safety Management System

ئەو لایه‌نەى كە به‌رپۆه‌بردنى سهلامه‌تى له‌ده‌ستدایه و ئەو خزمه‌ت‌گوزاریانه پیشكه‌ش ده‌كات پێویسته :

- أ- به‌پێى ئەو به‌ندانەى كە له‌ هاو‌پێچى ژماره (٢) ى پاشكۆى ١٩ هاتوو‌ه دا‌به‌زریت .
- ب- بگونجیت له‌گه‌ڵ قه‌باره و توانای لایه‌نه‌كه‌ كه‌ به‌رپرسه له‌ خزمه‌ت‌گوزاریه‌كه‌ هه‌روه‌ها بگونجیت له‌گه‌ڵ ئەو باروودۆخه‌ى پووبه‌پرووی ده‌بیته‌وه له‌ كاتى جی‌به‌جی كرده‌نى ئەركه‌كه‌یدا .

هه‌نانى له‌ فرۆكه‌خانه‌ قه‌ردبا‌هه‌كان سیستمى نوێ‌یان دان‌اود بۆ به‌هێزكردنى سهلامه‌تى و له‌م وێنه‌یه‌دا نایمیریكى هه‌ستكردن كه‌ سگنالی وریاكرده‌وه‌و نایمیرییت بۆ قه‌وله‌ى چاودێرى له‌ كاتى نزیك بونه‌ودى فرۆكه‌یه‌ك له‌ فرگه‌ى فرۆكه‌خانه‌

۴. كۆكردنهوى داتاي پهبوهست به سهلامهتى Safety data Collection

هيمى و دستان بو دابىن كردنى سهلامهتى
فرۆكه خانه له باركى و دستان/
فرۆكه خانهى هبىرو/ لندن

له سهر ههر دهوله تىكى ئەندام له (ICAO) پيوست كراوه كه ههستىت به دامه زراندى سىستىمىك بو به به لگه كردنى رووداوه كانى فرۆكه وانى شارستانى تابتوانرىت كۆكردنهوى زانىارپه كانى پهبوهست به و كارو كاردانه وانه تومار بكرىت كه سىستىمىك بهدى بهىنىت كه به هوىه وه بتوانىت راپورتنى تايبهت به و رووداوانه بهرزبكاته وه تابتوانرىت خىراترىن و باشترىن زانىارى دهسته به ربكات كه پهبوهستن به و كارو كاردانانه وه كه چاوه پروان دهكرىت كاربكاته سهر سهلامهتى فرۆكه وانى شارستانى كه له رىگهى راپورته ناسايه كانه وه ناتوانرىت دهسته به ربكرىن .

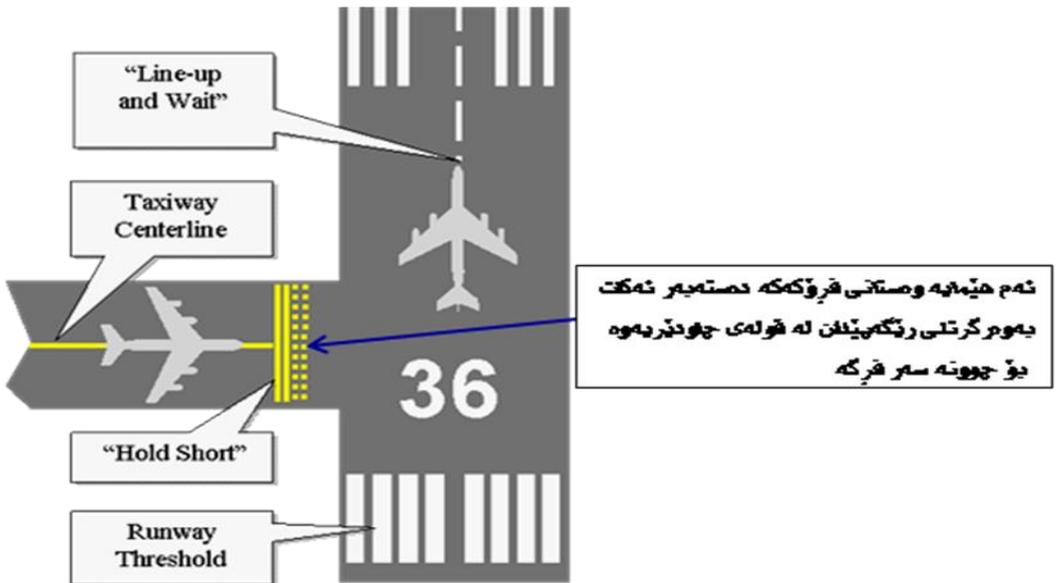

هيمى و رىنمىه كان زور پيوستن بو بههيز كردنى سهلامهتى له فرۆكه خانه كان

5. ياسا بنهرهتیهکانی فرۆکهوانی شارستانی Primary aviation Legislation

لهسهر ههر وولاتیکی ئەندام پێویست کراوهکه یاسایهکی تایبەت به فرۆکهوانی دابنیت که بگونجیت لهگهڵ قهباره و چالاکى یه ئالۆزهکانى بواری فرۆکهوانی شارستانی و ئەو پێویستیانهی که له رێکهوتننامهی شیکاغۆدا هاتوووه وا له وولاتهکه بکات که بتوانیت پرۆسهکانی فرۆکهوانی شارستانی رێکبخات و چاودێری بکات و بتوانیت رێنمایی و ریساکان جیبهجی بکات بههۆی ئەو دهستهلات و رێکخراوانهی بۆ ئەم مهبهسته دادهمهزرین .

یاسایی فرۆکهوانی ههر وولاتیک پێویسته ئەرك و بهرپرسیاریتی ئەو کهس و لایهنه دیاری بکات که بهرپرسیاریتی جیبهجی کردنی ههڵدهگریت تابتوانن ئەوهندهی بتوانریت یارمهتی فرۆکهخانه و پرۆسه و کهس و کارمهندهکان بکړیت .

Framework for a safety Management System (SMS)

پېوېسته په پیکه‌ری سیستمی به‌رپوه‌بردنی سه‌لامه‌تی فرۆکه‌وانی شارستانی لانی که می نهم خالانه به‌دی به‌ینیت :

أ- سیاستی سه‌لامه‌تی و نمانجه‌کانی Safety Policy and Objects نهم خالانه‌ی خواره‌وی تیدابیت :

- به‌رپرسیاریتی و نهرکی لایه‌نه‌کانی چاودی‌ری و به‌رپوه‌بردنی سه‌لامه‌تی .
 - پېوېستیه‌کانی سه‌لامه‌تی .
 - که‌سه به‌رپرسیاره‌کانی ریزی پیشه‌وه‌ی سه‌لامه‌تی .
 - پلانی تایبته به پرۆسه‌کانی هه‌ماهه‌نگ په‌یوه‌ست به‌روبه‌رووېونه‌وه‌ی کرده‌وه
- کتوپرپه‌کان Emergency
- به‌به‌لگه‌کردنی چالاکیه تایبته‌تیه‌کانی په‌یوه‌ست به سیستمی به‌رپوه‌بردنی سه‌لامه‌تی .

ب- رووېه‌رووېونه‌وه‌ی مه‌ترسی‌یه‌کانی سه‌لامه‌تی و به‌رپوه‌بردنی Safety Risk Management که نهمانه‌ی خواره‌وه ده‌گریته‌وه :

- دیاری کردنی جوړی مه‌ترسی و ناساندنی .
 - هه‌لسه‌نگاندنی مه‌ترسی‌یه‌که و که‌مکردنه‌وه‌ی کاریگه‌ری و ناسه‌واره‌کان .
- ت- ده‌سته‌به‌رکردنی سه‌لامه‌تی Safety Assurance نهمانه‌ی خواره‌وه ده‌گریته‌وه :
- چاودی‌ری و پېوانه‌ی ورده‌کاری سه‌لامه‌تی .
 - توانای گونجاندن و مامه‌له له‌گه‌ل گۆرانکاریه‌کان .
 - گه‌شه و پیشخستنی به‌رده‌وامی سیستمی به‌رپوه‌بردنی سه‌لامه‌تی .

پ- به‌هیزکردن و پشتگیری تواناکانی په‌یوه‌ست به سه‌لامه‌تی Safety Promotion نهمانه‌ی خواره‌وه ده‌گریته‌وه :

- به‌رده‌وامی له پرۆسه‌کانی فێرکردن و مه‌شق کردن .
- ده‌سته‌به‌رکردنی په‌یوه‌ندی‌یه‌کانی تایبەت به‌سه‌لامه‌تی .

پشکنینی به‌رده‌وام بۆ فرێگه بۆ دابین کردنی به‌رزترین سه‌لامه‌تی بۆ فرۆکه هاتوو و رویشتو دکان

چاکسازی گلوبی سیسته‌ه‌کانی بینین

کو‌تایی

پېرست

ناوهرؤك

لاپهړه

- پېشه کی ۲
- رېڅخراوی فرېنی شارستانى نیوده ولته تی - میژووی سهره لدان ۵
- پاشکوی ژماره یهك ۲۱
- پاشکوی ژماره دوو ۳۰
- پاشکوی ژماره سی ۳۹
- پاشکوی ژماره چوار ۴۶
- پاشکوی ژماره پینج ۵۴
- پاشکوی ژماره شهش ۵۹
- پاشکوی ژماره حهوت ۶۸
- پاشکوی ژماره ههشت ۷۳
- پاشکوی ژماره نو ۷۷
- پاشکوی ژماره ده ۸۳
- پاشکوی ژماره یازده ۹۹
- پاشکوی ژماره دوازده ۱۰۵
- پاشکوی ژماره سیازده ۱۰۸
- پاشکوی ژماره چوارهده ۱۱۲
- پاشکوی ژماره پازده ۱۲۷
- پاشکوی ژماره شانزده ۱۳۷
- پاشکوی ژماره حهفده ۱۴۵
- پاشکوی ژماره ههژده ۱۴۹
- پاشکوی ژماره نوزده ۱۵۳